

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ**

**ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ**

**ΘΕΑΝΩ ΚΩΝΣΤΑ
ΜΑΡΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2014

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ**

**ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ**

**ΘΕΑΝΩ ΚΩΝΣΤΑ
ΜΑΡΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**

ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2014

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία επιχειρεί να προσδιορίσει τα βασικά χαρακτηριστικά της χρήσης υπηρεσιών πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Σκοπός της εργασίας υπήρξε η μελέτη των όρων χρήσης των υπηρεσιών αυτών εκ μέρους των φοιτητών με δεδομένο το επίπεδο της ικανότητας τους. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν ένα ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 300 φοιτητές από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με τα ευρήματα της ανάλυσης οι φοιτητές παρά τα υψηλά επίπεδα αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών δεν υιοθετούν τις υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού σε μια σταθερή βάση. Ωστόσο ενημερώνονται περιστασιακά από τις υπηρεσίες αυτές τόσο για προσωπικούς όσο και μαθησιακούς λόγους. Ειδικότερα οι φοιτητές με υψηλά επίπεδα εμπειρίας στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στο διαδίκτυο μπορούν να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικότερα αυτές τις υπηρεσίες. Τέλος οι προτάσεις βελτίωσης οφείλουν να βασιστούν στην ενίσχυση της κινητοποίησης των φοιτητών στη χρήση των υπηρεσιών πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) .

Λέξεις Όροι Κλειδιά: Πληροφοριακός Γραμματισμός, Αυτεπάρκεια (self-efficacy), Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, Φοιτητές

ABSTRACT

The paper attempts to identify the main characteristics of the use of (**service information literacy self-efficacy and academic libraries.**) Purpose of this paper was to study the terms of use of these services by the students given the level of their ability. The methodology used was the quantitative analysis of a questionnaire with closed-ended parts, play a central role in the integration of primary research. At the survey was involved a total of 300 students, mainly from the Aristotle University of Thessaloniki. According to the findings of the analysis, students despite the high levels of self-efficacy in academic libraries, do not embrace information literacy services in a sustainable manner. However they informed of these services for both private and learning purposes. Specifically, students with high levels of experience in computers and the Internet can effectively utilize these services. Finally, suggestions for improvement should be based on strengthening the mobilization of students in the use of services and information literacy self-efficacy.

Words Key Terms: Information Literacy, self-efficacy, Academic Libraries, Students

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	15
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
1.1 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	16
1.2 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	17
1.3 ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	20
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	20
2.1 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΩΣ ΕΣΤΙΕΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ.....	21
2.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	21
2.1.2 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ.....	23
2.2 ΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	25
2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	27
2.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	27
2.3.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	28
2.4 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ.....	31
2.4.1 ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ	31
2.4.2 ΤΑ ΨΗΦΙΑΚΑ PORTFOLIO.....	31
2.4.3 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ	32
2.4.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ.....	33
2.4.5 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ.....	33
2.5 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ (INFORMATION LITERACY).....	34
2.5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ	34
2.5.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΟΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑΣ	40

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	40
3.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	41
3.2 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΡΑΣΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ.....	42
3.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	45
3.4 ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	51
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	51
4.1 ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΕΠΙΔΡΑΣΗ.	53
4.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ - ΦΟΙΤΗΤΕΣ & ΧΡΗΣΤΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	60
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	60
5.1 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	61
5.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	62
5.2.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ.....	60
5.3 ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	61
5.4 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	65
5.5 ΟΙ ΟΡΟΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	70
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	70
6.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	71
6.1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	71
6.1.2 ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	94
6.2 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	102
7.1 ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	102
7.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ	104
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

Γράφημα 5. 1 Έμφυλη Κατανομή Δείγματος.....	66
Γράφημα 5. 2 Εκπαιδευτικό Επίπεδο Δείγματος.....	67
Γράφημα 5. 3 Εκπαιδευτικό Έτος Δείγματος.....	68
Πίνακας 5. 1 Ηλικία Δείγματος	66
Πίνακας 5. 2 Τμήμα Φοίτησης Δείγματος.....	68
Γράφημα 6. 1 Χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών.....	69
Γράφημα 6. 2 Διαδύκτιο.....	70
Γράφημα 6. 3 Ανάκτηση Πληροφοριών για Προσωπική Ενημέρωση.....	75
Γράφημα 6. 4 Αναζήτηση Πληροφοριών για Μάθηση.....	76
Γράφημα 6. 5 Χρήση Έντυπων Επιστημονικών Περιοδικών	77
Γράφημα 6. 6 Χρήση Έντυπων Περιοδικών Ποικίλης Ύλης.....	78
Γράφημα 6. 7 Χρήση Βιβλίων Εγχειριδίων.....	79
Γράφημα 6. 8 Χρήση Έντυπων/Ευρετηρίων Περιοδικών και Επιτομών.....	80
Γράφημα 6. 9 Χρήση Έντυπων Εγκυκλοπαιδειών-Λεξικών	81
Γράφημα 6. 10 Χρήση Βιβλιογραφίας	82
Γράφημα 6. 11 Χρήση On line Καταλόγου Βιβλιοθήκης.....	83
Γράφημα 6. 12 Χρήση Βάσεων Δεδομένων	84
Γράφημα 6. 13 Χρήση Ηλεκτρονικών Περιοδικών.....	85
Γράφημα 6. 14 Χρήση Διαδικτύου.....	86
Γράφημα 6. 15 Χρήση Άλλης Πηγής Πληροφόρησης	87
Πίνακας 6. 1 Γνώση Αγγλικής	Ошибка! Закладка не определена.
Πίνακας 6. 2 Γνώση Γαλλικής	Ошибка! Закладка не определена.
Πίνακας 6. 3 Γνώση Γερμανικής	Ошибка! Закладка не определена.

Πίνακας 6. 4 Γνώση Ιταλικής.....	Ошибка! Закладка не определена.
Πίνακας 6. 5 Γνώση Άλλης Γλώσσας.....	Ошибка! Закладка не определена.
Πίνακας 6. 6 Παρακολούθηση Μαθήματος	88
Πίνακας 6. 7 Παρακολούθηση Σεμιναρίου	88
Πίνακας 6. 8 Ενημέρωση από Μέλος Προσωπικού	88
Πίνακας 6. 9 Ερώτηση σε Μέλος Προσωπικού.....	89
Πίνακας 6. 10 Ερώτηση σε Βιβλιοθηκονόμο	89
Πίνακας 6. 11 Ερώτηση σε Φίλο-Συμφοιτητή.....	89
Πίνακας 6. 12 Μόνος.....	89
Πίνακας 6. 13 Επίπεδο Ικανοτήτων (Πρώτη Ομάδα)	90
Πίνακας 6. 14 Επίπεδο Ικανοτήτων (Δεύτερη Ομάδα)	91
Πίνακας 6. 15 Επίπεδο Ικανοτήτων (Τρίτη Ομάδα).....	92
Πίνακας 6. 16 Επίπεδο Ικανοτήτων (Τέταρτη Ομάδα)	93
Πίνακας 6. 17 Διαφορές Αντρών Γυναικών στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών.....	95
Πίνακας 6. 18 Διαφορές Αντρών Γυναικών στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών-Στατιστική Σημαντικότητα	95
Πίνακας 6. 19 Διαφορές Ανά Τμήμα στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών.....	96
Πίνακας 6. 20 Διαφορές Ανά Τμήμα στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών-A.....	97
Πίνακας 6. 21 Διαφορές Ανά Τμήμα στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών-B	97
Πίνακας 6. 22 Πρώτη Ομάδα Συσχέτισης	98
Πίνακας 6. 23 Δεύτερη Ομάδα Συσχέτισης	98
Πίνακας 6. 24 Τρίτη Ομάδα Συσχέτισης.....	99

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία έχει ως βασικό σκοπό τη μελέτη της επίδρασης που ασκεί η αυτεπάρκεια (self-efficacy) στον πληροφοριακό γραμματισμό των φοιτητών που χρησιμοποιούν τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Στόχος της εργασίας είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα σε αυτά τα χαρακτηριστικά και στη χρήση τους από φοιτητές των ανώτατων ιδρυμάτων. Η συνεισφορά της έρευνας έγκειται στην κατανόηση των στάσεων και των αντιλήψεων των φοιτητών σχετικά με τη χρήση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών που συνδέονται με την αυτεπάρκεια (self-efficacy) και τον πληροφοριακό γραμματισμό.

Οι βιβλιοθήκες αποτελούν σύγχρονες πηγές παραγωγής και διάχυσης της γνώσης προς το κοινό. Συμβάλλουν στην ενίσχυση του μορφωτικού και του πολιτιστικού επιπέδου. Ειδικότερα, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν ως βασική αποστολή την συνδρομή και στην παραγωγή και στη διανομή της επιστημονικής γνώσης. Συνεπώς ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν είναι ακόμη πιο κρίσιμος από άλλες μορφές βιβλιοθηκών (π.χ. λαϊκές).

Στην σύγχρονη εποχή οι τεχνολογικές εφαρμογές της πληροφορικής έχουν διαμορφώσει σε σημαντικό βαθμό τους όρους λειτουργίας και δραστηριοποίησης των σύγχρονων βιβλιοθηκών. Η συνεισφορά τους έχει επεκταθεί και στο πεδίο της αυτεπάρκειας (self-efficacy) των βιβλιοθηκών διαμορφώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο τον πληροφοριακό γραμματισμό τους. Για την περίπτωση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών οι εξελίξεις είναι ακόμη πιο ραγδαίες καθώς εκτός από την ποιότητα διάχυσης της γνώσης, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η ταχύτητα μετάδοσης των νέων επιστημονικών ανακαλύψεων.

Η εργασία αναπτύσσεται σε αυτό το πλαίσιο, χρησιμοποιώντας ως βασική μεθοδολογική προσέγγιση την ποσοτική ανάλυση. Ως μέσο

κατανόησης των στάσεων και των αντιλήψεων των φοιτητών που χρησιμοποιούν υπηρεσίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών χρησιμοποιείται ένα ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου. Παράλληλα εκτός από την στατιστική ανάλυση, η εργασία υποστηρίζεται από την σχετική βιβλιογραφική επισκόπηση του ερευνητικού αντικειμένου της εργασίας. Για τη σύνταξη της βιβλιογραφίας χρησιμοποιήθηκε το σύστημα σύνταξης βιβλιογραφίας του HARVARD.

Στο σύνολο της η εργασία αναπτύσσεται σε πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο οριοθετείται ο σκοπός της εργασίας. Αρχικά περιγράφεται ο στόχος που καλείται να υλοποιήσει η παρούσα έρευνα, έπειτα τονίζονται συνοπτικά οι διαστάσεις της μεθοδολογίας της εργασίας και τέλος, αναφέρονται τα ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η έρευνα και τονίζονται οι περιορισμοί της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο μελετάται η βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος. Παρουσιάζονται και να αναλύονται οι σημαντικότερες διαστάσεις της λειτουργίας των βιβλιοθηκών, μελετάται η λειτουργία των βιβλιοθηκών ως εστιών διάχυσης της γνώσης και της πληροφόρησης. Ακόμη, διερευνώνται τα πληροφοριακά συστήματα ως μέσα εκσυγχρονισμού των βιβλιοθηκών. Στη συνέχεια αποτυπώνονται βασικές όψεις της επικοινωνίας ανάμεσα στις βιβλιοθήκες και στο κοινό. Διερευνώνται, επίσης τα ψηφιακά περιβάλλοντα που συνδέονται με τη λειτουργία των βιβλιοθηκών και αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά του πληροφοριακού γραμματισμού.

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο με έμφαση στον πληροφοριακό γραμματισμό και στην αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών. Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται λόγος για τα βασικά χαρακτηριστικά, καθώς και διερεύνηση των σκοπών και μέσων δράσης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Στην συνέχεια αποτυπώνεται η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) και η σημασία της για την ανάπτυξη των σύγχρονων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Στη συνέχεια υποστηρίζεται η μεθοδολογία της εργασίας και ακολουθεί η στατιστική ανάλυση των ευρημάτων της πρωτογενούς έρευνας. Επιχειρείται η σύνδεση ανάμεσα στην αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών και στον πληροφοριακό γραμματισμό και αναλύονται οι ανάγκες που έχουν οι φοιτητές από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Στο τέλος της εργασίας προσδιορίζονται τα βασικά βήματα τα οποία ακολούθησε η εργασία ώστε να υλοποιήσει τους τεθέντες στόχους και υποστηρίζονται τα συμπεράσματα που αναδείχθηκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να προσδιοριστούν τα βασικά σημεία της εργασίας. Το κεφάλαιο έχει ως βασικό στόχο να τονίσει τους στόχους που καλείται να υλοποιήσει η εργασία και την συλλογιστική που υιοθετεί και εφαρμόζει. Ακόμη παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά μέσα που χρησιμοποιεί η εργασία προκειμένου να υλοποιήσει τους τεθέντες στόχους.

Στο σύνολο του το κεφάλαιο επιμερίζεται σε τρεις βασικές ενότητες. Η πρώτη περιγράφει τον στόχο που καλείται να υλοποιήσει η παρούσα έρευνα. Αντίστοιχα στην συνέχεια τονίζονται συνοπτικά οι διαστάσεις της μεθοδολογίας της εργασίας. Τέλος στην τρίτη ενότητα αναφέρονται τα ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η έρευνα και τονίζονται οι περιορισμοί της.

1.1 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο σκοπός της εργασίας εδράζεται στο κατά πόσο η αυτεπάρκεια (self-efficacy) επηρεάζει τον πληροφοριακό γραμματισμό. Σύμφωνα με τον ψυχολόγο Albert Bandura, αυτεπάρκεια (self-efficacy) είναι η πεποίθησή του ατόμου στην ικανότητά του να πετύχει σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Η θεωρία της αυτεπάρκειας (self-efficacy) βρίσκεται στο κέντρο της κοινωνικής γνωστικής θεωρίας του Bandura, η οποία τονίζει τον ρόλο της μάθησης μέσω της παρατήρησης και της κοινωνικής εμπειρίας στην ανάπτυξη της προσωπικότητας. Το αίσθημα της αυτεπάρκειας (self-efficacy) μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο πώς κάποιος προσεγγίζει τους στόχους, τα καθήκοντα και τις προκλήσεις (Luszczynska, A., & Schwarzer, R. (2005). Σε αυτό ακριβώς έγκειται και η επιλογή του όρου «αυτεπάρκεια» στον τίτλο της πτυχιακής.

Η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μέσω της αναβάθμισης του πληροφοριακού γραμματισμού των βιβλιοθηκών αποτελεί μια ποιοτική αναβάθμιση της λειτουργίας τους. Υπό αυτό το πρίσμα ο στόχος της εργασίας είναι η διερεύνηση της αυθυπαρξίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών διαμέσου του πληροφοριακού γραμματισμού.

Στόχος της έρευνας είναι ο εντοπισμός των βασικών χαρακτηριστικών του πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών με βάση την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Ο εντοπισμός, επίσης, του επιπέδου ικανότητας και χρήσης των φοιτητών σχετικά με τα στοιχεία πληροφοριακού γραμματισμού σε σχέση με την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Ακόμη, η διάκριση των διαφορών με βάση στα ευρήματα του πληροφοριακού γραμματισμού με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών. Και τέλος, η ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο μπορεί να βελτιωθεί ο πληροφοριακός γραμματισμός των φοιτητών με δεδομένη την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες επιτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό έργο όσον αφορά την παροχή και την προώθηση επιστημονικής γνώσης προς

τους ερευνητές, τους καθηγητές, τους φοιτητές αλλά και τους ενδιαφερόμενους πολίτες. Εκτός από τη χρήση έντυπων τεκμηρίων, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργούν και διαμέσου της διάθεσης ψηφιακού υλικού. Συνεπώς η συνεκτική χρήση των πληροφοριακών συστημάτων αποτελεί μια βασική εισροή για την αποτελεσματικότητα των βιβλιοθηκών (Κατσιρίκου, 2001).

Η ιδιαιτερότητα του αντικειμένου της λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έγκειται στην συμβολή τους στη διάθεση της νέας επιστημονικής γνώσης. Η λήψη της επιστημονικής γνώσης από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελεί τη βάση για την αναπαραγωγή της. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες συνιστούν συνεπώς εστίες συγκέντρωσης και διανομής της επιστημονικής γνώσης. Κατά συνέπεια ο εκσυγχρονισμός τους και ιδιαίτερα η χρήση των ψηφιακών και πληροφοριακών μέσων έχει μείζονα σημασία για την αποδοτικότητα τους.

1.2 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η μεθοδολογία της εργασίας αναπτύσσεται διαμέσου της χρήσης θεωρητικών και εμπειρικών στοιχείων. Οι όροι χρήσης της μεθοδολογίας της εργασίας τονίζουν επί της ουσίας την συλλογιστική που αναπτύσσεται με σκοπό την υλοποίηση του τεθέντος στόχου και την παροχή απαντήσεων στα ερωτήματα της έρευνας.

Το θεωρητικό σκέλος της εργασίας περιλαμβάνει επί της ουσίας τη βιβλιογραφική επισκόπηση του ερευνητικού αντικειμένου. Η βιβλιογραφική επισκόπηση περιλαμβάνει τη μελέτη των βασικών διαστάσεων της λειτουργίας των βιβλιοθηκών και ιδιαίτερα των ακαδημαϊκών. Η βαρύτητα στη βιβλιογραφική επισκόπηση προσδίδεται στην κατανόηση των σημαντικότερων στοιχείων των όρων χρήσης των πόρων της βιβλιοθήκης. Παράλληλα αποτυπώνεται η συνδρομή των πληροφοριακών συστημάτων, ως καινοτομικών εισροών στη λειτουργία της σύγχρονης βιβλιοθήκης (Μπάγιας, 1999). Επιπρόσθετα η βιβλιογραφική επισκόπηση εστιάζει στην σημασία των

ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τη μετάδοση της γνώσης. Η ανάλυση ολοκληρώνεται διαμέσου της μελέτης των διαστάσεων της σύγχρονης ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης με τα πληροφοριακά συστήματα και την αυθυπαρξία τους να έχουν μείζονα θέση σε αυτή τη διαδικασία.

Αντίστοιχα το εμπειρικό σκέλος της εργασίας περιλαμβάνει τη διενέργεια εμπειρικής έρευνας με τη χρήση ερωτηματολογίων κλειστού τύπου. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από φοιτητές οι οποίοι είναι χρήστες των υπηρεσιών που προσφέρουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Η έρευνα έλαβε χώρα σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης. Πιο συγκεκριμένα οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στην έρευνα είναι ορισμένες της σχολής Θετικών Επιστημών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Μαθηματικό, Φυσικό, Χημικό). Μέσα από τη μελέτη των όρων λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με την σημασία των πληροφοριακών συστημάτων στην ενίσχυση της αυτεπάρκειας (self-efficacy) τους.

1.3 ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα ερωτήματα στα οποία καλείται να δώσει απάντηση η έρευνα είναι τα ακόλουθα:

1. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών με βάση την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών;
2. Ποια τα επίπεδα ικανότητας και χρήσης των φοιτητών σχετικά με τα στοιχεία πληροφοριακού γραμματισμού σε σχέση με την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών;
3. Υπάρχουν διαφορές με βάση στα ευρήματα του πληροφοριακού γραμματισμού με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών;

4. Με ποιον τρόπο μπορεί να βελτιωθεί ο πληροφοριακός γραμματισμός των φοιτητών με δεδομένη την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών;

Αντίστοιχα ο βασικός περιορισμός της έρευνας εδράζεται στο ότι οι βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στο δείγμα δεν καλύπτουν το σύνολο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Συνεπώς η διερεύνηση του αντικειμένου περιορίζεται στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης. Ωστόσο και υπό αυτούς τους όρους, τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να συνεισφέρουν στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να παρουσιαστούν τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της βιβλιογραφικής επισκόπησης. Σκοπός του κεφαλαίου είναι να παρουσιάσει και να αναλύσει τις σημαντικότερες διαστάσεις της λειτουργίας των βιβλιοθηκών. Το κεφάλαιο αποτελεί τη βάση ανάπτυξης της βιβλιογραφικής επισκόπησης.

Το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε πέντε συνολικά ενότητες. Η πρώτη περιλαμβάνει τη μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των βιβλιοθηκών ως εστιών διάχυσης της γνώσης και της πληροφόρησης. Συνάμα διερευνώνται τα πληροφοριακά συστήματα ως μέσα εκσυγχρονισμού των βιβλιοθηκών. Στην τρίτη ενότητα αποτυπώνονται οι βασικότερες όψεις της επικοινωνίας ανάμεσα στις βιβλιοθήκες και στο κοινό. Στην τέταρτη ενότητα διερευνώνται τα ψηφιακά περιβάλλοντα που συνδέονται με τη λειτουργία των βιβλιοθηκών. Τέλος στη πέμπτη ενότητα αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά του πληροφοριακού γραμματισμού.

2.1 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΩΣ ΕΣΤΙΕΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

2.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Ο ρόλος της βιβλιοθήκης δεν είναι μόνο σημαντικός, αλλά και άρρηκτα συνδεδεμένος με την πνευματική καλλιέργεια, εκπαίδευση, μάθηση, ψυχαγωγία, ενημέρωση, πολιτιστική αφύπνιση του ατόμου. Ειδικά στην εκπαιδευτική διαδικασία η βιβλιοθήκη καταλαμβάνει εξέχουσα θέση, διότι επιτελεί πολλαπλούς ρόλους και λειτουργίες. Άλλωστε είναι κατανοητό ότι στην εκπαίδευση ως βιβλιοθήκη δεν νοείται μόνο ο χώρος στον οποίο φυλάσσονται και αποθηκεύονται τα βιβλία ή τα κάθε είδους τεκμήρια, αλλά παράλληλα είναι και ένας χώρος που προωθεί τη μελέτη, την αναζήτηση και εξεύρεση των ζητούμενων πληροφοριακών πηγών, την κάλυψη των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών, την αξιοποίηση του τεχνολογικού και λοιπού εξοπλισμού που διαθέτει, την εκπαίδευση σε ζητήματα αναζήτησης και ανάκτησης πληροφοριών, την ψυχαγωγία και ενημέρωση των χρηστών κλπ.

Είναι λοιπόν αυτονόητο ότι η βιβλιοθήκη αποτελεί έναν βασικό πυλώνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας είτε πρόκειται για τη συμβατική ή παραδοσιακή εκπαίδευση είτε για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η οποία γνωρίζει τρομερή άνθηση την τελευταία δεκαετία. Όταν όμως πρόκειται για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, που συνεπάγεται ότι ο χρήστης δεν δύναται να βρίσκεται ως φυσική παρουσία σε έναν συγκεκριμένο χώρο, τότε η χρήση και αξιοποίηση της βιβλιοθήκης καθίσταται ένα σημαντικό και απαραίτητο εργαλείο (Κατσιρίκου, 2001).

Συγκεκριμένα ο όρος βιβλιοθήκη ασκεί καθοριστικό ρόλο στην έννοια της πληροφοριακής υποστήριξης, όσον αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η πληροφορική όμως υποστήριξη που εξασφαλίζει η βιβλιοθήκη εμπεριέχει συγκεκριμένους ρόλους και λειτουργίες, οι οποίοι συνίστανται στα παρακάτω πεδία (Μπώκος, 2001):

- Συμμετοχή των χρηστών της στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Συμμετοχή στη διοργάνωση και υλοποίηση διαφόρων πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δράσεων
- Συμμετοχή των χρηστών στην ερευνητική δραστηριότητα, στη διαδικασία της ανάγνωσης και στην εκπόνηση μελέτης
- Εκπαίδευση και βοηθητική υποστήριξη των εκπαιδευόμενων στη χρήση και αξιοποίηση των συλλογών της βιβλιοθήκης

Ειδικά όταν αναφερόμαστε σε συγκεκριμένου τύπου βιβλιοθήκες όπως είναι οι πανεπιστημιακές ή ευρύτερα γνωστές ως ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ο ρόλος τους διαφοροποιείται ακόμη περισσότερο. Διότι οι εν λόγω βιβλιοθήκες έχουν εξελιχθεί και από υποστηρικτικός μηχανισμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της προώθησης της ερευνητικής δραστηριότητας, έχουν μετατραπεί σε συμμετόχους τόσο της εκπαιδευτικής όσο και της ερευνητικής διαδικασίας. Ο ρόλος και η λειτουργία της βιβλιοθήκης την ενσωματώνει στην εκπαιδευτική διαδικασία και συγκεκριμένα σε δύο τομείς της: α) στην αναδιαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των πανεπιστημιακών σχολών, εφόσον πλέον πρέπει να αξιοποιούν την ψηφιακή πληροφορία και β) στην αναζήτηση και προσπέλαση του επιθυμητού πληροφοριακού υλικού και σε ψηφιακή πλέον μορφή.

Για το λόγο αυτό οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες είναι υποχρεωμένες να μεριμνήσουν για την εφαρμογή και παροχή προς τους χρήστες τους κάποιων νέων υπηρεσιών, που είναι άμεσα συνδεδεμένες με την ψηφιακή πληροφορία και κατ' επέκταση με τις ψηφιακές συλλογές. Αφενός θα πρέπει αφενός να παρέχουν ψηφιακό υλικό στους χρήστες τους και αφετέρου να δημιουργούν οι ίδιες και το ζητούμενο εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή.

Οι αλλαγές αυτές στο ρόλο που καλούνται πλέον να διαδραματίσουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην εκπαιδευτική διαδικασία, επιβάλλει τη μετεξέλιξη τους όχι μόνο όσον αφορά το υλικό και τις συλλογές τους, αλλά και το προσωπικό τους. Οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να μεριμνήσουν για την υιοθέτηση νέων ρόλων τόσο όσον αφορά τις εργασίες που επιτελούν όσο και να παρέχουν νέες υπηρεσίες. Ανάμεσα στις αρμοδιότητες τους και στα νέα τους καθήκοντα θα πρέπει να συμπεριλάβουν διαδικασίες όπως:

- η δημιουργία, αποθήκευση, διατήρηση, διανομή ψηφιακού υλικού που θα καλύπτει τις πανεπιστημιακές ενότητες
- ανάπτυξη και προώθηση της ηλεκτρονικής ανάγνωσης και του ηλεκτρονικού βιβλίου
- η μετεξέλιξη και αναβάθμιση κάποιων παραδοσιακών τους λειτουργιών, όπως π.χ. η εισαγωγή της έννοιας του διαδανεισμού (Saunders, 2011).

Σύμφωνα με το Γεωργίου (1999) η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη επειδή ακριβώς κατέχει πρωτεύοντα ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, πρέπει να υιοθετήσει το ρόλο αυτό και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Για το λόγο αυτό δεν αρκεί μόνο να συμβαδίζει με τα τεκταινόμενα στο χώρο της, αλλά να εισάγει η ίδια αλλαγές και να προβάλλει νέες υπηρεσίες που θα ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες των χρηστών της. Στο πεδίο αυτό δεν θα πρέπει να δίνεται έμφαση μόνο στις παρεχόμενες υπηρεσίες, αλλά και στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων – ικανοτήτων του προσωπικού της, στην υιοθέτηση νέων προτύπων και στην αποδοχή των αλλαγών κλπ. Διαφορετικά η ίδια η βιβλιοθήκη θα απαξιώσει το ρόλο της μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία, της οποίας αποτελεί βασικό πυλώνα.

2.1.2 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ

Η έννοια της γνώσης λαμβάνει ιδιαίτερη σημασία στην επονομαζόμενη κοινωνία της πληροφορίας, εφόσον θέτει το πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργούν τόσο τα κέντρα τεκμηρίωσης όσο και οι βιβλιοθήκες, αλλά και οι μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμοί.

Ειδικά οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργούν ως οι φορείς που διερευνούν τη γνώση, μελετούν τις διαστάσεις της και τέλος εξετάζουν τις διαστάσεις της. Από τη φύση τους μάλιστα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα θεωρούνται ως παραγωγοί γνώσης και διαχειριστές της. Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες είναι μέλη του ιδρύματος στο οποίο ανήκουν και έχουν ως στόχο τους να συμβάλλουν επικουρικά στην

ορθή λειτουργία του και στην κάλυψη των αναγκών των μελών του. Παρόλα αυτά θα μπορούσαν ίσως να εξεταστούν και υπό ένα διαφορετικό πρίσμα, εκείνο των αυτοτελών οργανισμών, οι οποίοι έχουν τις δικές τους δομές και διαδικασίες.

Σύμφωνα με τον Ζαβλανό (1999) κάθε μεγάλος οργανισμός για να είναι αποτελεσματικός και κατ' επέκταση ανταγωνιστικός πρέπει να διαθέτει δομές που να τον καθιστούν ως οργανισμό μάθησης. Άλλωστε τόσο τα πανεπιστημιακά ιδρύματα όσο και οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες λειτουργούν ως τέτοιου είδους οργανισμοί, διότι προσδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην συνεχή επιμόρφωση και εκπαίδευση του προσωπικού τους. Κατ' επέκταση το προσωπικό αποκτά επιπλέον δεξιότητες και ικανότητες και με τον τρόπο αυτό ενδυναμώνει το πνευματικό κεφάλαιο του οργανισμού και προσφέρει επιπλέον υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες κάνοντας χρήση των υπάρχουσών δομών τους καθώς και τις υφιστάμενες λειτουργίες τους, αποτελούν φορείς διαχείρισης της γνώσης. Η άποψη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι από τις ίδιες τις βιβλιοθήκες δίνεται έμφαση σε τομείς όπως (Λαφτσιδου κ. συν, 2008):

- ✓ η βελτίωση του περιβάλλοντος των ίδιων βιβλιοθηκών μέσα από την ομαδικότητα, την επικοινωνία των μελών της, τη συνεργασία κλπ.
- ✓ η επιμόρφωση του προσωπικού τους ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα στα καθήκοντα του και στις απαιτήσεις των χρηστών του
- ✓ η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους χρήστες τους και υπηρεσίες που θα βοηθήσουν τους χρήστες τους στην επιτυχή έρευνα τους, όπως π.χ. υπηρεσίες ηλεκτρονικής πληροφόρησης (ask a librarian) ή υπηρεσίες διαδανεισμού

Εκτός όμως από διαχειριστές της γνώσης οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργούν και ως δημιουργοί γνώσης για τα μέλη και τους χρήστες τους. Αυτό το επιτυγχάνουν μέσα από μία γκάμα διαδικασιών και δράσεων που συνοψίζεται στα παρακάτω σημεία:

- οργάνωση και διαχείριση ψηφιακών συλλογών οι οποίες με τη σειρά τους συγκροτούν ψηφιακές βιβλιοθήκες

- επιλογή του κατάλληλου υλικού για τις διαφορετικές ανάγκες των χρηστών της
- διανομή της πληροφορίας στα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα τους
- στήριξη των στόχων και σκοπών της βιβλιοθήκης μέσα από συναντήσεις και προσωπικές επαφές με τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας
- επιμόρφωση χρηστών στις υπηρεσίες και στο υλικό της βιβλιοθήκης
- υλοποίηση προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα άλλων οργανισμών ή φορέων με γνώμονα την δημιουργία και προαγωγή της γνώσης γενικότερα
- επεξεργασία και ταξινόμηση της γνώσης που παράγεται εντός του πανεπιστημιακού ιδρύματος (Lau, 2008).

Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες προκειμένου να διαμοιράσουν τη γνώση αποτελεσματικά θα έβρισκαν έναν πολύτιμο σύμμαχο στη χρήση των Συστημάτων Διαχείρισης της Γνώσης. Τα εν λόγω συστήματα αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τις βιβλιοθήκες εφόσον χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες μπορούν να προβούν σε συγκέντρωση δεδομένων και πληροφοριών που υπάρχουν σε πολλές και διαφορετικές βάσεις δεδομένων. Δυστυχώς όμως το υψηλό κόστος απόκτησης τους καθιστά αδύνατη την εφαρμογή τους στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

2.2 ΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Οι νέες εξελίξεις στον τεχνολογικό χώρο και ιδιαίτερα στον κλάδο της πληροφορικής έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ύπαρξη και λειτουργία των βιβλιοθηκών γενικότερα, αλλά ιδιαίτερα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, λόγω

τόσο του υλικού που διαχειρίζονται όσο και του κοινού στο οποίο απευθύνονται. Η ραγδαία ανάπτυξη της πληροφορικής και μέσω αυτής των πληροφοριακών συστημάτων ακολούθησε μία εξελικτική πορεία, επηρεάζοντας παράλληλα και τους οργανισμούς που ήταν οι αποδέκτες των εν λόγω συστημάτων και στη συγκεκριμένη περίπτωση τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Επειδή οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες έχουν μετατραπεί σε κόμβους παροχής πληροφόρησης προς τους χρήστες τους, επιβάλλεται να κάνουν χρήση των πιο τεχνολογικά εξελιγμένων εργαλείων. Οι χρήστες τους πλέον δεν αναζητούν πληροφορίες μόνο μέσα από τους καταλόγους των ίδιων των βιβλιοθηκών, αλλά και από διαφορετικές εξωτερικές πηγές. Παράλληλα, οι χρήστες επιζητούν την πρόσβαση στην πληροφορία ανεξαρτήτων χωροταξικών ή χρονικών περιορισμών. Για όλους αυτούς τους λόγους οι βιβλιοθήκες πρέπει όχι απλώς να εντάξουν στις λειτουργίες τους τα πληροφοριακά συστήματα, αλλά να πάνε ένα βήμα παραπάνω, να χρησιμοποιήσουν δηλ. νέας γενιάς πληροφοριακά συστήματα (Κωστάκη, 2001).

Για λόγους ιστορικής αναδρομής θα αναφερθεί εδώ ότι η έναρξη της εισόδου των πληροφοριακών συστημάτων στις βιβλιοθήκες έγινε γύρω στη δεκαετία του 1980 με την ανάγκη για μετατρέψουν τις παραδοσιακές τους λειτουργίες σε λειτουργίες επιτελούμενες από ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Η αρχή έγινε με την είσοδο των ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης των βιβλιοθηκών, τα οποία ουσιαστικά κάλυπταν όλες τις απαραίτητες λειτουργίες μιας βιβλιοθήκης (καταλογογράφηση, υπηρεσίες δανεισμού, παραγγελίες υλικού, διαχείριση περιοδικών, αναζήτηση πληροφοριών, online ηλεκτρονικός κατάλογος και διάφορα άλλα βοηθητικά προγράμματα). Στην ουσία δηλαδή τα συστήματα αυτά δεν ήταν κάτι άλλο από τη δημιουργία ενός αυτοματοποιημένου καταλόγου στον οποίο εντάσσονταν όλες οι παραπάνω λειτουργίες. Τέτοια πληροφοριακά συστήματα είναι το πρόγραμμα ABEKT που χρησιμοποιούν οι δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες καθώς και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Αλβανίας ή το πρόγραμμα Horizon που χρησιμοποιείται από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ή το πρόγραμμα ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ.

Άλλου είδους πληροφοριακά συστήματα είναι τα συστήματα ερευνητικής δραστηριότητας, τα γνωστά CRIS (Current Research Information System) που χρησιμοποιούνται σε πανεπιστημιακό ή εθνικό επίπεδο για συλλογή και διαχείριση της πληροφορίας που σχετίζεται με την έρευνα. Στις βιβλιοθήκες έχουν απήχηση κυρίως σε ψηφιακά αποθετήρια των ιδρυμάτων και ειδικά στο πρόγραμμα «Ψηφιακή Σύγκλιση», όπου υπάρχει συνεργασία του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Τέλος, τα συστήματα διαχείρισης βιβλιοθήκης (Integrated Library Systems, ILS), είναι η καλύτερη απόδειξη για τον τρόπο με τον οποίο τα πληροφοριακά συστήματα συμβάλλουν στην αποτελεσματική λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, διότι ενώ αναπτύσσουν τη διαλειτουργικότητα, παράλληλα συνδυάζουν τις συμβατικές με τις ηλεκτρονικές λειτουργίες της βιβλιοθήκης (Lau, 2008).

2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

2.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη της επικοινωνίας που μπορεί να υπάρξει ανάμεσα στη βιβλιοθήκη και στο κοινό έχει η διαχείριση της πληροφόρησης. Κάθε ψηφιακό ή εικονικό περιβάλλον μάθησης πρέπει να προνοήσει για την ύπαρξη ενός φυσικού χώρου, ο οποίος θα λειτουργήσει εξίσου ως παράλληλο περιβάλλον μάθησης. Πολλές φορές ο εν λόγω φυσικός χώρος δεν είναι άλλος από την παραδοσιακή ή συμβατική βιβλιοθήκη. Είναι ο χώρος στον οποίο μπορούν να βρεθούν οι φοιτητές αναμεταξύ τους ή με τους καθηγητές τους και να προωθήσουν μέσω της συνεργασίας την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρείται η ύπαρξη ψηφιακών συλλογών στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Άλλωστε έχει γίνει σημαντική προσπάθεια

μέσω και κοινοτικών κονδυλίων για μεταφορά του συμβατικού υλικού των βιβλιοθηκών σε ψηφιακή μορφή, ώστε να παρέχουν στους φοιτητές του και ψηφιακό υλικό μέσω της διάθεσης ψηφιακών αντικειμένων. Άλλωστε η ύπαρξη και χρήση ψηφιακών συλλογών και κατ' επέκταση ψηφιακού υλικού είναι προαπαιτούμενο για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Έντονο είναι το φαινόμενο της ψηφιοποίησης του υλικού των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, αφενός για να παρέχουν υποστήριξη στην εκπαιδευτική διαδικασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφετέρου για να διασώσουν και να αποθηκεύσουν τον πολύτιμο πνευματικό και πολιτιστικό πλούτο που διαθέτουν στις συλλογές τους.

Η προσπάθεια των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για δημιουργία, ανάπτυξη, αποθήκευση, διατήρηση, διάθεση και διαχείριση ψηφιακού υλικού προϋποθέτει την ανάπτυξη και υιοθέτηση μιας εθνικής πολιτικής για το ψηφιοποιημένο υλικό, προκειμένου να μπορεί να χρησιμοποιηθεί μέσω της απαιτούμενης διαλειτουργικότητας. Παράλληλα, σε επόμενο στάδιο θα έπρεπε να υιοθετηθούν διεθνείς πρακτικές και πρότυπα ώστε να εξασφαλιστούν τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα και η αμφίδρομη επικοινωνία και αλληλεπίδραση των ελληνικών ψηφιακών βιβλιοθηκών με άλλες βιβλιοθήκες του εξωτερικού.

2.3.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ

Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών στη μαθησιακή διαδικασία σχετίζονται με κάποια βασικά ζητήματα, τα οποία αποτυπώνονται παρακάτω (Sconul, 2004):

- Ποιες είναι οι αναγκαίες πληροφοριακές πηγές για τους φοιτητές
- Ποιες δεξιότητες – ικανότητες πρέπει να διαθέτουν οι φοιτητές για την προσπέλαση τους
- Με ποιους τρόπους παρέχονται οι εν λόγω ψηφιακές υπηρεσίες
- Το οικονομικό κόστος επιβάρυνσης για το φοιτητή καθώς και για τη βιβλιοθήκη
- Τι είδους τεχνική υποστήριξη και βοήθεια θα χρειαστούν οι φοιτητές

Πρέπει να τονιστεί ότι οι πληροφοριακές ανάγκες των φοιτητών σχετίζονται όχι μόνο με την αναζήτηση και εξεύρεση του ψηφιακού υλικού, αλλά και με τον τρόπο πρόσβασης και προσπέλασης, τον τρόπο παράδοσης του υλικού, τα ζητήματα σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα κλπ. Είναι δεδομένο ότι οι φοιτητές εκτός από το αμιγώς ψηφιακό υλικό, επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές, να εξασφαλίσουν υποστήριξη μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας κλπ.

Για την ακρίβεια οι ανάγκες των φοιτητών διαχωρίζονται σε 2 βασικές κατηγορίες: α) τις ανάγκες που έχουν από το πανεπιστημιακό ίδρυμα στο οποίο φοιτούν και β) τις ανάγκες που προκύπτουν σε άμεση συνάρτηση με τη βιβλιοθήκη του ιδρύματος. Για να είμαστε όμως ακριβείς οι ανάγκες αυτές αλληλεπικαλύπτονται, διότι υπάρχει άμεση συσχέτιση και αλληλεπίδραση. Μάλιστα ο ρόλος της βιβλιοθήκης εκτός από επικουρικός, παρέχοντας δηλ. υποστήριξη στους φοιτητές με το υλικό που τους ενδιαφέρει, επιτελεί και ένα διαμεσολαβητικό ρόλο, διότι εξασφαλίζει στους φοιτητές επιπλέον υλικό για τα μαθήματα που τους ενδιαφέρουν (Βαρδακώστα, 2007).

Οι φοιτητές των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων εκτός από την πρόσβαση στο λεγόμενο «συμβατικό υλικό», το οποίο είναι τα έντυπα βιβλία, τα άρθρα περιοδικών, οι πληροφοριακές πηγές κλπ. παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες και για το ψηφιακό υλικό, το οποίο δεν επιδέχεται τους περιορισμούς του συμβατικού ή έντυπου υλικού, όπως π.χ. το υλικό να είναι δανεισμένο την περίοδο που το επιθυμεί ο φοιτητής.

Επειδή όμως τόσο η δημιουργία όσο και η διαχείριση και διατήρηση ψηφιακού υλικού δεν είναι εύκολη διαδικασία για τις βιβλιοθήκες και επιπλέον εμπεριέχει ένα σημαντικό οικονομικό κόστος, επιλέγεται μία πληθώρα λύσεων, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες των φοιτητών τους. Έχει αναπτυχθεί ένα δίκτυο βιβλιοθηκών ή μία κοινοπραξία ιδρυμάτων που οι πληροφοριακές ανάγκες αντιμετωπίζονται από πολλούς συμμετέχοντες. Μία άλλη λύση είναι η χρήση του διαδανεισμού τόσο φυσικών όσο και ψηφιακών αντικειμένων ή επίσης η παραγγελία και χρήση άρθρων από άλλες βιβλιοθήκες.

Ακόμη σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η διαδικασία του διαδανεισμού. Η διαδικασία του διαδανεισμού είναι μία υπηρεσία που έχει αναπτυχθεί και προσφέρεται στους φοιτητές από μία μεγάλη μερίδα βιβλιοθηκών, διότι

εξασφαλίζει πρόσβαση του φοιτητή στο υλικό που επιθυμεί ανεξαρτήτως χωροταξικών ή χρονικών περιορισμών και παράλληλα εξοικονομεί πόρους για τη βιβλιοθήκη. Παρόλο όμως που ο διαδανεισμός είναι μία χρήσιμη και περιζήτητη εφαρμογή για τους φοιτητές, εμπεριέχει πολλά ζητήματα που απαιτούν επίλυση, όπως πχ. τη διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων, το κόστος απόκτησης ενός τεκμηρίου και πολλά άλλα που χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας από την πλευρά της βιβλιοθήκης (Korompili et al, 2012).

Συνακόλουθα οι φοιτητές για να ολοκληρώσουν επιτυχώς τον κύκλο σπουδών τους έχουν ως σύμμαχο τους τη βιβλιοθήκη, ενώ παράλληλα απαιτούν την εξασφάλιση πρόσβασης από πλευρά βιβλιοθήκης σε μία γκάμα υπηρεσιών και λειτουργιών: υπηρεσίες δανεισμού και εξυπηρέτησης χρηστών, υπηρεσίες ηλεκτρονικής πρόσβασης στις συλλογές, υπηρεσίες διαδανεισμού, υπηρεσίες εκπαίδευσης χρηστών, υπηρεσίες τεχνολογικής υποστήριξης χρηστών κλπ.

Για να μπορέσει η βιβλιοθήκη να ανταποκριθεί με επάρκεια στις απαιτήσεις των φοιτητών της πρέπει να διαθέτει τα απαραίτητα οικονομικά κονδύλια, το απαιτούμενο υπαλληλικό προσωπικό, την εξεύρεση λύσεων και την υιοθέτηση των κατάλληλων στρατηγικών κλπ.

Συνοπτικά οι ανάγκες των φοιτητών για προσφερόμενες υπηρεσίες από τη βιβλιοθήκη μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω σημεία:

- Δανεισμό του υλικού των συλλογών της βιβλιοθήκης
- Διαδανεισμό τεκμηρίων ή άρθρων
- Εκπαίδευσης στη χρήση του καταλόγου και των βάσεων δεδομένων της βιβλιοθήκης
- Επιμόρφωση χρηστών για την έρευνα μέσω διαδικτύου
- Πρόσβαση και προσπέλαση στις επιθυμητές πηγές αναφορών
- Ανάπτυξη πληροφοριακών δεξιοτήτων και επίτευξη πληροφορικής επάρκειας

2.4 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της σχέσης ανάμεσα στις βιβλιοθήκες και στα ψηφιακά περιβάλλοντα παρουσιάζονται αναλυτικά στην συνέχεια (Saunders, 2011).

2.4.1 ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η έννοια της ψηφιακής βιβλιοθήκης έχει εισέλθει πλέον στην εκπαιδευτική διαδικασία και αποτελεί επίσης σημαντικό πυλώνα στο νέο ψηφιακό περιβάλλον της μαθησιακής εμπειρίας, εφόσον έχει τη δυνατότητα να διανέμει και να παρέχει πρόσβαση στις πληροφορίες μέσω του παγκόσμιου ιστού. Υπάρχουν μάλιστα αρκετά ερευνητικά προγράμματα τα οποία εξετάζουν τους τρόπους σύνδεσης της ψηφιακής βιβλιοθήκης με το ψηφιακό περιβάλλον της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Μέσα από αυτά τα προγράμματα εξετάζονται και αναλύονται οι ανάγκες των μαθητών ή φοιτητών, οι ανάγκες των προγραμμάτων σπουδών, οι δεξιότητες του προσωπικού των βιβλιοθηκών και πως αυτές μπορούν να εμπλουτιστούν – αναβαθμιστούν, την υποστηρικτική διαδικασία των ψηφιακών βιβλιοθηκών στα διδασκόμενα μαθήματα και μία σειρά από άλλες διαδικασίες και ενέργειες.

2.4.2 ΤΑ ΨΗΦΙΑΚΑ PORTFOLIO

Τα ψηφιακά portfolio είναι κάποια νέα εργαλεία τα οποία αποτελούν ένα σύνολο εργασιών που με τη σειρά του αποτυπώνει τις προσπάθειες που καταβάλλει κάποιο άτομο πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα, π.χ. ένας φοιτητής, τη βελτίωση που παρουσιάζει, τις εργασίες που έχει επιτελέσει κλπ. Είναι κατανοητό λοιπόν ότι ένα ψηφιακό portfolio παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα για την ακαδημαϊκή κοινότητα, διότι δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές να καταγράφουν τις επιδόσεις τους, αυτές να αξιολογούνται από τον

ακαδημαϊκό δάσκαλο, να τίθενται νέοι εκπαιδευτικοί στόχοι τόσο από πλευράς φοιτητών όσο και καθηγητών κλπ.

Τα ψηφιακά portfolio καθίστανται προσβάσιμα από ένα μεγάλο αριθμό ατόμων και μπορούν να διαχειριστούν μεγάλες ποσότητες πληροφορίας. Για το λόγο αυτό θα ήταν μία καλή ευκαιρία για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες να αναλάβουν τη διαχείριση τους, συμβάλλοντας ακόμη περισσότερο στην προώθηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και στη διαχείριση της γνώσης (Moore & Page, 2002).

2.4.3 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Πρόκειται για έναν όρο ευρύτερα γνωστό και υπό την ορολογία *information literacy*, ο οποίος επιδέχεται ποικίλες ερμηνείες και μεταφράσεις. Σύμφωνα με την AASL (American Association of School Librarians) ως πληροφοριακή παιδεία νοείται η ικανότητα που διαθέτει ένα άτομο να βρίσκει τις επιθυμητές πληροφορίες και να κάνει χρήση τους. Η ALA (American Library Association) υποστηρίζει από την πλευρά της ότι η πληροφοριακή παιδεία σχετίζεται με την ικανότητα του ατόμου να αναζητά, να εντοπίζει, να αξιολογεί την πληροφορία και να κάνει χρήση της μόνο όταν κρίνεται απαραίτητη. Επειδή υπάρχουν πολλοί και παρόμοιοι ορισμοί σχετικά με τον όρο «πληροφοριακή παιδεία», μας ενδιαφέρει ο ρόλος των βιβλιοθηκονόμων στην παροχή της πληροφοριακής παιδείας.

Επειδή ο βιβλιοθηκονόμος από τη φύση της δουλειάς του είναι υποχρεωμένος να αναζητά, να βρίσκει, να συλλέγει, να αποθηκεύει, να διατηρεί, να παρέχει πληροφορίες, αυτό τον καθιστά σημαντικό κομμάτι της μαθησιακής και εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό οι βιβλιοθηκονόμοι είναι υποχρεωμένοι να εκπαιδεύουν τους χρήστες της βιβλιοθήκης να εξασφαλίζουν πρόσβαση στις πληροφορίες, να τους βοηθούν να αναπτύξουν τις πληροφοριακές δεξιότητες, να τους βοηθούν στην εξοικείωση με τις συλλογές της βιβλιοθήκης κλπ. (<http://www.ala.org/aasl/>:2014)

2.4.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η συνεργατική ανάπτυξη των μαθημάτων επεκτείνει ουσιαστικά το ρόλο της βιβλιοθήκης προς νέες λειτουργίες και εφαρμογές, με έμφαση στη διαχείριση και ανάπτυξη των μαθημάτων του προγράμματος σπουδών των φοιτητών. Ουσιαστικά αναπτύσσοντας και διευρύνοντας τη συνεργασία τους τόσο με τους φοιτητές όσο και με τους καθηγητές μπορούν να αναπτύξουν νέα εργαλεία για την υποστήριξη των φοιτητών στην οργάνωση των μαθημάτων. Τέτοιου είδους εργαλεία είναι η δημιουργία συνδέσμων των διδασκόμενων μαθημάτων με σχετικές με αυτές πληροφοριακές πηγές (έντυπες ή ψηφιακές) που διαθέτει η ίδια η βιβλιοθήκη. Παράλληλα θα μπορούσαν να παρέχουν υποστήριξη μέσω ηλεκτρονικών μαθημάτων ή ακόμη και να δημιουργήσουν νέο μαθησιακό υλικό που θα βοηθήσει τους φοιτητές στα υπάρχοντα μαθήματα του προγράμματος σπουδών.

2.4.5 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ

Κάθε ψηφιακό ή εικονικό περιβάλλον μάθησης πρέπει να προνοήσει για την ύπαρξη ενός φυσικού χώρου, ο οποίος θα λειτουργήσει εξίσου ως παράλληλο περιβάλλον μάθησης. Πολλές φορές ο εν λόγω φυσικός χώρος δεν είναι άλλος από την παραδοσιακή ή συμβατική βιβλιοθήκη. Είναι ο χώρος στον οποίο μπορούν να βρεθούν οι φοιτητές αναμεταξύ τους ή με τους καθηγητές τους και να προωθήσουν μέσω της συνεργασίας την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρείται η ύπαρξη ψηφιακών συλλογών στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Άλλωστε έχει γίνει σημαντική προσπάθεια μέσω και κοινοτικών κονδυλίων για μεταφορά του συμβατικού υλικού των βιβλιοθηκών σε ψηφιακή μορφή, ώστε να παρέχουν στους φοιτητές του και ψηφιακό υλικό μέσω της διάθεσης ψηφιακών αντικειμένων. Άλλωστε η

ύπαρξη και χρήση ψηφιακών συλλογών και κατ' επέκταση ψηφιακού υλικού είναι προαπαιτούμενο για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Έντονο είναι το φαινόμενο της ψηφιοποίησης του υλικού των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, αφενός για να παρέχουν υποστήριξη στην εκπαιδευτική διαδικασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφετέρου για να διασώσουν και να αποθηκεύσουν τον πολύτιμο πνευματικό και πολιτιστικό πλούτο που διαθέτουν στις συλλογές τους.

Η προσπάθεια των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για δημιουργία, ανάπτυξη, αποθήκευση, διατήρηση, διάθεση και διαχείριση ψηφιακού υλικού προϋποθέτει την ανάπτυξη και υιοθέτηση μιας εθνικής πολιτικής για το ψηφιοποιημένο υλικό, προκειμένου να μπορεί να χρησιμοποιηθεί μέσω της απαιτούμενης διαλειτουργικότητας. Παράλληλα, σε επόμενο στάδιο θα έπρεπε να υιοθετηθούν διεθνείς πρακτικές και πρότυπα ώστε να εξασφαλιστούν τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα και η αμφίδρομη επικοινωνία και αλληλεπίδραση των ελληνικών ψηφιακών βιβλιοθηκών με άλλες βιβλιοθήκες του εξωτερικού. (Saunders, 2011).

2.5 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ (INFORMATION LITERACY)

2.5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

Σύμφωνα με την American Library Association (1989) ως πληροφοριακός γραμματισμός ορίζεται η δεξιότητα του κάθε ατόμου να μπορεί να αναζητά, να κάνει αξιολόγηση, ανάλυση και χρήση της πληροφορίας που έχει ανακτήσει, μία δεξιότητα η οποία προάγει την κριτική σκέψη και προωθεί τη διά βίου μάθηση. Μία άλλη προσέγγιση εκείνη του Gilster (1997) ορίζει τον πληροφοριακό ή ψηφιακό γραμματισμό ως την ικανότητα που διαθέτει κάποιος για να κατανοεί και παράλληλα να χρησιμοποιεί πολλές και διαφορετικού τύπου πληροφορίες, τις οποίες αναζητά μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και μέσα από μία γκάμα πηγών. Βέβαια δεν δέχεται απλώς ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός αφορά μόνο την ανάγνωση των πληροφοριών.

Υποστηρίζει ότι προαπαιτούμενο είναι να διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες που θα του επιτρέψουν να αναζητήσει την πληροφορία, να αξιολογήσει ποια είναι η ζητούμενη πληροφορία, να μπορέσει να την χρησιμοποιήσει γενικότερα. Δίνει έμφαση δηλαδή στο πεδίο όχι τόσο των τεχνικών δεξιοτήτων όσο της κριτικής σκέψης σε συσχέτιση με την πληροφορία.

Υπάρχουν πολλοί και παρεμφερείς ορισμοί που αποδίδονται στον πληροφοριακό γραμματισμό, οι οποίοι έχουν δοθεί από επαγγελματικές οργανώσεις, οργανισμούς, οι οποίοι όμως καταλήγουν στο εξής: ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός συνδέεται άμεσα με τις ικανότητες – δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει κάθε άτομο που θέλει να αυτοπροσδιορίζεται ως «πληροφοριακά εγγράμματο».

Η σημασία που αποδίδεται στον πληροφοριακό γραμματισμό βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ανάπτυξη και εδραίωση της κοινωνίας της πληροφορίας. Διότι αφενός υπάρχει πλέον πληθώρα πληροφοριών και αφετέρου οι νέες τεχνολογικές καινοτομίες καθιστούν τη μετάδοση της εφικτή σε πολλαπλά επίπεδα και με διαφορετικές μορφές. Βασική προϋπόθεση λοιπόν τόσο για την αναζήτηση, την αξιολόγηση, την ανάκτηση και αξιοποίηση της πληροφορίας είναι εκτός της κριτικής σκέψης και οι τεχνικές γνώσεις και δεξιότητες του κάθε ατόμου και ειδικά σε ζητήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών (Wo, 2006).

Ο πληροφοριακός γραμματισμός αποδεικνύεται ως μία έννοια άμεσα συνδεδεμένη με το χώρο της ακαδημαϊκής κοινότητας, διότι αφενός βοηθάει τους φοιτητές να μαθαίνουν πώς να ανταποκρίνονται επαρκώς στις εκπαιδευτικές ανάγκες του πανεπιστημίου και αφετέρου τους «εκπαιδεύει» για να λειτουργήσουν σε ένα μαθησιακό πλαίσιο υπό το πρίσμα της διά βίου μάθησης, εφόσον τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον κοινωνικό στίβο της ζωής τους θα αναγκαστούν να αντιμετωπίσουν καταστάσεις στις οποίες σίγουρα θα απαιτείται κριτική σκέψη και σωστή αξιολόγηση της πληροφορίας. Για το λόγο αυτό κρίνεται πλέον σημαντική η εκπαίδευση των φοιτητών στον πληροφοριακό γραμματισμό εντός της πανεπιστημιακής κοινότητας. Σαφώς το ρόλο αυτό καλείται να διαχειριστεί ο κατεξοχήν αρμόδιος φορέας, που δεν είναι άλλος από την ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη.

2.5.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Οι βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν τον πληροφοριακό γραμματισμό ως μία εκπαιδευτική διαδικασία ώστε να δημιουργηθεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό πλαίσιο που θα παρέχει υποστήριξη στους φοιτητές και θα τους εφοδιάσει με συγκεκριμένες δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να ανταποκριθούν επαρκώς στις εκπαιδευτικές απαιτήσεις των προγραμμάτων σπουδών τους. Ουσιαστικά τους εκπαιδεύουν στο να «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν». Άλλωστε προτείνονται δύο μοντέλα (Gross & Latham, 2009) σχετικά με τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχουν οι βιβλιοθήκες στους φοιτητές τους: α) μέσω συγκεκριμένων σεμιναρίων εντός των χώρων της βιβλιοθήκης και β) μέσω διαδικτύου με online προγράμματα. Παράλληλα, μπορούν να διακριθούν και 4 διαφορετικές κατηγορίες διδασκαλίας προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού (Magnam et al, 2001):

- Προγράμματα που διεξάγονται μόνο μία φορά (κυρίως κατά την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους και με το καλωσόρισμα των φοιτητών και τη γνωριμία τους με τη βιβλιοθήκη)
- Προγράμματα που διεξάγονται για παραπάνω από μία φορά
- Προγράμματα που αφορούν μία συγκεκριμένη και εξειδικευμένη θεματική κατηγορία
- Προγράμματα τα οποία είναι βασικά και παρέχονται μέσω του προγράμματος σπουδών των φοιτητών

Έχει παρατηρηθεί πάντως ότι όταν επιλέγεται το σεμινάριο μέσω διαδικτύου δεν είναι λίγοι οι φοιτητές δεν ολοκληρώνουν το σεμινάριο ή δεν δίνουν την αντίστοιχη σημασία. Αυτό γίνεται διότι πολλές φορές χρειάζονται καθοδήγηση και επομένως η συμβολή του βιβλιοθηκονόμου είναι καθοριστική. Για το λόγο αυτό πολλές βιβλιοθήκες επιλέγουν τα σεμινάρια δια ζώσης, αξιοποιώντας παράλληλα το υλικό που προορίζεται για τα σεμινάρια μέσω διαδικτύου.

Ένα άλλο σημείο που κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό όσον αφορά τον πληροφοριακό γραμματισμό είναι η συνεργασία μεταξύ του προσωπικού της βιβλιοθήκης με τους καθηγητές των πανεπιστημιακών σχολών. Διότι μόνο

μέσω της συνεργασίας μπορεί να γίνει μία προσέγγιση της γενικότερης εκπαιδευτικής διαδικασίας και της ειδίκευσης που επιχειρείται να δοθεί στους φοιτητές.

Είναι δεδομένο ότι ο όρος πληροφοριακός γραμματισμός από βιβλιοθηκονομικής άποψης αφορά κυρίως τις ενέργειες στις οποίες προβαίνει το προσωπικό μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης δίνοντας έμφαση κυρίως στην απόκτηση βιβλιογραφικών ικανοτήτων από τους φοιτητές και όχι τεχνικών δεξιοτήτων σχετικών με Η/Υ, εφόσον αυτές παρέχονται κυρίως μέσω των μαθημάτων που υπάρχουν στα προγράμματα σπουδών της κάθε πανεπιστημιακής σχολής (Owusu-Ansah, 2001).

Παράλληλά και επειδή το σκηνικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μεταλλάσσεται συνεχώς, οι βιβλιοθήκες καλούνται να προετοιμάσουν τους φοιτητές και να τους διδάξουν πως πρέπει να λειτουργούν μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, το οποίο θα αντιμετωπίσουν μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους και με την είσοδο τους στην αγορά εργασίας. Ο πληροφοριακός γραμματισμός λοιπόν έχει ως στόχο και την έννοια της αυτομάθησης από την πλευρά των φοιτητών, εφόσον καλούνται να χρησιμοποιήσουν πληθώρα πληροφοριακών πηγών, προκειμένου να διευρύνουν το γνωστικό τους επίπεδο, καλλιεργώντας παράλληλα και την κριτική τους σκέψη.

Υπάρχουν κάποια πρότυπα που εφαρμόζονται όσον αφορά την απόκτηση δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού ή πληροφοριακής παιδείας, όπως αλλιώς καλείται. Τα πρότυπα αυτά είναι τρία (Saunders, 2011):

- Της ACRL (American of College and Research Libraries): ουσιαστικά τα πρότυπα αυτά βάσει κάποιων δεικτών επιδιώκουν να αξιολογήσουν το κατά πόσο κάποιος φοιτητής θεωρείται πληροφοριακά εγγράμματος. Πρόκειται για 5 πρότυπα και 22 δείκτες.
- Της ANZIL (Australian and New Zealand Institute for Information): το 2004 παρουσίασε έναν οδηγό με πρότυπα που αφορούν τον πληροφοριακό γραμματισμό, ο οποίος όμως είναι δομημένος πάνω στα πρότυπα της ACRL και στηρίζεται ουσιαστικά σε 6 βασικούς κανόνες

- Της SCOUNL (Society of College, National and Universities Libraries): πρόκειται για έναν οδηγό που εξέδωσε το 1999 και ο οποίος περιγράφει τις βασικές δεξιότητες που επιβάλλεται να διαθέτει ο πληροφοριακά εγγράμματος φοιτητής. Γίνεται μάλιστα ιδιαίτερη μνεία στην οριοθέτηση των πληροφοριακών δεξιοτήτων και στο διαχωρισμό τους με τις δεξιότητες χρήσης Η/Υ.

Πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι υπάρχουν αρκετές βιβλιοθήκες που έχουν αναπτύξει συγκεκριμένα συστήματα πληροφοριακού γραμματισμού, με επιτυχή αποτελέσματα στις επιδόσεις των φοιτητών που συμμετέχουν. Το πρόγραμμα Ωρίων που παρέχεται από τη βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης είναι ένα προσιτό και παράλληλα αποτελεσματικό online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού, με στόχο την εξοικείωση των φοιτητών με τον εντοπισμό της πληροφορίας, την αξιολόγηση της και την ορθή χρήση της.

Δημιουργήθηκε το 2008, σε συνεργασία βιβλιοθηκονόμων και πληροφορικών και παρέχει ελεύθερη πρόσβαση όχι μόνο στους φοιτητές του Ιδρύματος, αλλά σε κάθε χρήστη που επιθυμεί να λάβει τέτοιου είδους εκπαίδευση γενικότερα. Το πρόγραμμα δίνει έμφαση σε 5 βασικά σημεία: α) προσδιορισμός πληροφοριακών αναγκών β) αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών γ) αξιολόγηση πληροφοριών δ) συγγραφή και δημοσίευση ε) σωστή χρήση της πληροφορίας.

Οι περισσότερες ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διαθέτουν προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού, τα οποία παρέχονται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους (Χαραλαμπόπουλος, 2006):

- Μέσω ειδικών σεμιναρίων είτε στους χώρους της Βιβλιοθήκης είτε εντός των πανεπιστημιακών αμφιθεάτρων
- Μέσω έντυπων οδηγιών
- Μέσω ηλεκτρονικών οδηγιών
- Μέσω ειδικής υπηρεσίας που διατίθεται από την ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης ως «εκπαίδευση χρηστών»
- Μέσω διαδραστικών σεμιναρίων και εντός της Βιβλιοθήκης

- Ως μία υπηρεσία που καλείται υπηρεσίες βιβλιοθήκης ή γνωριμία με τη βιβλιοθήκη
- Σεμινάρια εκπαίδευσης στον OPAC της βιβλιοθήκης

Μελετώντας εκτενέστερα τις πολιτικές τόσο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων γενικότερα όσο και των βιβλιοθηκών τους ειδικότερα, γίνεται κατανοητό ότι καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να εκπαιδεύσουν τους χρήστες τους και φοιτητές στις νέες τεχνολογίες, στις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, στην αναζήτηση πηγών κλπ. Ουσιαστικά επιδιώκεται η μετουσίωση των χρηστών τους σε πληροφοριακά εγγράμματους χρήστες. Το κοινό σημείο είναι ότι σχεδόν όλα τα ιδρύματα και κατ' επέκταση οι βιβλιοθήκες του δεν χρησιμοποιούν τον όρο πληροφοριακός γραμματισμός ή πληροφοριακή παιδεία, αλλά αναφέρονται σε αυτή την έννοια ως υπηρεσίες βιβλιοθήκης ή ως εκπαίδευση χρηστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας μελετώνται επιμέρους χαρακτηριστικά των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με βάση την έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) τους. Το κεφάλαιο αποσκοπεί στην ευρύτερη κατανόηση της δραστηριοποίησης των σύγχρονων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών λαμβάνοντας υπόψη και την σημασία της αυτεπάρκειας (self-efficacy) τους.

Συνολικά το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τέσσερις βασικές ενότητες. Η πρώτη περιλαμβάνει τη μελέτη των βασικών χαρακτηριστικών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Αντίστοιχα η δεύτερη διερευνά τους σκοπούς και τα μέσα δράσης τους. Στην συνέχεια αποτυπώνεται η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) και η σημασία της για την ανάπτυξη των σύγχρονων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την ανάλυση των σύγχρονων αναγκών που έχουν οι φοιτητές από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

3.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αποτελούν κομμάτι ενός πανεπιστημιακού ιδρύματος και έχουν ως στόχο την εξυπηρέτηση των πληροφοριακών, ερευνητικών και γνωστικών αναγκών των μελών του ιδρύματος, είτε πρόκειται για φοιτητές είτε για καθηγητές είτε για διοικητικό προσωπικό. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν αποτελούν αυτόνομους οργανισμούς, αλλά τμήματα του ίδιου του ιδρύματος που εξυπηρετούν. Για το λόγο αυτό και ανάλογα με τα τμήματα που διατηρεί το εν λόγω ίδρυμα, προσδιορίζονται και τα γνωστικά αντικείμενα που καλούνται να εξυπηρετήσουν (Korompili et al, 2012).

Βασικός τους στόχος είναι η συλλογή, επεξεργασία, αποθήκευση, διαχείριση και διάθεση έντυπων πηγών πληροφόρησης. Με την εξέλιξη όμως που γνωρίζει η κοινωνία της πληροφορίας και οι βιβλιοθήκες ως φορείς της κοινωνίας της πληροφορίας αναγκάστηκαν να μετεξελιχθούν τις λειτουργίες τους ώστε να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις των χρηστών τους. Για το λόγο αυτό στράφηκε στις ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης και μεριμνούν για τη δημιουργία βάσεων δεδομένων, τη συγκρότηση ψηφιακών συλλογών, την ανάπτυξη και διαχείριση θεματικών αποθετηρίων κλπ.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με τη σειρά τους μπορούν να διακριθούν σε α) κεντρικές βιβλιοθήκες β) βιβλιοθήκες σχολών ή τμημάτων και γ) ένα μεικτό σύστημα συνύπαρξης και οργάνωσης. Οι μεν κεντρικές βιβλιοθήκες πρέπει να καλύπτουν τις συνολικές ανάγκες του ιδρύματος σε επίπεδο σχολών και τμημάτων. Οι βιβλιοθήκες των σχολών ή των τμημάτων είναι πιο εξειδικευμένες βιβλιοθήκες, εφόσον το περιεχόμενο τους αφορά τον επιστημονικό κλάδο της σχολής. Πρόκειται συνήθως για μικρές και εξειδικευμένες βιβλιοθήκες. Τέλος το μεικτό σύστημα αφορά την ύπαρξη μιας κεντρικής βιβλιοθήκης για όλο το πανεπιστημιακό ίδρυμα και την παράλληλη ανάπτυξη μικρών συλλογών των τμημάτων, που είναι γνωστές και ως σπουδαστήρια.

Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες παρουσιάζουν διαφοροποίηση σε σχέση με άλλες κατηγορίες βιβλιοθηκών, οι οποίες εστιάζονται στα εξής σημεία:

- Διαθέτουν εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό
- Έχουν πλήρως αυτοματοποιημένες λειτουργίες
- Αναπτύσσουν περαιτέρω τη συνεργασία μέσω της δημιουργίας δικτύων με ό,τι αυτό συνεπάγεται
- Διαθέτουν μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία εφόσον είναι φορείς σημαντικών ευρωπαϊκών κονδυλίων για την ανάπτυξη τους (Κατσιρίκου, 2001)

3.2 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΡΑΣΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Ο βασικός σκοπός κάθε ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης είναι προφανώς η υποστήριξη και εξυπηρέτηση τόσο της διδασκαλίας όσο και της ερευνητικής εργασίας που επιτελείται στα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Μία σημαντική όμως παράμετρος που συνήθως αγνοείται ή παραλείπεται είναι ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εξυπηρετούν και το γενικότερο πληθυσμό κάθε απομακρυσμένης περιοχής, η οποία δεν εξυπηρετείται από άλλου είδους βιβλιοθήκες.

Πιο συγκεκριμένα κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη θέτει ως στόχο ύπαρξης και λειτουργίας την κάλυψη των πληροφοριακών αναγκών τόσο της ερευνητικής όσο και της εκπαιδευτικής κοινότητας στην οποία απευθύνεται καθώς και η παροχή σύγχρονων υπηρεσιών για τους χρήστες της βιβλιοθήκης (Τσιμπόγλου, 2008). Για την επίτευξη των σκοπών αυτών κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη θέτει κάποιους επιμέρους στόχους, οι οποίοι συμβάλλουν στην εκπλήρωση των σκοπών της (Μπαλτά, 2008):

- ο Οργάνωση του υλικού της σύμφωνα με τις νέες εξελίξεις στο χώρο της βιβλιοθηκονομίας και υιοθέτηση νέων πρακτικών και τεχνολογικών εξελίξεων με γνώμονα την άριστη εξυπηρέτηση των χρηστών

- Η συγκρότηση και διαχείριση συλλογών έντυπων ή ψηφιακών, οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες του ιδρύματος και των μελών του γενικότερα καθώς και ο εμπλουτισμός τους
- Η ανάπτυξη τεχνικών και διοικητικών δομών που θα εξασφαλίζουν σύγχρονες βιβλιοθηκονομικές υπηρεσίες
- Η εξασφάλιση συνεργασιών με άλλες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού και η συγκρότηση δικτύων και κοινοπραξιών για την εξασφάλιση σημαντικών πλεονεκτημάτων
- Η προώθηση της δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης για τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας
- Η παροχή ισότιμης πρόσβασης στις συλλογές της βιβλιοθήκης για όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας σημαίνει ότι οι βιβλιοθήκες είναι εξοπλισμένες με τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό ή τα αντίστοιχα βοηθήματα για τα Άτομα με Αναπηρία

Όσον αφορά τις δράσεις που αναπτύσσουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για την εκπλήρωση των σκοπών τους και την επίτευξη των στόχων τους, αυτές μπορούν να διακριθούν τόσο σε οριζόντιες όσο και σε κάθετες δράσεις.

Ανάμεσα στις οριζόντιες δράσεις εντάσσεται η δημιουργία του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) ή αλλιώς γνωστός ως HEAL Link (Hellenic Academic Libraries Link) που δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα δίκτυο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών των ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, με στόχο να παρέχει πρόσβαση στις πληροφοριακές πηγές όλων των μελών της. Μία άλλη οριζόντια δράση που εντάσσεται στην παραπάνω είναι ο Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Κ.Ε.Α.Β), ο οποίος αποτέλεσε έναν από τους βασικούς στόχους του ΣΕΑΒ κατά την έναρξη λειτουργίας τους. Επίσης μία αντίστοιχη οριζόντια δράση είναι η ηλεκτρονική πύλη Ζέφυρος, η οποία ουσιαστικά παρέχει πρόσβαση σε βιβλία, περιοδικά και άλλου τύπου υλικό για τους καταλόγους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Υλοποιήθηκε στα πλαίσια της δράσης «Ανάπτυξη της Ψηφιακής Συνεργασίας των Βιβλιοθηκών των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης» για ανάκτηση βιβλιογραφικών εγγραφών από τις βάσεις δεδομένων των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Μία άλλη ηλεκτρονική πύλη είναι η πύλη Άρτεμις, η οποία ουσιαστικά είναι ένα λειτουργικό σύστημα ψηφιακής βιβλιοθήκης για την υποστήριξη και τεκμηρίωση της ελληνικής γκρίζας βιβλιογραφίας. Ουσιαστικά διαχειρίζεται τις διπλωματικές εργασίες των προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών, τις πανεπιστημιακές σημειώσεις και έχει ως στόχο τη συλλογή και διαχείριση της πνευματικής παραγωγής των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της χώρας.

Μία άλλη επιμέρους δράση του έργου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι η δημιουργία της Μονάδας Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΜΟΔΙΠΑΒ), η οποία είναι μία ηλεκτρονική πύλη που πραγματοποιεί ηλεκτρονικές έρευνες σχετικά με την ικανοποίηση των χρηστών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Μία άλλη δράση είναι το Δίκτυο Διαδανεισμού των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΔΔΕΒ) Ίρις, το οποίο εξασφαλίζει τη συνεργασία ανάμεσα στους φορείς εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τις υπηρεσίες Βιβλιοθήκης και Πληροφορικής σε Ελλάδα και Κύπρο και ασχολούνται με την εφαρμογή του διαδανεισμού.

Όσον αφορά τις κάθετες δράσεις υπάρχουν πολλά παραδείγματα, τα οποία αναπτύσσονται από διαφορετικά ακαδημαϊκά ιδρύματα και είναι περισσότερο προσανατολισμένες σε ειδικές ή ιδιαίτερες ανάγκες και αναζητήσεις των ιδρυμάτων. Τέτοιες κάθετες δράσεις είναι οι ψηφιακές συλλογές που διαθέτουν διάφορα πανεπιστημιακά ιδρύματα και περιλαμβάνουν όχι μόνο βιβλιογραφικά στοιχεία ή μεταδεδομένα, αλλά τα ίδια τα ψηφιακά αντικείμενα. Τέτοιες συλλογές είναι η Ανέμη του Πανεπιστημίου Κρήτης, Νημερτής του Πανεπιστημίου Πατρών, η Ψηφιακή Χαρτοθήκη του Πανεπιστημίου Αιγαίου, η Ψηφίδα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, η Ψηφιακή Συλλογή Λήκυθος του Πανεπιστημίου της Κύπρου κλπ.

3.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Ο όρος «αυτεπάρκεια» (self-efficacy) συνδέεται άμεσα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης και με το χώρο της κοινωνικής ψυχολογίας, ενώ εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1977 από τον Bandura (1977) καθώς και από άλλους θεωρητικούς όπως Zimmerman (1995) και Pajares (2002). Με τον όρο αυτεπάρκεια (self-efficacy) νοείται η πίστη ενός ατόμου στις ικανότητες που διαθέτει ώστε να καταφέρει να εκτελέσει επιτυχώς ένα συγκεκριμένο έργο.

Επειδή όμως η αυτεπάρκεια (self-efficacy) στηρίζεται σε συγκεκριμένες αυτοαντιλήψεις που διαθέτει κάποιος σε συσχέτιση με συγκεκριμένες συμπεριφορές, αυτό σημαίνει ότι το επίπεδο αυτεπάρκειας (self-efficacy) του κάθε ατόμου διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα στον οποίο καλείται να επιδείξει αυτεπάρκεια (self-efficacy) (Cassidy & Eachus, 1998). Κατ' επέκταση, η επιτυχής έκβαση ενός εγχειρήματος από ένα άτομο δεν σχετίζεται μόνο με τις ικανότητες που διαθέτει, αλλά και με την πεποίθηση που πρέπει να διαθέτει ότι μπορεί να το πετύχει. Παράλληλα, η αυτεπάρκεια (self-efficacy) έχει τροφοδοτήσει την έρευνα σε τομείς τελείως διαφορετικούς, όπως λόγου χάρη η ιατρική, η επιχειρηματικότητα και η εκπαίδευση.

Από την άλλη, αποδίδεται τεράστια σημασία στις πεποιθήσεις της αυτεπάρκειας (self-efficacy), διότι επηρεάζουν άμεσα τα μοντέλα σκέψης των ατόμων, τα συναισθήματα και τις πράξεις τους. Ουσιαστικά δηλ. επηρεάζουν ολόκληρη την ανθρώπινη συμπεριφορά (Kouf & Rubba, 1999).

Επίσης, η αυτεπάρκεια (self-efficacy) λειτουργεί ως βασικός συντελεστής της αυτό – ρύθμισης του ατόμου, που με τη σειρά του αποτελεί σημείο – κλειδί της δια βίου μάθησης. Γίνεται κατανοητό ότι η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει ολόκληρη την ανθρώπινη λειτουργία. Σύμφωνα με τον Kear (2000) αυτό συμβαίνει διότι τα άτομα επιλέγουν να πραγματοποιήσουν δραστηριότητες τις οποίες έχουν την αίσθηση ότι θα φέρουν εις πέρας και ότι έχουν την ικανότητα να ολοκληρώσουν και όχι το αντίστροφο. Από αυτή την παρατήρηση προκύπτει ότι η αυτεπάρκεια (self-efficacy) είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πεποίθηση

ενός ατόμου για τις ικανότητες του και όχι τόσο στην αντικειμενική πραγματικότητα.

Στον ακαδημαϊκό τομέα η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) παρουσιάζει ιδιαίτερη βαρύτητα και ιδιαίτερα σε δείκτες όπως επιλογή δραστηριοτήτων, επίπεδο προσπάθειας, επιμονή και συναισθηματικές αντιδράσεις. Σύμφωνα με τον Bandura (1997) οι φοιτητές που διαθέτουν υψηλό δείκτη αυτεπάρκειας (self-efficacy) αφενός εργάζονται πιο σκληρά, επιμένουν περισσότερο, παρουσιάζουν μικρότερες συναισθηματικές αντιδράσεις όσον αφορά τις εργασίες που αναλαμβάνουν, σε πλήρη αντίθεση με εκείνους που παρουσιάζουν χαμηλό δείκτη αυτεπάρκειας (self-efficacy).

Όπως τονίστηκε παραπάνω ο όρος «αυτεπάρκεια» (self-efficacy) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1977 από τον Bandura, υπό την έννοια της πίστης ενός ατόμου στις ικανότητες που διαθέτει για να επιτύχει συγκεκριμένες επιδόσεις σε ένα συγκεκριμένο γνωστικό επίπεδο. Σύμφωνα λοιπόν με επόμενη τοποθέτηση του Bandura (1986), ο όρος δεν σχετίζεται με τις ικανότητες ενός ατόμου, αλλά με την αντίληψη και τα πιστεύω του σχετικά με τις εν λόγω ικανότητες που διαθέτει. Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ενώ αρχικά ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να εκφράσει ανάγκες και απαιτήσεις της κοινωνικής ψυχολογίας, αργότερα επεκτάθηκε η χρήση του και πλέον γνωρίζει απήχηση σε πολλά και διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και επιστημονικούς κλάδους.

Πολλές φορές δημιουργείται σύγχυση με τους όρους αυτεπάρκεια (self-efficacy) και αυτοαντίληψη. Ο μεν πρώτος όρος όμως αναφέρεται στην προσωπική αντίληψη που έχει κάποιος για την ικανότητα του σε ένα συγκεκριμένο τομέα ή σε ένα συγκεκριμένο γνωστικό επίπεδο, ενώ ο δεύτερος όρος σχετίζεται με τη γενικότερη αντίληψη που έχει κάποιο άτομο για τον εαυτό του, τη γενικότερη δηλ. θεώρηση.

Σύμφωνα με τη θεώρηση του Bandura για την αυτεπάρκεια (self-efficacy), το άτομο που διαθέτει υψηλή αυτεπάρκεια (self-efficacy) είναι πιο δημιουργικό, επιλέγει και φέρει εις πέρας δύσκολα εγχειρήματα κλπ. Αντίστοιχα θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η εν λόγω θεωρία έχει αντίκτυπο και εφαρμογή όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο οργανισμών και ιδρυμάτων. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λόγου χάρη θα μπορούσαν να προσφέρουν τα μέγιστα προς τους χρήστες τους αν

επικέντρωναν τις προσπάθειες τους στις δυνατότητες που ήδη έχουν, τόσο σε τεχνολογικό εξοπλισμό όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες επειδή από τη φύση τους λειτουργούν σε ανταγωνιστικά περιβάλλοντα πολλές φορές καλούνται να παρουσιάσουν αποτελέσματα και απτά στοιχεία σχετικά με τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που εφαρμόζουν και αν αυτά γνωρίζουν την κατάλληλα ανταπόκριση από τους χρήστες. Συνήθως η ορθότητα και αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αυτών παρουσιάζεται μέσα από κάποια εκπαιδευτικά standards και πρότυπα, όπως π.χ. οι δεξιότητες ανάκτησης της πληροφορίας από τους φοιτητές, οι δεξιότητες στις υπηρεσίες βιβλιοθήκης κλπ. Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και σχετικά με τη χρήση των υπηρεσιών που παρέχουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στις βιβλιοθήκες (Wan, 2011).

Όσον αφορά τις βιβλιοθήκες, η αποτελεσματικότητα και χρησιμότητα τους σε ποσοτικό επίπεδο για το ίδρυμα, στο οποίο είναι ενσωματωμένες συχνά κρίνεται από την ικανότητα των φοιτητών να αποκτήσουν δεξιότητες στους Η/Υ, να γίνουν πληροφοριακά εγγράμματα κλπ. Ειδικά μάλιστα όταν πρόκειται και για περιπτώσεις όπου καταβάλλονται δίδακτρα από την πλευρά των φοιτητών, όπως π.χ. στα μεταπτυχιακά προγράμματα.

Από την άλλη πλευρά, η αξία των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού που εφαρμόζουν οι βιβλιοθήκες αξιολογείται σε ποιοτικό επίπεδο μέσα από ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Υπάρχουν αρκετά τέτοια εργαλεία όπως είναι οι έρευνες σχετικά με τις αντιλήψεις των φοιτητών για τις δεξιότητες τους, τη γνώση τους ή τη βιβλιοθήκη. Οι τομείς της ικανοποίησης των χρηστών καθώς και της εμπιστοσύνης που οι ίδιοι έχουν αποκτήσει για τις ικανότητες τους περιγράφουν σε μεγάλο βαθμό τη στάση των φοιτητών απέναντι στις βιβλιοθήκες και στις παρεχόμενες από αυτές υπηρεσίες.

Είναι πλέον αποδεκτό σε πολύ μεγάλο βαθμό ότι τόσο η επίδραση που ασκούν οι βιβλιοθήκες στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων των φοιτητών, στηρίζεται στην επιτυχία των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού. Είναι όμως συχνό το φαινόμενο, ενώ οι βιβλιοθήκες να συμβάλλουν θετικά προς το πεδίο αυτό, να μην διατηρούν στατιστικά στοιχεία ή ποσοτικά δεδομένα που θα αποδεικνύουν κάτι τέτοιο (Mole et al, 2013).

Είναι σίγουρο πάντως ότι ειδικά οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες επενδύουν τόσο σε χρόνο όσο και σε χρήμα καθώς και σε προσωπικό για την ενίσχυση των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού ή πληροφοριακής παιδείας, με γνώμονα πάντοτε τα πλεονεκτήματα που αυτά προσφέρουν στους φοιτητές και ειδικά στα πεδία της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της διά βίου εκπαίδευσης, της επίλυσης προβλημάτων γενικότερα.

3.4 ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών στη μαθησιακή διαδικασία σχετίζονται με κάποια βασικά ζητήματα, τα οποία αποτυπώνονται παρακάτω (Sconul, 2004):

- Ποιες είναι οι αναγκαίες πληροφοριακές πηγές για τους φοιτητές
- Ποιες δεξιότητες – ικανότητες πρέπει να διαθέτουν οι φοιτητές για την προσπέλαση τους
- Με ποιους τρόπους παρέχονται οι εν λόγω ψηφιακές υπηρεσίες
- Το οικονομικό κόστος επιβάρυνσης για το φοιτητή καθώς και για τη βιβλιοθήκη
- Τι είδους τεχνική υποστήριξη και βοήθεια θα χρειαστούν οι φοιτητές

Πρέπει να τονιστεί ότι οι πληροφοριακές ανάγκες των φοιτητών σχετίζονται όχι μόνο με την αναζήτηση και εξεύρεση του ψηφιακού υλικού, αλλά και με τον τρόπο πρόσβασης και προσπέλασης, τον τρόπο παράδοσης του υλικού, τα ζητήματα σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα κλπ. Είναι δεδομένο ότι οι φοιτητές εκτός από το αμιγώς ψηφιακό υλικό, επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές, να εξασφαλίσουν υποστήριξη μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας κλπ.

Για την ακρίβεια οι ανάγκες των φοιτητών διαχωρίζονται σε 2 βασικές κατηγορίες: α) τις ανάγκες που έχουν από το πανεπιστημιακό ίδρυμα στο οποίο φοιτούν και β) τις ανάγκες που προκύπτουν σε άμεση συνάρτηση με τη

βιβλιοθήκη του ιδρύματος. Για να είμαστε όμως ακριβείς οι ανάγκες αυτές αλληλεπικαλύπτονται, διότι υπάρχει άμεση συσχέτιση και αλληλεπίδραση. Μάλιστα ο ρόλος της βιβλιοθήκης εκτός από επικουρικός, παρέχοντας δηλ. υποστήριξη στους φοιτητές με το υλικό που τους ενδιαφέρει, επιτελεί και ένα διαμεσολαβητικό ρόλο, διότι εξασφαλίζει στους φοιτητές επιπλέον υλικό για τα μαθήματα που τους ενδιαφέρουν (Λαφτσίδου κ. συν, 2008).

Οι φοιτητές των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων εκτός από την πρόσβαση στο λεγόμενο «συμβατικό υλικό», το οποίο είναι τα έντυπα βιβλία, τα άρθρα περιοδικών, οι πληροφοριακές πηγές κλπ. παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες και για το ψηφιακό υλικό, το οποίο δεν επιδέχεται τους περιορισμούς του συμβατικού ή έντυπου υλικού, όπως π.χ. το υλικό να είναι δανεισμένο την περίοδο που το επιθυμεί ο φοιτητής.

Επειδή όμως τόσο η δημιουργία όσο και η διαχείριση και διατήρηση ψηφιακού υλικού δεν είναι εύκολη διαδικασία για τις βιβλιοθήκες και επιπλέον εμπεριέχει ένα σημαντικό οικονομικό κόστος, επιλέγεται μία πληθώρα λύσεων, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες των φοιτητών τους. Έχει αναπτυχθεί ένα δίκτυο βιβλιοθηκών ή μία κοινοπραξία ιδρυμάτων που οι πληροφοριακές ανάγκες αντιμετωπίζονται από πολλούς συμμετέχοντες. Μία άλλη λύση είναι η χρήση του διαδανεισμού τόσο φυσικών όσο και ψηφιακών αντικειμένων ή επίσης η παραγγελία και χρήση άρθρων από άλλες βιβλιοθήκες.

Σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία έχει και ο διαδανεισμός. Η διαδικασία του διαδανεισμού είναι μία υπηρεσία που έχει αναπτυχθεί και προσφέρεται στους φοιτητές από μία μεγάλη μερίδα βιβλιοθηκών, διότι εξασφαλίζει πρόσβαση του φοιτητή στο υλικό που επιθυμεί ανεξαρτήτως χωροταξικών ή χρονικών περιορισμών και παράλληλα εξοικονομεί πόρους για τη βιβλιοθήκη.

Παρόλο όμως που ο διαδανεισμός είναι μία χρήσιμη και περιζήτητη εφαρμογή για τους φοιτητές, εμπεριέχει πολλά ζητήματα που απαιτούν επίλυση, όπως πχ. τη διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων, το κόστος απόκτησης ενός τεκμηρίου και πολλά άλλα που χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας από την πλευρά της βιβλιοθήκης.

Παράλληλα οι φοιτητές για να ολοκληρώσουν επιτυχώς τον κύκλο σπουδών τους έχουν ως σύμμαχο τους τη βιβλιοθήκη, ενώ παράλληλα

απαιτούν την εξασφάλιση πρόσβασης από πλευρά βιβλιοθήκης σε μία γκάμα υπηρεσιών και λειτουργιών: υπηρεσίες δανεισμού και εξυπηρέτησης χρηστών, υπηρεσίες ηλεκτρονικής πρόσβασης στις συλλογές, υπηρεσίες διαδανεισμού, υπηρεσίες εκπαίδευσης χρηστών, υπηρεσίες τεχνολογικής υποστήριξης χρηστών κλπ.

Για να μπορέσει η βιβλιοθήκη να ανταποκριθεί με επάρκεια στις απαιτήσεις των φοιτητών της πρέπει να διαθέτει τα απαραίτητα οικονομικά κονδύλια, το απαιτούμενο υπαλληλικό προσωπικό, την εξεύρεση λύσεων και την υιοθέτηση των κατάλληλων στρατηγικών κλπ.

Συνοπτικά οι ανάγκες των φοιτητών για προσφερόμενες υπηρεσίες από τη βιβλιοθήκη μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω σημεία:

- Δανεισμό του υλικού των συλλογών της βιβλιοθήκης
- Διαδανεισμό τεκμηρίων ή άρθρων
- Εκπαίδευσης στη χρήση του καταλόγου και των βάσεων δεδομένων της βιβλιοθήκης
- Επιμόρφωση χρηστών για την έρευνα μέσω διαδικτύου
- Πρόσβαση και προσπέλαση στις επιθυμητές πηγές αναφορών
- Ανάπτυξη πληροφοριακών δεξιοτήτων και επίτευξη πληροφορικής επάρκειας (Dillon, 1999).

Ακόμη οι ανάγκες σε προσωπικό για μια βιβλιοθήκη μπορούν να αναφέρονται σε πολλαπλά επίπεδα, όπως λόγου χάρη για την εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών της συμβατικής βιβλιοθήκης, της εξυπηρέτησης χρηστών για τις ψηφιακές συλλογές της βιβλιοθήκης ή επίσης την εξυπηρέτηση χρηστών που φοιτούν εξ αποστάσεως.

Είναι κατανοητό λοιπόν ότι πέραν της εξασφάλισης των κατάλληλων υλικοτεχνικών υποδομών, καθώς και της ανάπτυξης και διαχείρισης συμβατικών ή ψηφιακών συλλογών, είναι απαραίτητη η ύπαρξη και του κατάλληλου προσωπικού. Επειδή όμως οι βιβλιοθήκες διευρύνουν το πεδίο δράσης τους σε πολλαπλά επίπεδα και βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις, πολλές φορές απαιτείται η πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού (π.χ. ψηφιακός βιβλιοθηκονόμος) ή η

επιμόρφωση του προσωπικού κλπ. Άλλοτε πάλι οι βιβλιοθήκες καλούνται να φέρουν εις πέρας τις πολλαπλές τους λειτουργίες με το ελάχιστο δυνατό προσωπικό ή με μειωμένους οικονομικούς πόρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να μελετηθεί η σύνδεση ανάμεσα στην αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών και στον πληροφοριακό γραμματισμό. Σκοπός του κεφαλαίου είναι η μελέτη των δύο εννοιών ώστε να διευρυνθεί το ερευνητικό αντικείμενο της εργασίας. Το κεφάλαιο μέσα από αυτή την εστίαση ολοκληρώνει το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας.

Συνολικά δύο ενότητες απαρτίζουν το τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας. Στην πρώτη ενότητα μελετάται η σχέση ανάμεσα στην αυτεπάρκεια (self-efficacy) και στον πληροφοριακό γραμματισμό. Στη δεύτερη ενότητα η μελέτη

αυτής της σχέσης διευρύνεται μέσω της ανάλυσης των αναγκών που έχουν οι φοιτητές από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

4.1 ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΕΠΙΔΡΑΣΗ.

Η αντιληπτή αυτεπάρκεια (self-efficacy) σχετίζεται άμεσα με ένα συγκεκριμένο επίπεδο και μία δύναμη. Σύμφωνα με τον Zimmerman (1995) η δύναμη της αυτεπάρκειας (self-efficacy) μπορεί να μετρηθεί σύμφωνα με κάποιες κλίμακες βεβαιότητας, σύμφωνα με τις οποίες κάποιο άτομο μπορεί να εκτελέσει συγκεκριμένες εργασίες.

Ενώ λοιπόν η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) σε σχέση με τους υπολογιστές περιλαμβάνει τεράστια βιβλιογραφία, το θέμα της αυτεπάρκειας (self-efficacy) στο πεδίο του πληροφοριακού γραμματισμού στερείται έρευνας και βιβλιογραφίας. Με το θέμα έχουν ασχοληθεί ελάχιστες έρευνες, όπως του Kurbanoglu (2003), των Kurbanoglu & Akkoyunlu (2003) καθώς και των Kurbanoglu et al (2006).

Η εργασία του Kurbanoglu (2003), υποστηρίζει ότι η αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μπορεί να συνδεθεί άμεσα με τον πληροφοριακό γραμματισμό των φοιτητών. Η έρευνα του έλαβε χώρα στο τμήμα Διοίκησης και Πληροφορικής του Πανεπιστημίου της Άγκυρας (Hacettepe). Τα αποτελέσματα της έρευνας τονίζουν ότι υπάρχει μια θετική σχέση που εξελίσσεται στην πάροδο του χρόνου ανάμεσα στην αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και στον πληροφοριακό γραμματισμό των φοιτητών.

Αντίστοιχα οι Kurbanoglu & Akkoyunlu (2003), διερεύνησαν αυτή την σχέση μέσα από μια μεγαλύτερη κλίμακα. Τα αποτελέσματα τους υποστηρίζουν ότι η επάρκεια των χρηστών στη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων και στις τεχνολογικές εφαρμογές της πληροφορικής βελτιώνει αυτή την σχέση. Συνεπώς η προσπάθεια για βελτίωση των ικανοτήτων των χρηστών μιας βιβλιοθήκης στα πληροφοριακά συστήματα, μπορεί να συμβάλει περαιτέρω και στη βελτίωση του πληροφοριακού γραμματισμού τους.

Τέλος στην εργασία των Kurbanoglu et al (2006), διερευνήθηκε η ίδια σχέση υπό το πρίσμα των αντιλήψεων που αναπτύσσουν οι χρήστες των βιβλιοθηκών για τον πληροφοριακό γραμματισμό. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης υποδεικνύουν ότι οι στάσεις και οι αντιλήψεις των χρηστών τόσο για τις τεχνολογικές εφαρμογές της πληροφορικής όσο και τον πληροφοριακό γραμματισμό επιδρούν στο τελικό επίπεδο της χρήσης των σχετικών υπηρεσιών. Ειδικότερα για τους χρήστες με χαμηλό επίπεδο πληροφοριακού γραμματισμού, απαιτείται αναμφίβολα η υποστήριξη τους ώστε να καταστεί αποδοτική η αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών.

Τα ευρήματα αυτών των ερευνών τονίζουν την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών και στο επίπεδο της χρήσης των πληροφοριακών συστημάτων από το κοινό. Τονίζουν επίσης ότι η αποδοχή των υπηρεσιών πληροφορικής και κυρίως της χρησιμότητας τους εκ μέρους των χρηστών των βιβλιοθηκών μπορεί να ενισχύσει το ευρύτερο επίπεδο της αποδοτικότητας που χαρακτηρίζει την αυτεπάρκεια (self-efficacy) .

Προκύπτει λοιπόν η άμεση ανάγκη για μέτρηση της αυτεπάρκειας (self-efficacy) του ατόμου σε σχέση με τον πληροφοριακό γραμματισμό, διότι η συσχέτιση αυτή ενέχει σημαντικό ρόλο σε διάφορους τομείς της δια βίου μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, το άτομο το οποίο αποτελεί μέρος της Κοινωνίας της Πληροφορίας αναμένεται να είναι εξαιρετικός χρήστης της πληροφορίας, διαφορετικά κινδυνεύει να απομονωθεί και να αποκλειστεί από τις παρούσες δομές της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Επειδή λοιπόν οι βιβλιοθήκες και ειδικά οι ακαδημαϊκές αποτελούν φορείς που συμβάλλουν στην ενίσχυση του πληροφοριακού γραμματισμού των χρηστών τους, αναπτύσσουν προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού. Το ζητούμενο όμως για τις βιβλιοθήκες είναι να μετρήσουν κατά πόσο τα προγράμματα αυτά βοηθούν τους χρήστες τους και για το λόγο αυτό εφαρμόζουν διάφορες στρατηγικές, με τη χρήση εργαλείων και τεχνικών που αποτυπώνουν επακριβώς το ποσοστό επιτυχίας των εν λόγω προγραμμάτων. Μία τέτοια στρατηγική μέτρησης ή αποτύπωσης της επιτυχίας των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού αποτελεί και η αυτεπάρκεια (self-efficacy).

Μελετώντας την έρευνα που έχει διεξαχθεί σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία σχετικά με την επίδραση της αυτεπάρκειας (self-efficacy) έναντι διαφόρων επιστημονικών κλάδων, γίνεται αντιληπτό ότι η αυτεπάρκεια (self-efficacy) ασκεί σημαντική επίδραση στους εμπλεκόμενους των κλάδων αυτών. Κατ' επέκταση, είναι λογικό ότι η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) παρουσιάζει συσχέτιση και με τον πληροφοριακό γραμματισμό τόσο των φοιτητών όσο και των χρηστών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Το ζητούμενο πλέον δεν είναι μόνο η δυνατότητα των χρηστών να μπορούν να αναζητήσουν, να ανακτήσουν, να αξιολογήσουν την πληροφορία και να κάνουν αποτελεσματική της χρήση. Ένα σημείο κλειδί στην όλη διαδικασία είναι η πεποίθηση τους και η εμπιστοσύνη στις ικανότητες τους ότι μπορούν να ολοκληρώσουν την παραπάνω διαδικασία με επιτυχία. Μάλιστα όσο πιο ισχυρή είναι η πεποίθηση τους αποδεικνύεται ότι εμφανίζουν καλύτερα αποτελέσματα στην επίδοσή τους. Επομένως η έννοια της αυτεπάρκειας (self-efficacy) επηρεάζει άμεσα και καθολικά τη διαδικασία του πληροφοριακού γραμματισμού. (Kurbanoglu, 2003).

4.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ - ΦΟΙΤΗΤΕΣ & ΧΡΗΣΤΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Όπως ήδη έχει αναφερθεί ο πληροφοριακός γραμματισμός δεν είναι μία νέα έννοια, αλλά εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1974 από τον Zurkowski (Weber, & Johnston, 2000). Κατόπιν χρησιμοποιήθηκε ευρύτερα και καθιερώθηκε με την έννοια που αποδίδεται σήμερα στον όρο από την ALA (American Library Association, 2000). Σύμφωνα με τον ορισμό της ALA το πληροφοριακά εγγράμματο άτομο είναι ο χρήστης, ο οποίος έχει την ικανότητα να αναγνωρίσει πότε χρειάζεται η πληροφόρηση, να την εντοπίσει, να την αξιολογήσει και να τη χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά για οποιοδήποτε ζήτημα ή πρόβλημα.

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από ταχύτατες αλλαγές τόσο στην τεχνολογία όσο και στην επικοινωνία και προκύπτει η ανάγκη για όλους τους

πολίτες και όχι μόνο για τους φοιτητές, τους μαθητές ή τους ερευνητές για συνεχή εκπαίδευση και επιμόρφωση. Στο σημείο αυτό ο πληροφοριακός γραμματισμός κατέχει σημαντικό ρόλο στη δια βίου μάθηση τόσο των πολιτών όσο και των φοιτητών.

Αποτελεί αυταπόδεικτο όμως γεγονός ότι η δια βίου μάθηση των πολιτών πρέπει να επιχειρείται κυρίως κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και κυρίως της πανεπιστημιακής τους ζωής και για το λόγο αυτό οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με το προσωπικό τους κατέχουν θέση – κλειδί στην όλη διαδικασία για τους φοιτητές ή για τους χρήστες τους. Άλλωστε ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί προαπαιτούμενο για την αποτελεσματική συμμετοχή του καθενός στην Κοινωνία της Πληροφορίας και είναι τμήμα του αναφαίρετου δικαιώματος του κάθε ατόμου για συμμετοχή στη δια βίου μάθηση.

Κατά τους Davenport & Prusak, (2002) η έννοια της γνώσης διακρίνεται σε δύο είδη:

- α) στη γνώση που κατέχει κάποιος για ένα θέμα και
- β) στο να γνωρίζει πώς να αναζητήσει πληροφορίες για ένα θέμα.

Αδιαμφισβήτητα πάντως ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί μία βασική δεξιότητα για τους πολίτες του 21ου αιώνα (Bruce, 2002).

Είναι δεδομένο βέβαια ότι οι φοιτητές καθώς και οι χρήστες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, οι οποίες αποτελούν βασική πηγή γνώσης και έρευνας, έρχονται αντιμέτωποι με μία πληθώρα πληροφοριακών πηγών και καταβάλλουν σημαντική προσπάθεια ώστε αρχικά να αναγνωρίσουν την πληροφορία που επιθυμούν και μετέπειτα να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτήν, προκειμένου να υποστηρίξουν δυναμικά τις σπουδές τους. Παρόλο λοιπόν που οι φοιτητές και οι χρήστες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι απόλυτα εξοικειωμένοι με τη χρήση του διαδικτύου, παρατηρείται ότι συχνά δεν διαθέτουν την ικανότητα να αναζητήσουν, αξιολογήσουν και να κάνουν χρήση σε πληροφορίες που εμπεριέχονται σε έντυπη, όπως π.χ. βιβλιογραφίες, πληροφοριακό υλικό, οδηγό κλπ.

Σύμφωνα μάλιστα με τον Moor & Page (2002) η πολυπλοκότητα του σύγχρονου πληροφοριακού περιβάλλοντος απαιτεί από τους φοιτητές πολύ

περισσότερα από το να μπορούν να ανακτούν πληροφορίες από ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, αλλά απαιτείται η ύπαρξη ικανοτήτων που να τους επιτρέπει να αντλούν πληροφορίες από πολύπλοκα πληροφοριακά συστήματα.

Σύμφωνα με τον Lau (2008) ο πληροφοριακός γραμματισμός συνδέεται άμεσα με τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και τους χρήστες τους. Αρχικά η έννοια του πληροφοριακού γραμματισμού συνδέθηκε με την παρουσίαση της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης, κατόπιν πέρασε στο στάδιο της βιβλιογραφικής εκπαίδευσης των χρηστών, για να καταλήξει σε αυτό που σήμερα ονομάζεται πληροφοριακός γραμματισμός.

Η ζωτική σημασία που αποδίδεται στα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού για τους χρήστες των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών έγκειται στους παρακάτω παράγοντες:

- Πολλοί φοιτητές (κυρίως νεοεισερχόμενοι) θεωρούν ότι η βιβλιοθήκη είναι ένας χώρος που τους προκαλεί σύγχυση, διότι δεν γνωρίζουν πώς να τη χρησιμοποιήσουν τόσο για τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες όσο και για την απόκτηση γενικών γνώσεων
- Αρκετά μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας δεν κάνουν συστηματική χρήση της βιβλιοθήκης και κατ' επέκταση δεν μπορούν να καθοδηγήσουν εκτενώς και τους φοιτητές προς αυτή την κατεύθυνση
- Αρκετοί χρήστες της βιβλιοθήκης δεν είναι εξοικειωμένοι με τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας καθώς και με τις μεθόδους αποθήκευσης των πηγών ή ανάκτησης των πληροφοριών
- Πολλοί χρήστες δεν γνωρίζουν τα διαφορετικά είδη πηγών που υπάρχουν στη βιβλιοθήκη καθώς και τις διαθέσιμες υπηρεσίες

Η διεθνής πρακτική έχει αποδείξει ότι τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού γνωρίζουν επιτυχία απέναντι στους φοιτητές όταν ενσωματώνονται στα προγράμματα σπουδών. Οι φοιτητές ή χρήστες των βιβλιοθηκών έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού με τους παρακάτω τρόπους:

1. Ενσωματωμένα προγράμματα σε θεματικές ενότητες της σχολής

2. Αυτόνομα προγράμματα σε θεματικές ενότητες της σχολής
3. Αυτόνομα προγράμματα σε συσχέτιση όμως με το πρόγραμμα σπουδών των φοιτητών
4. Με προγράμματα εξ αποστάσεως
5. Με προγράμματα μέσα στη Βιβλιοθήκη

Πρέπει βεβαίως να αναφέρουμε ότι όσες προσπάθειες κι αν κάνει η βιβλιοθήκη και όσα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού και αν εφαρμόσει, το ζητούμενο έγκειται και στους χρήστες της. Θα πρέπει αρχικά να είναι εξοικειωμένοι με τις βασικές λειτουργίες των Η/Υ, να γνωρίζουν από επεξεργασία κειμένου, να μπορούν να αναζητήσουν αποτελεσματικά πληροφορίες σε μηχανές αναζήτησης, να είναι ικανοί να διαχειρίζονται λογισμικά και διάφορα περιφερειακά μηχανήματα, να μπορούν να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά τις βάσεις δεδομένων της βιβλιοθήκης. Σε γενικές γραμμές τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού κάθε βιβλιοθήκης σχετίζονται άμεσα με την εξοικείωση των φοιτητών σε τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών.

Όσον αφορά την ελληνική επικράτεια οι φοιτητές και χρήστες των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού μέσω 3 προσεγγίσεων που προσφέρουν οι εν λόγω οργανισμοί:

- # να εκπαιδευθούν σε απαραίτητα εργαλεία καθώς στο πώς να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες που τους παρέχει η βιβλιοθήκη (π.χ. στον κατάλογο της βιβλιοθήκης, στην αναζήτηση σε ηλεκτρονικά περιοδικά ή σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων)
- # να εκπαιδευθούν μέσω ηλεκτρονικών μαθημάτων και μέσω πλατφόρμας ασύγχρονης εκπαίδευσης, η οποία θα τους παρέχει την επιθυμητή βιβλιογραφία που θα υποστηρίζει το εκπαιδευτικό τους έργο
- # μέσω ενός προγράμματος Refworks, το οποίο θα τους δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσουν την προσωπική βιβλιογραφική τους βάση

Οι περισσότερες έρευνες που μελετούν τον πληροφοριακό γραμματισμό των χρηστών ή φοιτητών μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης εστιάζουν σε 5 βασικά σημεία: 1) τον προσδιορισμό των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών 2) την αναζήτηση και ανάκτηση της πληροφορίας από πλευράς χρήστη 3) την αξιολόγηση της πληροφορίας 4) τη δυνατότητα συγγραφής μιας επιστημονικής εργασίας και 5) την ηθική χρήση της πληροφορίας.

Αποτελεί πάντως δεδομένο ότι για την εξυπηρέτηση των φοιτητών και λοιπών χρηστών των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών αρχικά απαιτείται η αποτύπωση και καταγραφή των αναγκών τους και μετέπειτα επιβάλλεται ο σχεδιασμός και η οργάνωση των αντίστοιχων προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού από τη βιβλιοθήκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να προσδιοριστούν τα βασικά χαρακτηριστικά της μεθοδολογίας της έρευνας. Το κεφάλαιο αποσκοπεί στην παρουσίαση εκείνου του πλαισίου ώστε να καταστεί εφικτή στη συνέχεια η παρουσίαση των αποτελεσμάτων. Υπό αυτή την οπτική μπορεί να υποστηριχθεί ότι το παρόν κεφάλαιο προσδιορίζει τα βασικά βήματα τα οποία ακολούθησε η εργασία ώστε να υλοποιήσει τους τεθέντες στόχους.

Στο σύνολό του το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τέσσερις βασικές ενότητες. Η πρώτη προσδιορίζει τα βασικά χαρακτηριστικά της ταυτότητας της πρωτογενούς έρευνας. Στη συνέχεια αποτυπώνεται η διαδικασία της δειγματοληψίας και τα βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Στο τέλος της εργασίας προσδιορίζονται οι όροι ανάλυσης των ευρημάτων.

5.1 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ταυτότητα της πρωτογενούς έρευνας αναφέρεται στη διαδικασία που υιοθετήθηκε με σκοπό τη λήψη των πρωτογενών δεδομένων που αφορούν την σχέση ανάμεσα στη χρήση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών από τους φοιτητές όσον αφορά τον πληροφοριακό γραμματισμό και την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών. Σκοπός της έρευνας υπήρξε η κατανόηση των σημαντικότερων χαρακτηριστικών των όρων λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Στο επίκεντρο της έρευνας τέθηκε η τήρηση των όρων λειτουργίας των βιβλιοθηκών και ειδικότερα ότι αφορά τον πληροφοριακό γραμματισμό τους και την αυτεπάρκεια (self-efficacy). Η σχέση αυτή μελετήθηκε όσον αφορά τη χρήση συγκεκριμένων υπηρεσιών από τους φοιτητές ακαδημαϊκών τμημάτων. Συνολικά διανεμήθηκαν τετρακόσια ερωτηματολόγια και απαντήθηκαν τα 300, αποτέλεσμα που δηλώνει ρυθμό απόκρισης ίσο με 75%. Συνεπώς μπορεί να τονιστεί ότι το δείγμα της έρευνας αποτελείται από χρήστες των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών.

Το δείγμα της έρευνας απαρτίστηκε από φοιτητές έξι συνολικά ακαδημαϊκών τμημάτων, με την συντριπτική πλειονότητα του να απαρτίζεται ωστόσο από φοιτητές τριών τμημάτων. Το δείγμα της πρωτογενούς έρευνας έχει τα χαρακτηριστικά του δείγματος ευκολίας. Το δείγμα ευκολίας απευθύνεται σε συγκεκριμένο πληθυσμό ο οποίος διέπεται από ιδιότητες που είναι άρρηκτα δεμένες με το αντικείμενο της έρευνας (Κιντής, 1999:357). Με άλλα λόγια το δείγμα ευκολίας απαρτίζεται από άτομα που μπορούν να ευερεθούν ευκολότερα από τους ερευνητές. Στην περίπτωση της έρευνας σχετικά με την αυτεπάρκεια (self-efficacy) και την πληροφοριακό γραμματισμό των βιβλιοθηκών. Τα βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος της έρευνας παρουσιάζονται σε επόμενη ενότητα

Η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων, πληροφοριών, στάσεων, τάσεων, επιθυμιών και απόψεων μπορεί να γίνει είτε με συμμετοχική παρατήρηση είτε με τη χρήση ερωτηματολογίου ή και συνέντευξης. Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου.

Για την διεξαγωγή μιας κοινωνικής απαιτείται μια διαδικασία που περιέχει τα εξής στάδια:

1. Καθορισμός του πληθυσμού
2. Επιλογή του δείγματος
3. Σύνταξη προσωρινού ερωτηματολογίου
4. Προετοιμασία προσωπικού
5. Δοκιμαστική έρευνα
6. Διατύπωση οριστικού ερωτηματολογίου
7. Διενέργεια κανονικής έρευνας
8. Ανάλυση δεδομένων
9. Παρουσίαση και ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Τα βήματα αυτά ακολουθήθηκαν κατά τη διαδικασία της έρευνας και διευκόλυναν σε σημαντικό βαθμό την υλοποίηση της.

5.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως τονίστηκε και παραπάνω η δειγματοληψία ολοκληρώθηκε με ποσοστό απόκρισης 61,33%. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν μέσα από τη διαζώσης επαφή με τα μέλη του δείγματος. Κατά τη διάρκεια της πιλοτικής έρευνας έλαβε χώρα η ενημέρωση των φοιτητών που συμμετείχαν στην

έρευνα σχετικά με τα βασικά στοιχεία της και κυρίως τον σκοπό που εξυπηρετούσε. .

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα έχει τα χαρακτηριστικά του ερωτηματολογίου κλειστού τύπου. Σκοπός του ερωτηματολογίου κλειστού τύπου είναι η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων, πληροφοριών, στάσεων, τάσεων, επιθυμιών και απόψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με το αντικείμενο της. Το βασικό χαρακτηριστικό ενός ερωτηματολογίου κλειστού τύπου είναι η διευκόλυνση που παρέχει προς την ανάλυση σχετικά με την απομόνωση και την επεξεργασία επιλεγμένων όψεων της έρευνας. Παράλληλα επιτρέπεται ευκολότερα η ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας (Σιάρδος, 1999:47).

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα παρίσταται στο σύνολο του στο παράρτημα της εργασίας. Εκτός από τη μελέτη των χαρακτηριστικών των βασικών χαρακτηριστικών των μελών του δείγματος η διάρθρωση του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει μια σειρά από ερωτήσεις που συνδέονται με τη μελέτη των βασικών χαρακτηριστικών της χρήσης των υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Παράλληλα υπάρχουν ερωτήσεις σχετικά με την ικανότητα των φοιτητών να προβαίνουν στην ουσιαστική χρήση συγκεκριμένων εφαρμογών. Επίσης δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι μελετήθηκε η διάρθρωση των όρων λήψης πληροφόρησης και βοήθειας των φοιτητών από το προσωπικό των βιβλιοθηκών. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο της έρευνας συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στην ανάδειξη των κατάλληλων συμπερασμάτων.

5.2.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Οι ερωτήσεις 1, 2, 3, 4, 5 είναι δημογραφικές, από τις οποίες οι δυο πρώτες αφορούν στο φύλο και την ηλικία των ερωτηθέντων. Οι υπόλοιπες στο εκπαιδευτικό επίπεδο του φοιτητή, το τμήμα φοίτησης, το πανεπιστήμιο και το έτος εισαγωγής.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται κατά βάση από ερωτήσεις κλειστού τύπου. Στις κλειστού τύπου ερωτήσεις οι απαντήσεις είναι προκαθορισμένες

από τον ερευνητή και οι απαντήσεις μπορεί να κυμαίνονται μεταξύ του “ΝΑΙ” ή “ΟΧΙ” ή να περιλαμβάνουν μια ολόκληρη σειρά από εναλλακτικές απαντήσεις. Οι οποίες επιλέχτηκαν γιατί προσφέρουν συγκεκριμένες απαντήσεις και οδηγούν σε ευκολότερη κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων. Εκτός από αυτό, βοηθούν και τον ερευνητή γιατί οι ερωτώμενοι αναγκάζονται να δώσουν μια από τις προκαθορισμένες απαντήσεις δίνοντάς τους τη δυνατότητα να μελετήσει κάποιες συγκεκριμένες πτυχές του θέματος αναλυτικά.

Επίσης, μπορεί να πάρουν τη μορφή διαβαθμιστικής επιλογής, γνωστή ως κλίμακα Λίκερτ με ανιούσα ή κατιούσα διάταξη. Πιο συγκεκριμένα ερωτήσεις διαβαθμιστικής επιλογής είναι οι 7, 8, 9 και 12.

Η ερώτηση 6 είναι ερώτηση βαθμονόμησης όπου ο ερωτώμενος μπορεί να απαντήσει σε μόνο μια από τις υπάρχουσες κατηγορίες.

Και τέλος οι ερωτήσεις 10 και 11 είναι πολλαπλής επιλογής όπου οι ερωτηθέντες καλούνται να επιλέξουν από μια λίστα απαντήσεων.

5.3 ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Προτού ο ερευνητής προχωρήσει στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων θα πρέπει να δοκιμάσει το ερωτηματολόγιο σε ένα περιορισμένο δείγμα, το οποίο συνήθως επιλέγεται με τη μέθοδο του διαθέσιμου δείγματος. Επίσης στη φάση αυτή καθορίζεται και ο κατάλληλος τόπος και χρόνος για την επιτυχία στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Ο τόπος που θα επιλέξει ο ερευνητής είναι μείζονος σημασίας, αφού έτσι θα επιτύχει την μεγαλύτερη ανταπόκριση του δείγματος. Στην περίπτωση μας ο τόπος ήταν η είσοδος των πανεπιστημίων και οι αίθουσες διδασκαλίας. Όσον αφορά στο χρόνο, έπρεπε να επιλέξουμε αν θα προσεγγίσουμε τους φοιτητές πριν ή μετά τα μαθήματά τους και ποια ακριβώς ώρα της ημέρας, έτσι ώστε να πετύχουμε την αμέριστη προσοχή του υποψήφιου δείγματος.

Η πρώτη απόπειρα συλλογής δείγματος έγινε στην είσοδο των Πανεπιστημίων, η οποία απέβη άκαρπη, καθώς οι φοιτητές δεν είχαν τον χρόνο ή την διάθεση να απαντήσουν αφού είτε έμπαιναν είτε έβγαιναν από

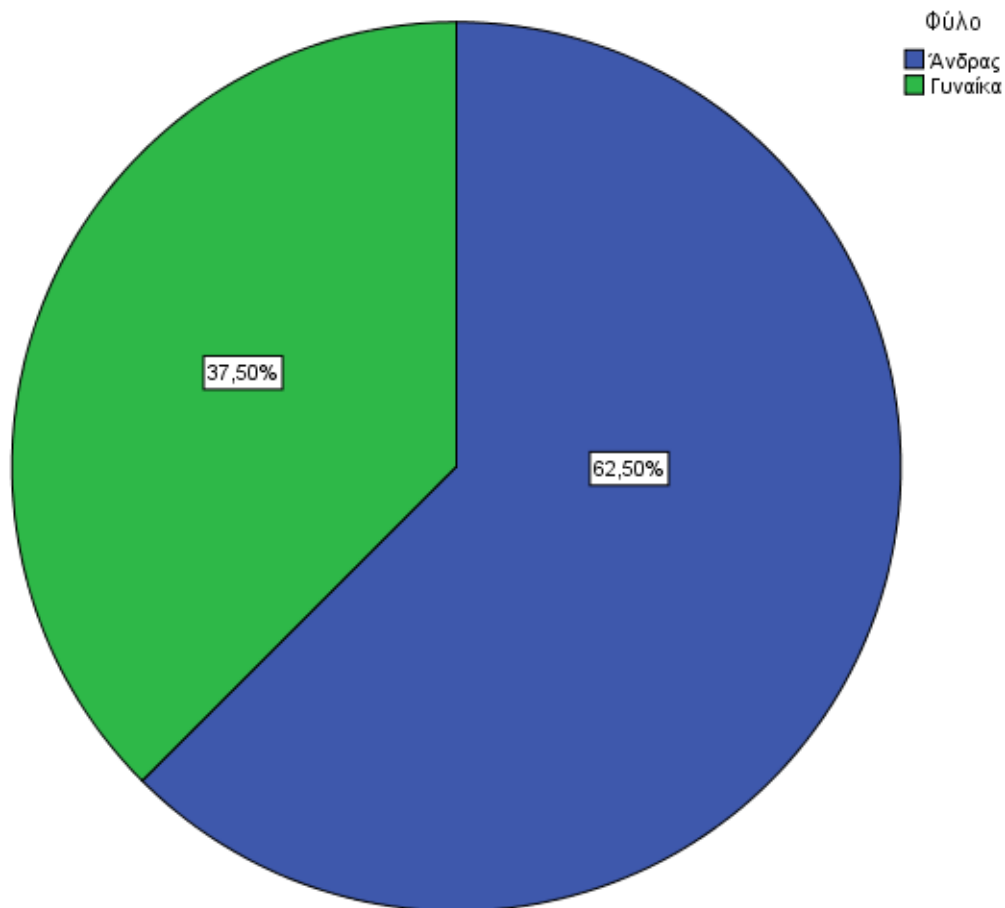
κάποιο μάθημα. Στο σημείο αυτό αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε το πρόγραμμα μαθημάτων των σχολών και επιλέξαμε τις αίθουσες διδασκαλίας επειδή αυτός ήταν ο μόνος τρόπος για να έχουμε συγκεντρωμένο πληθυσμό. Έτσι προσήρθαμε συγκεκριμένες ώρες σε συγκεκριμένες αίθουσες μαθημάτων και πετύχαμε να συγκεντρώσουμε το απαιτούμενο δείγμα.

Στην πιλοτική έρευνα ο ερευνητής συμπληρώνει τα ερωτηματολόγια με κύριο στόχο την αποφυγή λαθών στην έρευνα. Σε αυτό το στάδιο θα εντοπισθούν ασάφειες, μη κατανοητοί όροι, δυσκολία στην επιλογή απάντησης ιδιαίτερα στις κλειστές ερωτήσεις όπου οι απαντήσεις είναι προκαθορισμένες κλπ.(Φίλιας,1996)

Η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητη καθώς είναι σχεδόν βέβαιο πως δε θα έχουν προβλεφθεί κάποιες απαντήσεις (συνήθως στις ερωτήσεις κλειστού τύπου) που οι ερωτώμενοι θα ήθελαν να απαντήσουν. Έτσι όταν ολοκληρώθηκε το ερωτηματολόγιο, μοιράστηκε σε περιορισμένο αριθμό ατόμων (σε συγγενείς και φίλους) και εντοπίστηκαν σημεία που επιδέχονταν βελτίωσης. Έπειτα το ερωτηματολόγιο αναθεωρήθηκε κατάλληλα για να ανταποκρίνεται βέλτιστα στις απαιτήσεις της έρευνας.

5.4 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος της έρευνας. Αρχικά παρουσιάζεται στο επόμενο γράφημα η έμφυλη κατανομή του δείγματος.

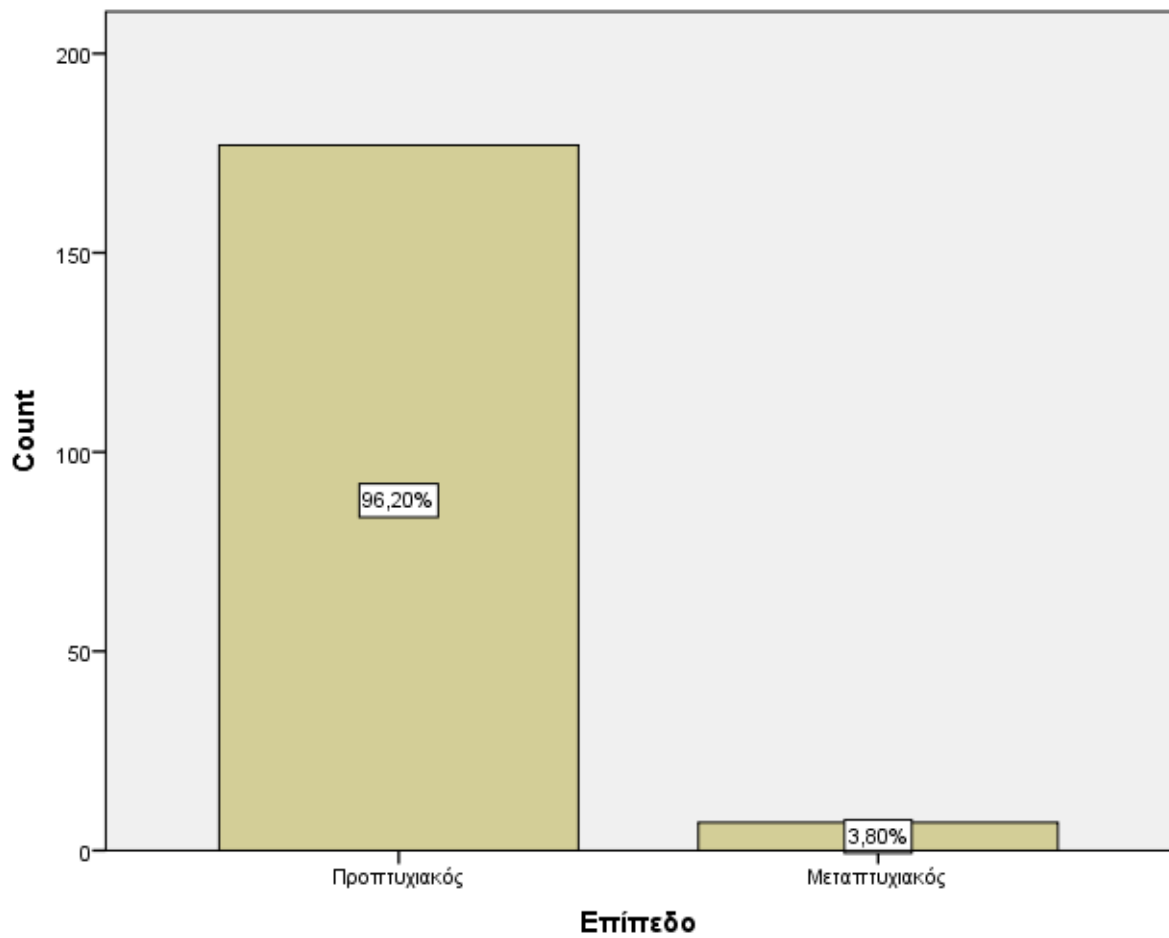
Γράφημα 5. 1 Έμφυλη Κατανομή Δείγματος

Όπως μπορεί να γίνει κατανοητό οι άντρες φοιτητές υπερτερούν σε σημαντικό βαθμό των γυναικών με ποσοστό 62,5% έναντι 37,5%. Ο μέσος όρος της ηλικίας των μελών του δείγματος είναι 20,42 έτη, με τον μικρότερο συμμετέχοντα να δηλώνει 17 ετών και τον μεγαλύτερο παραδόξως 43 ετών.

Περιγραφική Στατιστική

	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Ηλικία	164	17,00	43,00	20,4177	2,96724
Valid N (listwise)	164				

Πίνακας 5. 1 Ηλικία Δείγματος

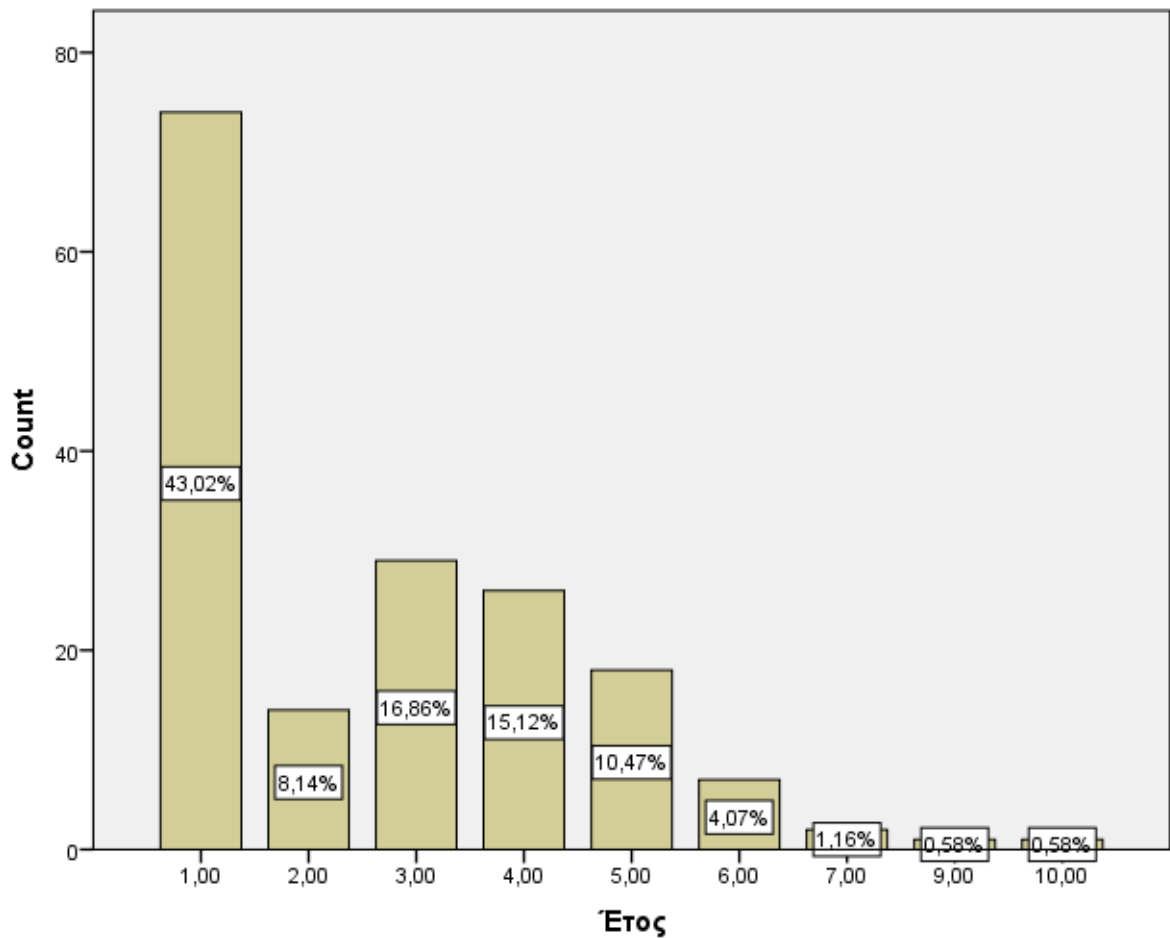
Γράφημα 5.2 Εκπαιδευτικό Επίπεδο Δείγματος

Σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος η συντριπτική πλειονότητα (96,2%) βρίσκεται στο προπτυχιακό επίπεδο, ενώ το εναπομένον 3,8% είναι μεταπτυχιακοί φοιτητές.

	Τμήμα				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό	
Valid	Φυσικό ΑΠΘ	100	33,3	33,3	33,3
	Μαθηματικό ΑΠΘ	100	33,3	33,3	66,7
	Χημικό ΑΠΘ	100	33,3	33,3	100
	Σύνολο:	300	100,0	100,0	

Πίνακας 5.2 Τμήμα Φοίτησης Δείγματος

Όσον αφορά την προέλευση των φοιτητών που συμμετείχαν στην έρευνα μπορεί να τονιστεί ότι η πλειονότητα προέρχεται από τρία συνολικά τμήματα. Το 33,33% προέρχεται από το Χημικό του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το 33,33% από το Μαθηματικό και το 33,33% από το Φυσικό του ίδιου ιδρύματος.

Γράφημα 5.3 Εκπαιδευτικό Έτος Δείγματος

Οι περισσότεροι φοιτητές που συμμετείχαν στο δείγμα φοιτούν στο πρώτο έτος των σπουδών τους (43,02%). Ακολουθούν οι φοιτητές του τρίτου (16,86%), του τέταρτου (15,12%), του πέμπτου (10,47%) και του δεύτερου έτους (8,14%), ενώ τα μεγαλύτερα έτη αντιπροσωπεύονται περίπου από το 10% του δείγματος.

5.5 ΟΙ ΟΡΟΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Οι όροι της στατιστικής ανάλυσης των ευρημάτων περιορίζεται στην περιγραφική τους διάσταση. Πιο συγκεκριμένα επιλέγεται κυρίως η ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των πιθανών απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο της έρευνας. Στην περίπτωση των βασικών χαρακτηριστικών της χρήσης των υπηρεσιών γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών χρησιμοποιείται η μελέτη των ποσοστιαίων κατανομών των ευρημάτων. Αντίστοιχα όσον αφορά τη μελέτη της ικανότητας των φοιτητών για χρήση συγκεκριμένων υπηρεσιών χρησιμοποιούνται οι μέσοι όροι.

Ακόμη σε επαγωγικό επίπεδο δημιουργούνται δύο μεταβλητές (ικανότητα και χρήση) ώστε να μελετηθούν πρόσθετες διαστάσεις των αποτελεσμάτων της έρευνας. Παράλληλα χρησιμοποιούνται οι συντελεστές συσχέτισης για πρόσθετη μελέτη των βασικών χαρακτηριστικών των αποτελεσμάτων της έρευνας. Σημειώνεται ότι η ανάλυση των αποτελεσμάτων έλαβε χώρα με τη χρήση του λογισμικού πακέτου SPSS 19.0 (Howitt & Cramer, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο έκτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να προσδιοριστούν τα βασικά χαρακτηριστικά των αποτελεσμάτων της πρωτογενούς έρευνας. Σκοπός του κεφαλαίου είναι η ανάλυση και η διερεύνηση των βασικών όψεων της σχέσης ανάμεσα στη χρήση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών και στον φοιτητικό πληθυσμό. Το παρόν κεφάλαιο συνιστά τη βάση ανάπτυξης της εμπειρικής έρευνας της εργασίας.

Στο σύνολο του το κεφάλαιο επιμερίζεται σε δύο βασικές ενότητες. Στην πρώτη περιγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά των αποτελεσμάτων της πρωτογενούς έρευνας. Στη δεύτερη ενότητα αναπτύσσονται συνοπτικά τα σημαντικότερα ευρήματα που προέκυψαν από την ανάλυση.

6.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της πρωτογενούς έρευνας επιμερίζεται σε περιγραφική και σε επαγωγική ανάλυση.

6.1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Στους παρακάτω πίνακες βλέπουμε το επίπεδο γνώσης ξένων γλωσσών των ερωτηθέντων.

Αγγλική

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Δε Γνωρίζω	6	2,00	2,00	2,00
Μέτριο	33	11,00	11,00	13,00
Καλό	69	23,00	23,00	38,00
Πολύ Καλό	71	23,67	23,67	61,67
Άριστο	121	40,33	40,33	100,0
Σύνολο:	300	100,00	100,00	

Πίνακας 6. 1 Γνώση Αγγλικής

Γαλλική

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Δε Γνωρίζω	174	58,00	58,00	58,00
Μέτριο	51	17,00	17,00	75,00
Καλό	37	12,33	12,33	87,33
Πολύ Καλό	17	5,67	5,67	93,00
Άριστο	21	7,00	7,00	100,0
Σύνολο:	300	100	100	

Πίνακας 6. 2 Γνώση Γαλλικής

Γερμανική

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Δε Γνωρίζω	141	47,00	47,00
	Μέτριο	70	23,33	70,33
	Καλό	47	15,66	86,00
	Πολύ Καλό	28	9,33	95,33
	Άριστο	14	4,67	100,0
	Σύνολο:	300	100	100

Πίνακας 6. 3 Γνώση Γερμανικής

Ιταλική

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Δε Γνωρίζω	100	33,33	33,33
	Μέτριο	87	29,00	62,33
	Καλό	54	18,00	80,33
	Πολύ Καλό	32	10,67	91
	Άριστο	27	9,00	100
	Σύνολο:	300	100,0	100,0

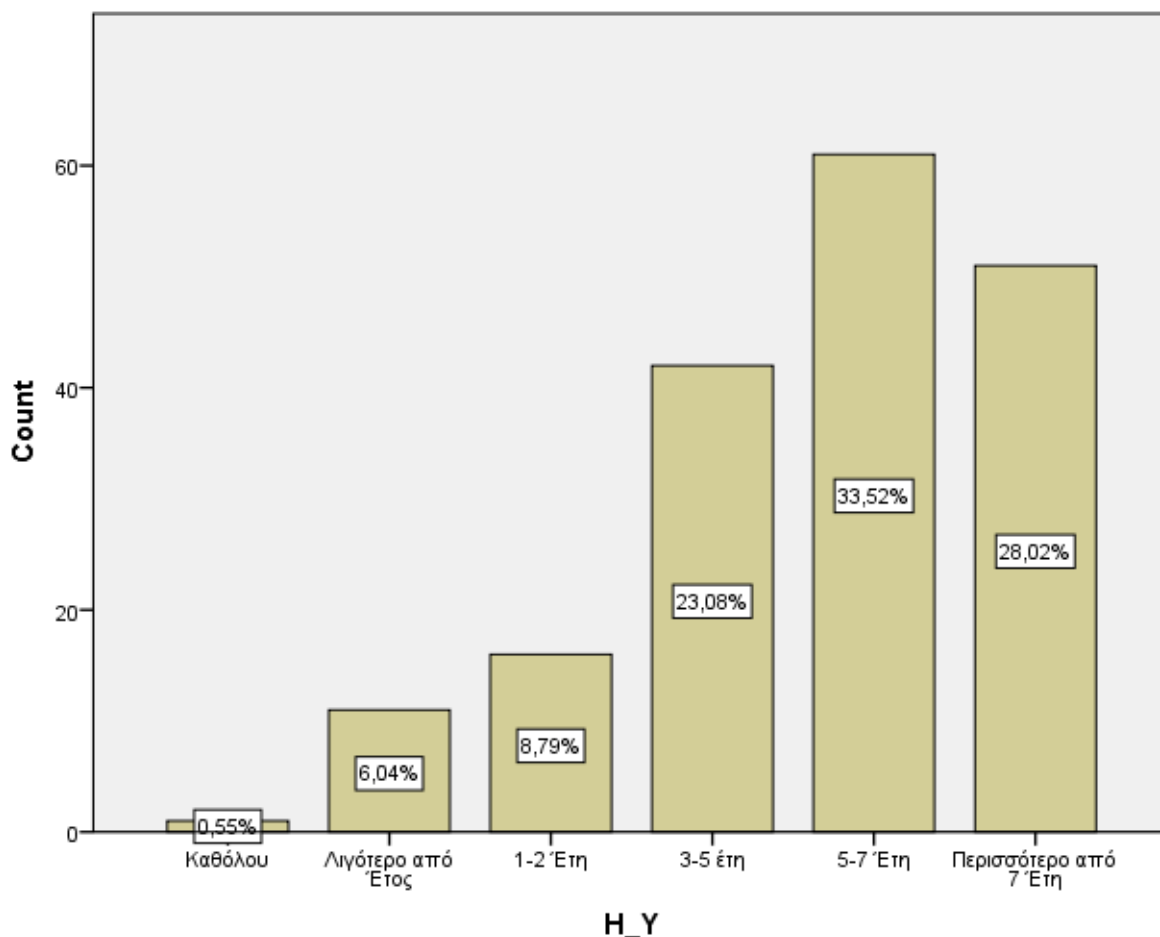
Πίνακας 6. 4 Γνώση Ιταλικής

Άλλο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Δε Γνωρίζω	102	34,00	34,00
	Μέτριο	85	28,33	62,33
	Καλό	60	20,00	82,33
	Πολύ Καλό	24	8,00	90,33
	Άριστο	29	9,67	100,0
	Σύνολο:	300	100	100

Πίνακας 6. 5 Γνώση Άλλης Γλώσσας

Όπως ήταν αναμενόμενο η γλώσσα με τους περισσότερους ομιλούντες σε άριστο επίπεδο ήταν τα αγγλικά, ενώ ακολουθούν τα γαλλικά, τα γερμανικά, κάποια άλλη γλώσσα η οποία δεν προσδιορίζεται και ακολούθως τα ιταλικά.

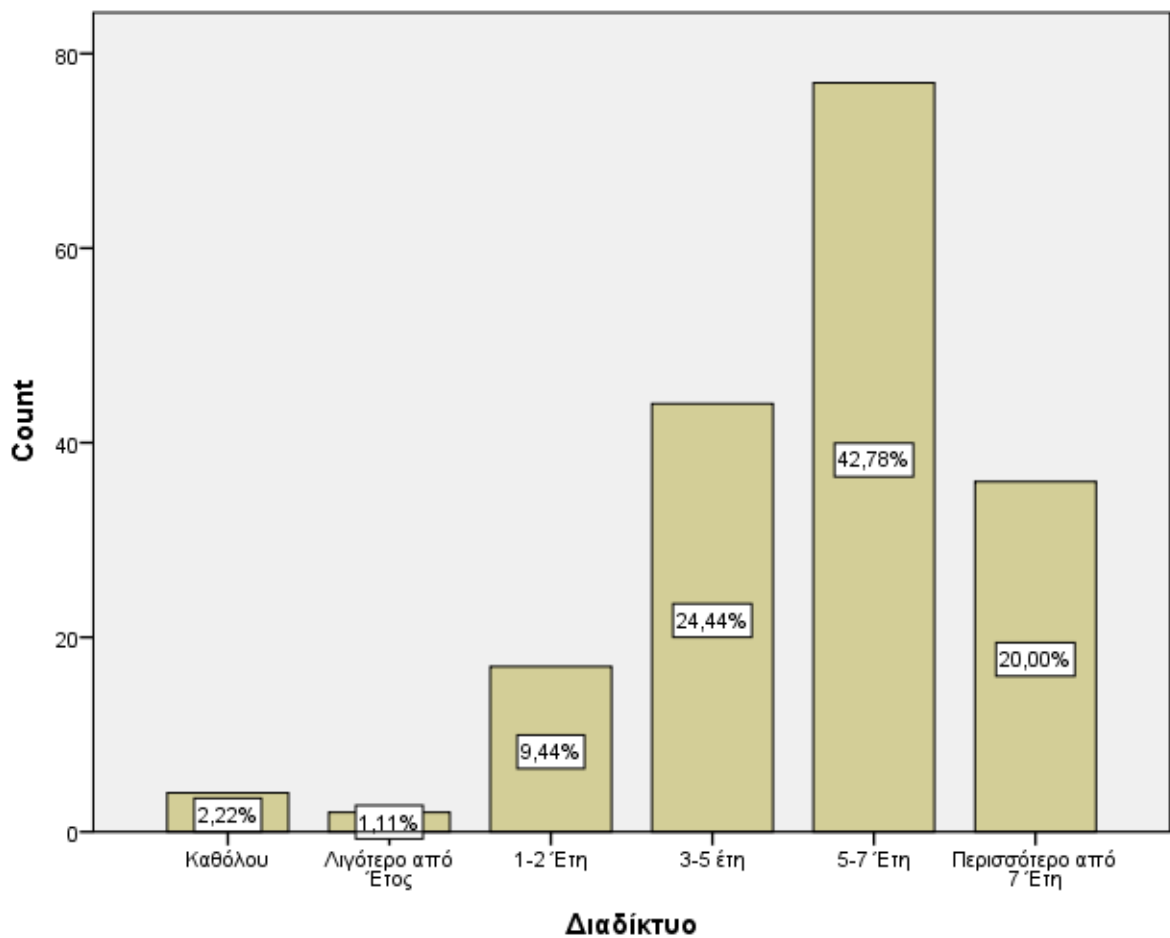

Γράφημα 6.1 Χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών

Στο παραπάνω και παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με τη γνώση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου εκ μέρους των φοιτητών.

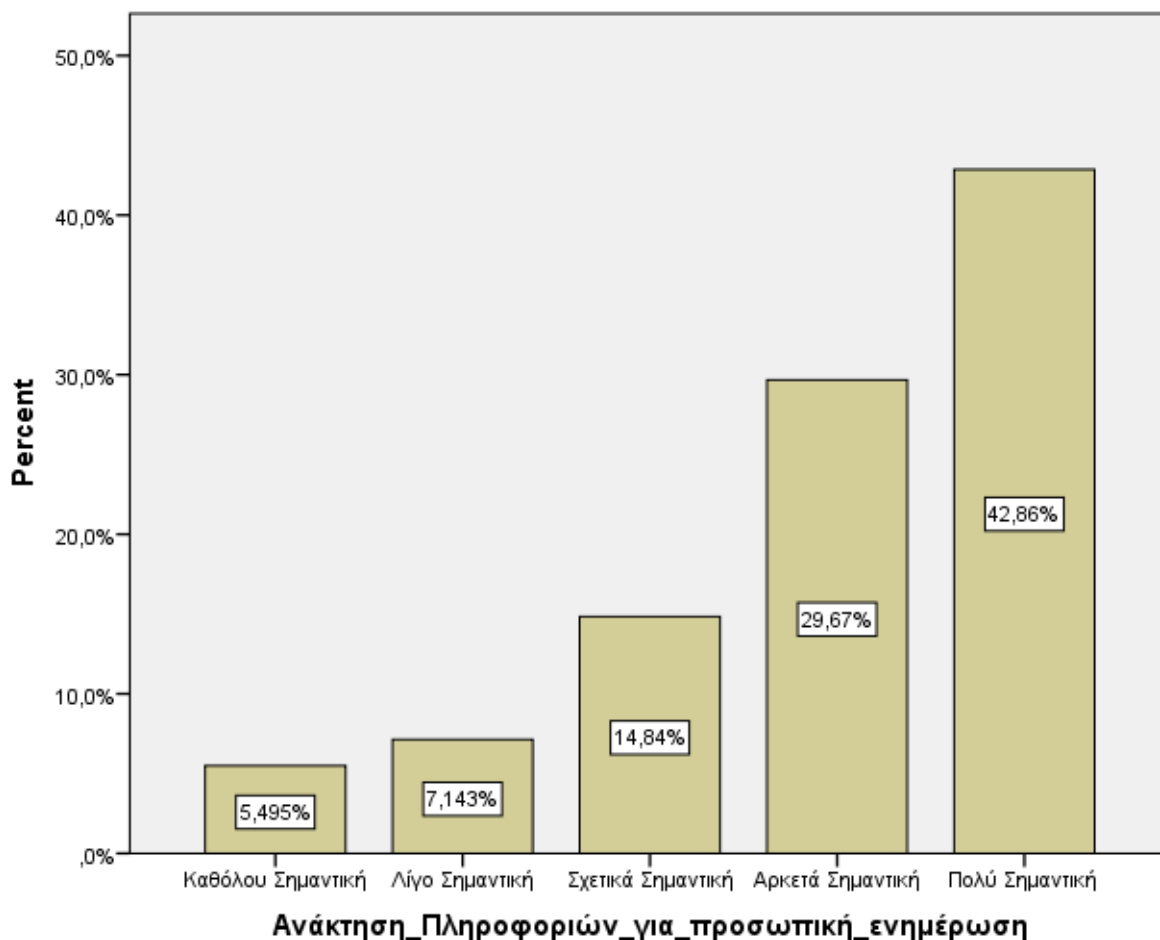
Σχετικά με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών μεταξύ 5 και 7 ετών δηλώνει εμπειρία το 33,52%, ενώ περισσότερα από 7 έτη το 28,02% και μεταξύ 3 και 5 ετών το 23,08%. Λιγότερη εμπειρία εμφανίζει το 8,79% και ακόμη λιγότερη το 6,04%, ενώ παραδόξως το 0,55% δηλώνει παντελή απουσία εμπειρίας.

Ανάλογα είναι τα ευρήματα και σχετικά με το διαδίκτυο καθώς το 42,08% δηλώνει ότι έχει εμπειρία για περισσότερα από 5 και λιγότερα από 7 έτη, ενώ το ¼ (24,4%), έχει λίγο λιγότερη και το 20% περισσότερη. Μεταξύ 1 και 2 ετών διαθέτει εμπειρία το 9,44% με το υπόλοιπο μέρος του δείγματος να βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα.

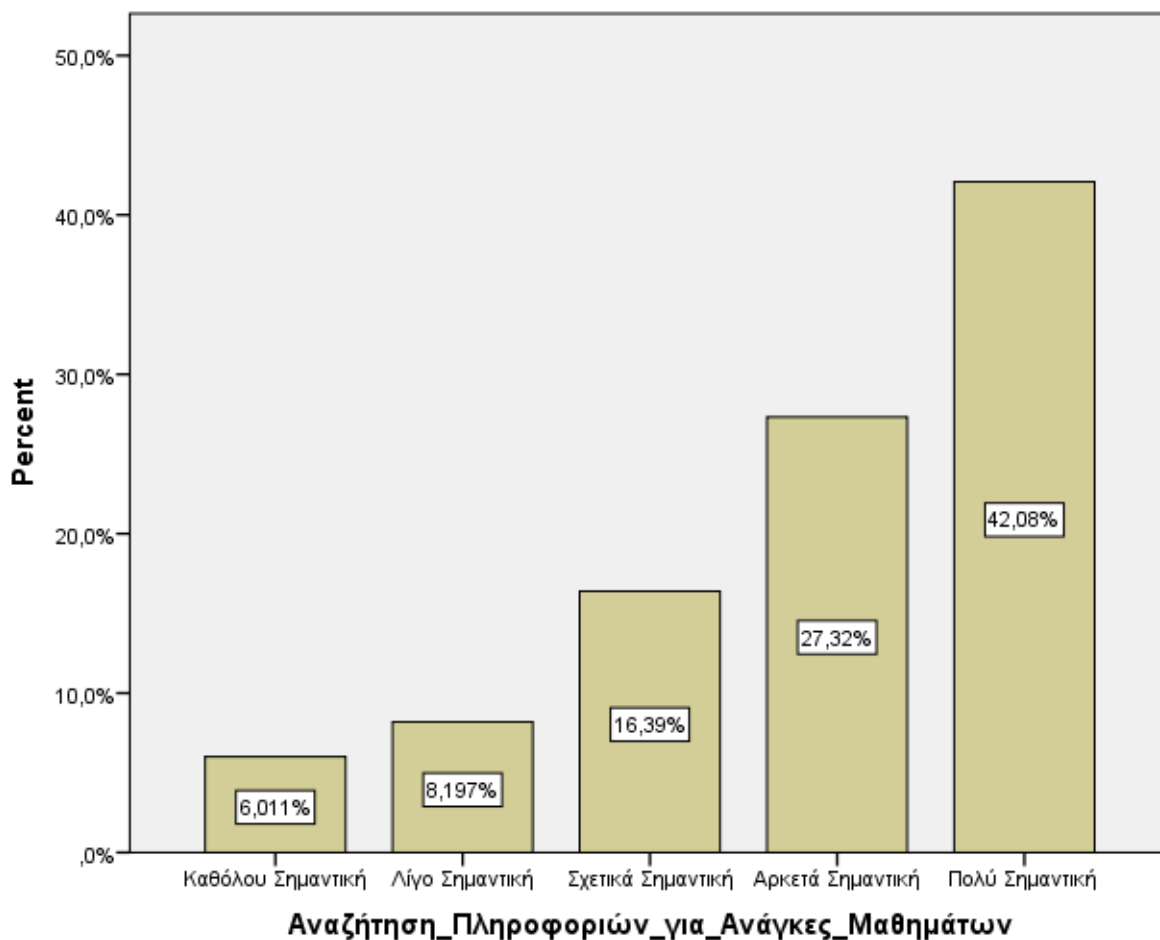
Γράφημα 6.2 Διαδίκτυο

Η έρευνας συνεχίζεται με την κατανόηση της σημασίας που έχει για τους φοιτητές η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης.

Γράφημα 6. 3 Ανάκτηση Πληροφοριών για Προσωπική Ενημέρωση

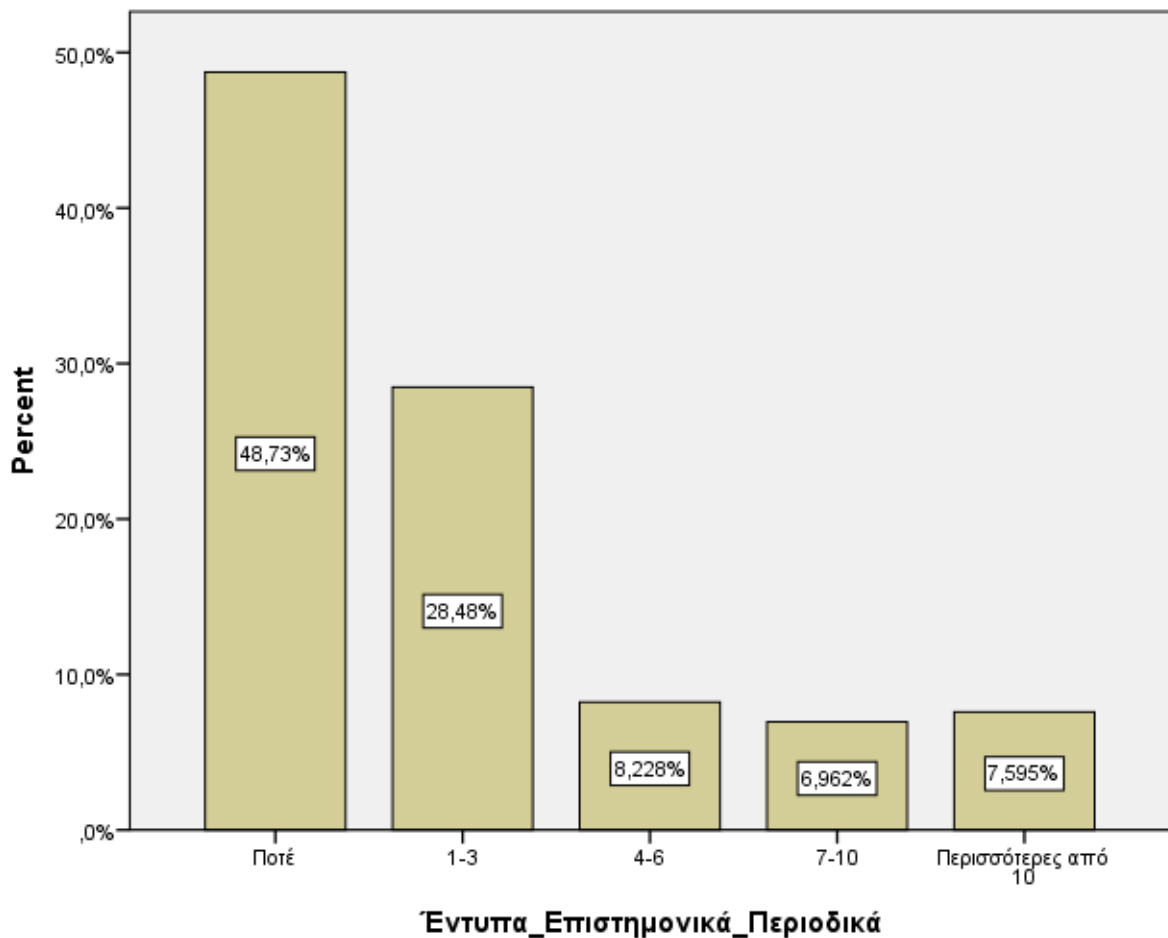
Στο γράφημα 6.3 παρίστανται τα ευρήματα σχετικά με την αναζήτηση πληροφοριών μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων για προσωπική πληροφόρηση. Κυρίαρχη απάντηση είναι η πολύ μεγάλη σημασία αυτής της πρακτικής (42,86%), ενώ ακολουθούν η αρκετή σημασία (29,67%), η σχετική σημασία (14,84%), η λίγη σημασία (7,14%) και η μηδαμινή σημασία (5,49%). Σε γενικές γραμμές μπορεί να υποστηριχθεί ότι η χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης εκ μέρους των φοιτητών για προσωπική χρήση βρίσκεται σε αρκετά υψηλά επίπεδα.

Γράφημα 6. 4 Αναζήτηση Πληροφοριών για Μάθηση

Ανάλογες είναι οι απαντήσεις που δόθηκαν και σχετικά με τη χρήση των ίδιων μέσων για λόγους μάθησης. Το 42,08% επέλεξε την υψηλότερη δυνατή απάντηση, ενώ το 27,32% την αρκετά σημαντική με το 16,39% να τοποθετείται σε μετριοπαθέστερα επίπεδα. Από την άλλη πλευρά το 8,2% βρέθηκε να τονίζει ότι θεωρεί χαμηλού επιπέδου την συγκεκριμένη επιλογή και το 6% να μην της προσδίδει καμία σημασία.

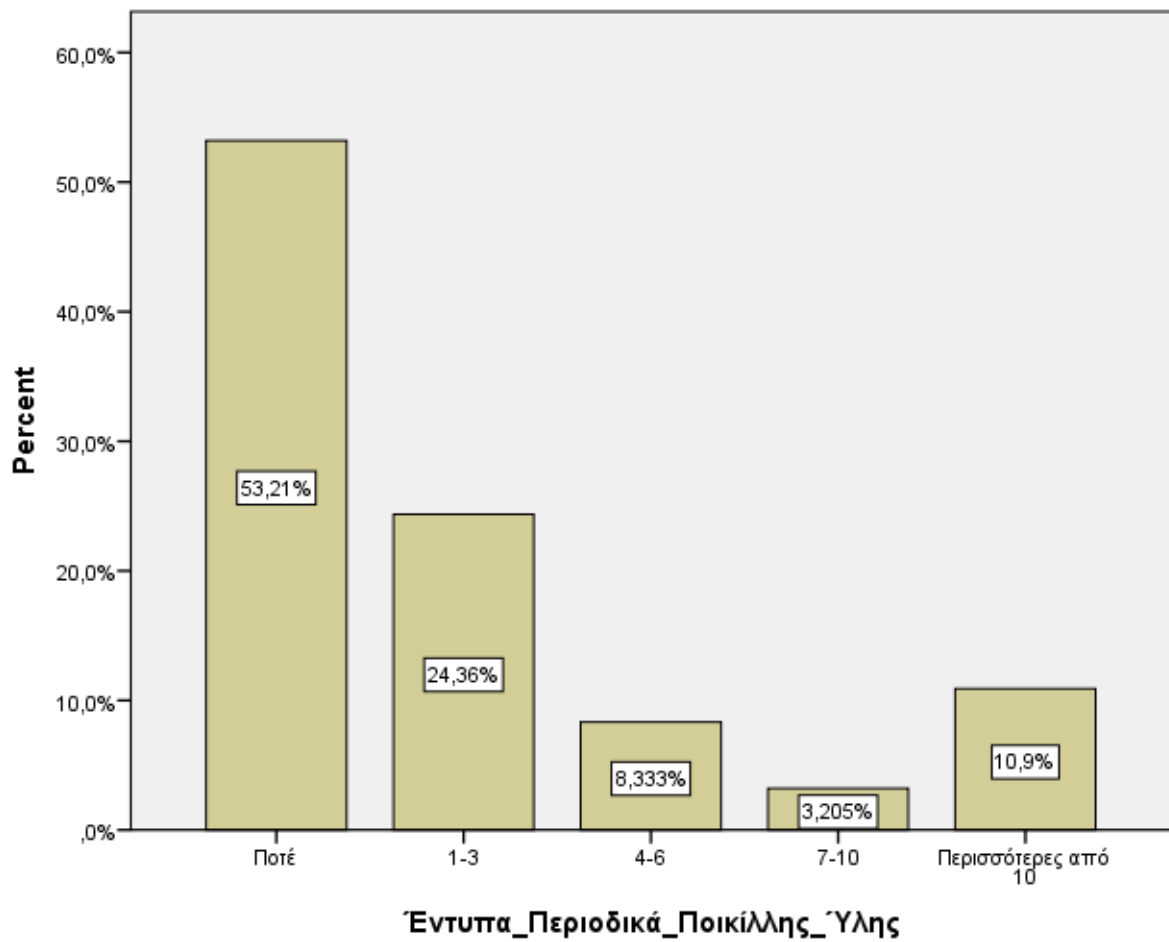
Συνακόλουθα οι επόμενες ερωτήσεις αφορούσαν τη χρήση συγκεκριμένων πηγών ή εργαλείων πληροφόρησης κατά τη διάρκεια του προηγούμενου εξαμήνου εκ μέρους των φοιτητών.

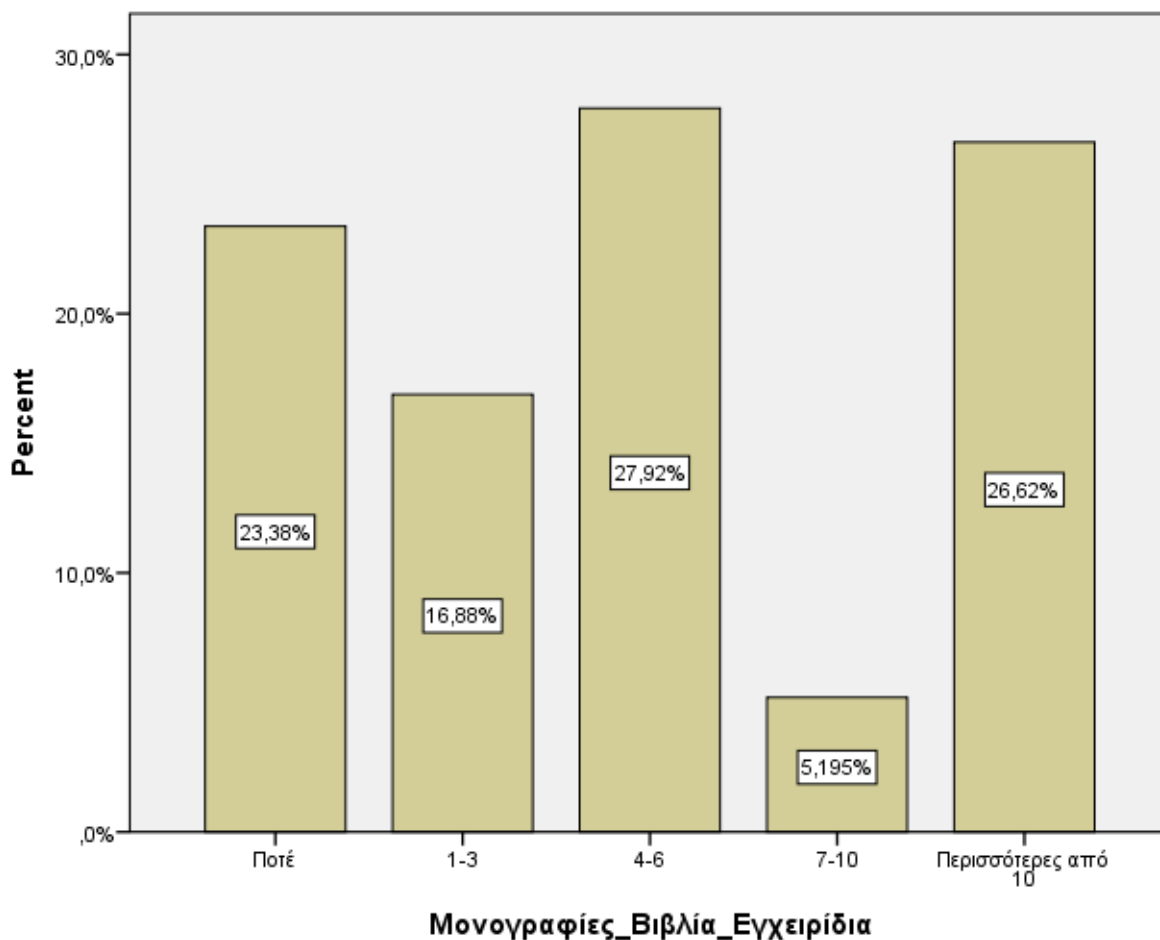
Γράφημα 6.5 Χρήση Έντυπων Επιστημονικών Περιοδικών

Σχετικά με τη χρήση των εντύπων και των επιστημονικών περιοδικών κυρίαρχη απάντηση είναι το ποτέ με 48,7% και ακολουθεί η χρήση τους από 1 έως 3 φορές κατά τη διάρκεια του προηγούμενου εξαμήνου. Περισσότερο (4-6 φορές) δήλωσε ότι χρησιμοποίησε τις συγκεκριμένες πηγές πληροφόρησης το 8,2% και ακολούθησαν τα υψηλότερα επίπεδα (7-10 φορές και περισσότερες από 10), με 7% και 7,6% αντίστοιχα. Σε γενικές γραμμές μπορεί να τονιστεί ότι η χρήση των συγκεκριμένων μέσων κινήθηκε σε μετριοπαθή επίπεδα.

Τα αποτελέσματα σχετικά με τη χρήση εντύπων και περιοδικών ποικίλης ύλης δεν εμφάνισαν ιδιαίτερα σημαντικές διαφορές. Η μηδαμινή τους χρήση κυριάρχησε και εδώ (53,2%), ενώ ακολούθησε η λίγη χρήση τους (24,4%), αλλά και η μέγιστη (10,3%), ενώ ενδιάμεσα κινήθηκαν οι υπόλοιπες κλίμακες (8,3% και 3,2%), αντίστοιχα. Συνεπώς και σε αυτή την περίπτωση μπορεί να τονιστεί ότι τα αποτελέσματα δεν ήταν εντυπωσιακά.

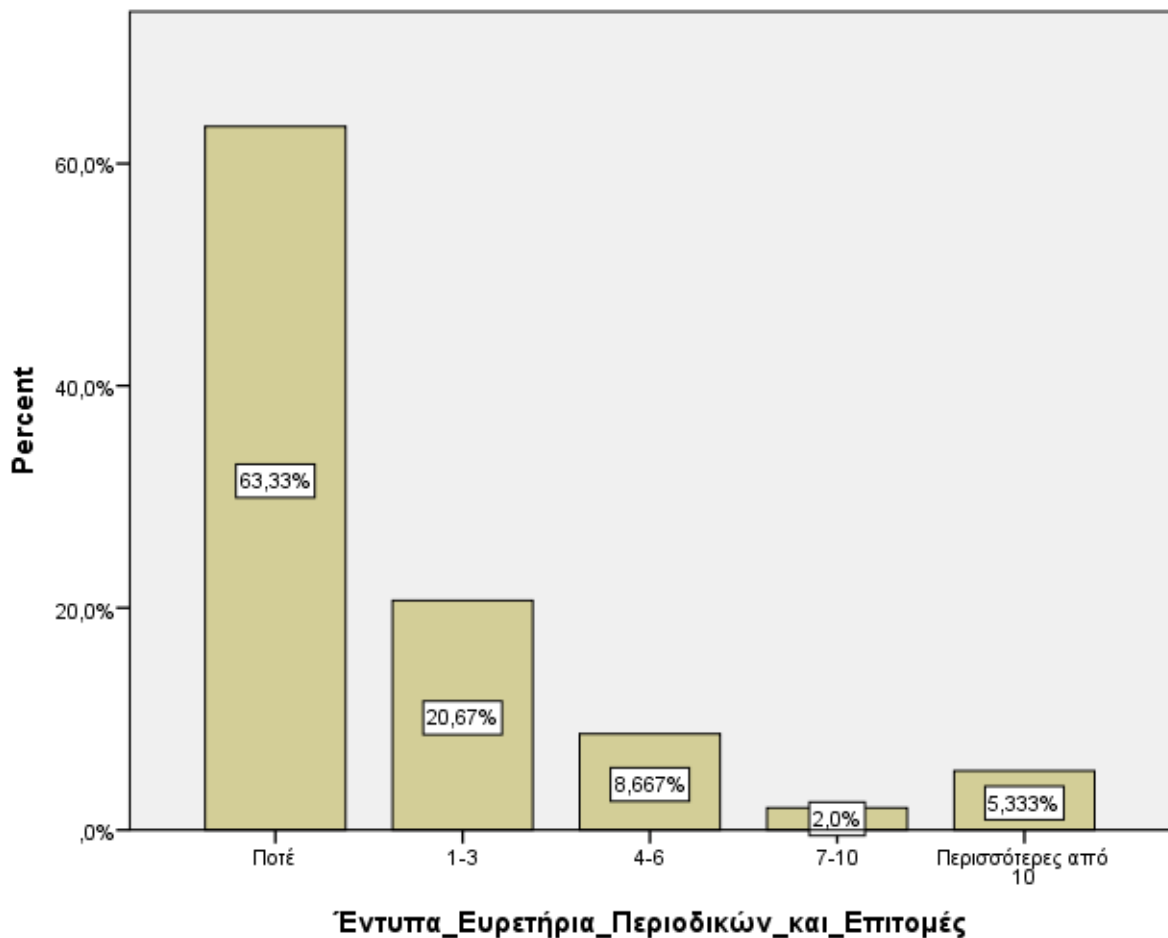

Γράφημα 6. 6 Χρήση Έντυπων Περιοδικών Ποικίλης Ύλης

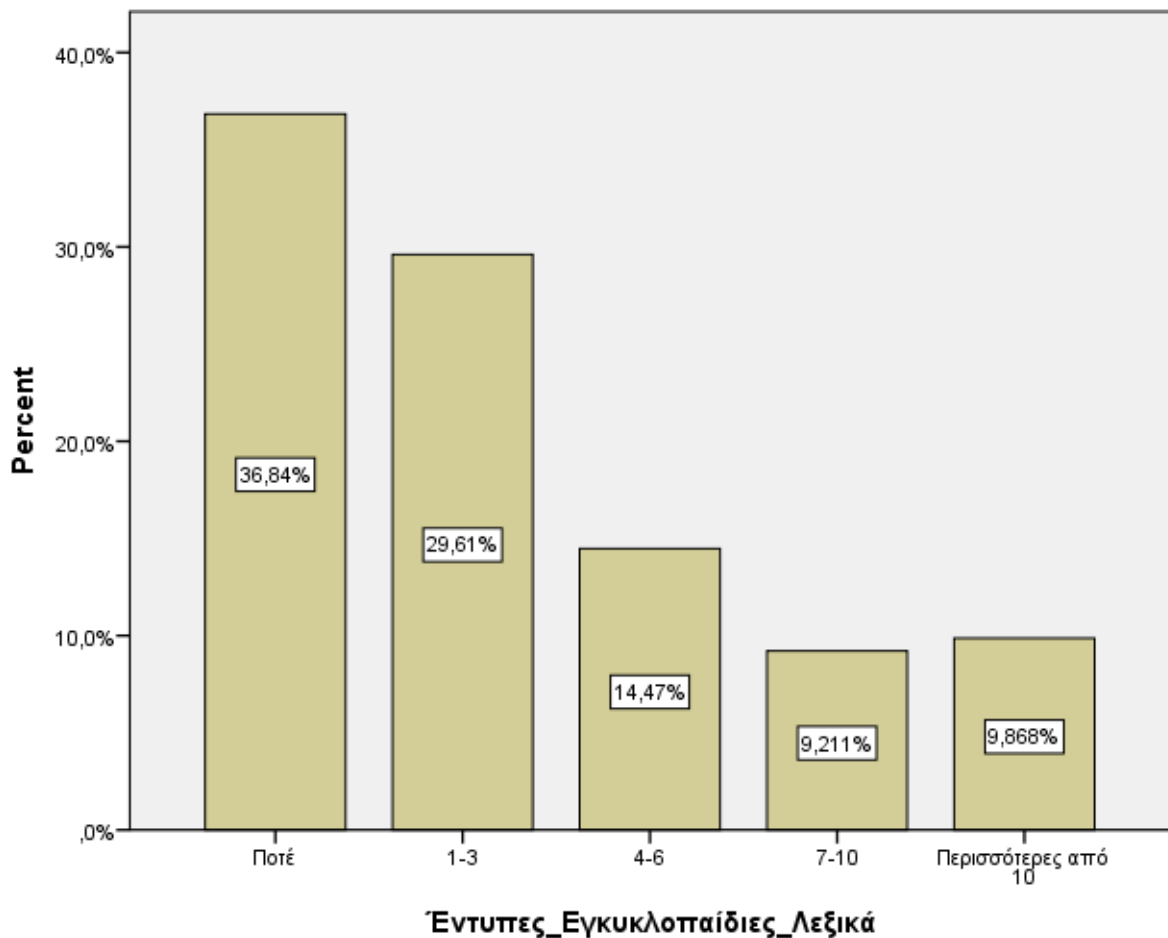
Γράφημα 6. 7 Χρήση Βιβλίων Εγχειριδίων

Όσον αφορά τη χρήση βιβλίων και εγχειριδίων παρατηρήθηκαν σημαντικότερες διαφορές. Πρώτη απάντηση ήρθε η χρήση των βιβλίων 4-6 φορές το εξάμηνο εκ μέρους των φοιτητών ενώ χαρακτηριστικό της σημασίας τους για μάθηση είναι ότι ακολουθεί η απάντηση που τονίζει ότι τα βιβλία χρησιμοποιήθηκαν από τους φοιτητές περισσότερο από 10 φορές. Ωστόσο σχεδόν το $\frac{1}{4}$ (23,4%), δήλωσε ότι ποτέ δεν χρησιμοποίησε τα βιβλία κατά τη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου ενώ το 16,9% τα χρησιμοποίησε μέχρι τρεις φορές και το 5,2% από 7 έως 10. Το εύρημα σε αυτή την περίπτωση συνίσταται στο ότι τα βιβλία χρησιμοποιούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό με σκοπό την ενίσχυση της μάθησης των φοιτητών.

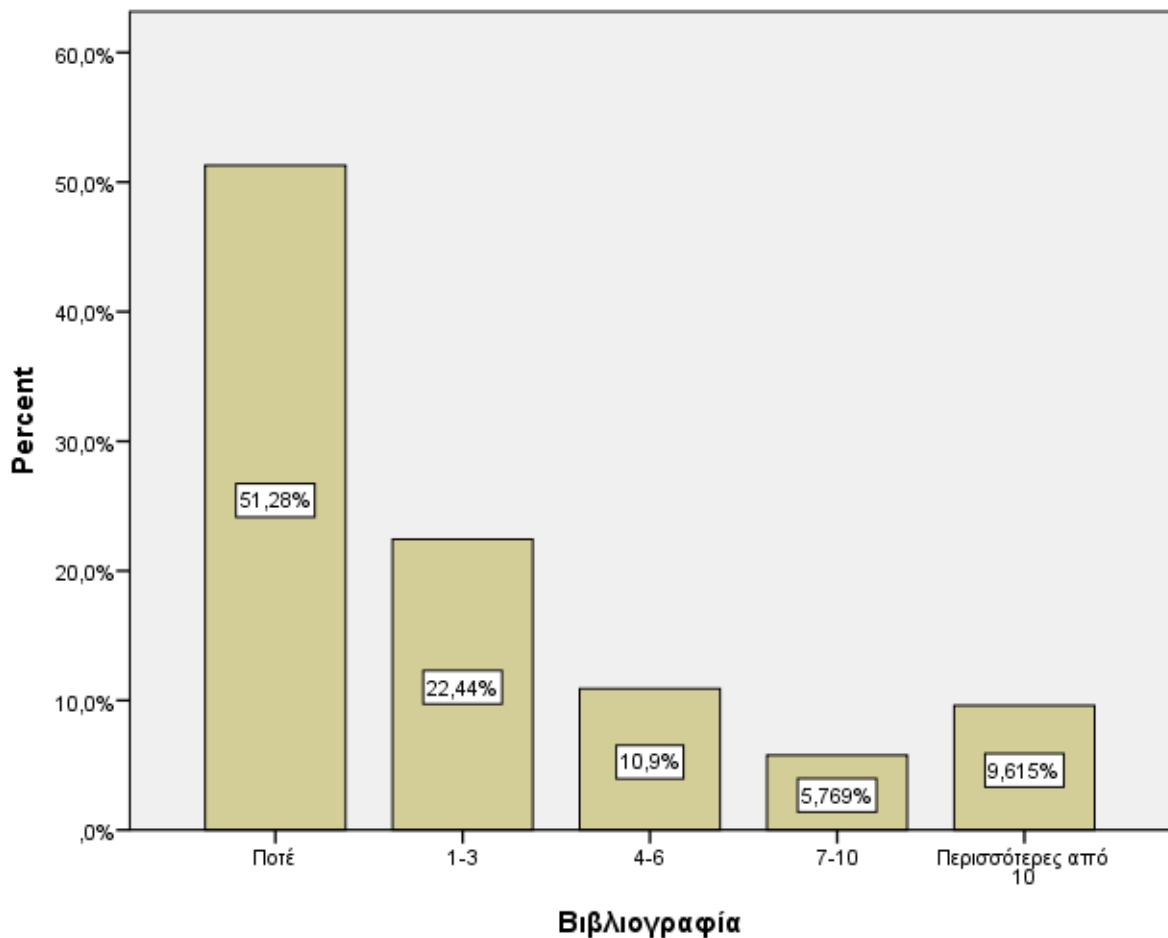
Γράφημα 6. 8 Χρήση Έντυπων/Ευρετηρίων Περιοδικών και Επιτομών

Όμως τα αποτελέσματα επανέρχονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα όσον αφορά τη χρήση εντύπων και ευρετηρίων περιοδικών και επιτομών. Περισσότερο από το μισό δείγμα της έρευνας (63,33%), δήλωσε ότι δεν έχει κάνει χρήση της συγκεκριμένης πηγής κατά τη διάρκεια του εξαμήνου. Μέχρι 3 φορές τα έχει χρησιμοποιήσει το 20,67% ενώ από 4 μέχρι 6 φορές το 8,67% με τις υπόλοιπες προοπτικές να κινούνται σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα (2% & 5,33%). Συνεπώς και σε αυτή τη μεταβλητή τα αποτελέσματα δεν ήταν ιδιαίτερα υψηλά.

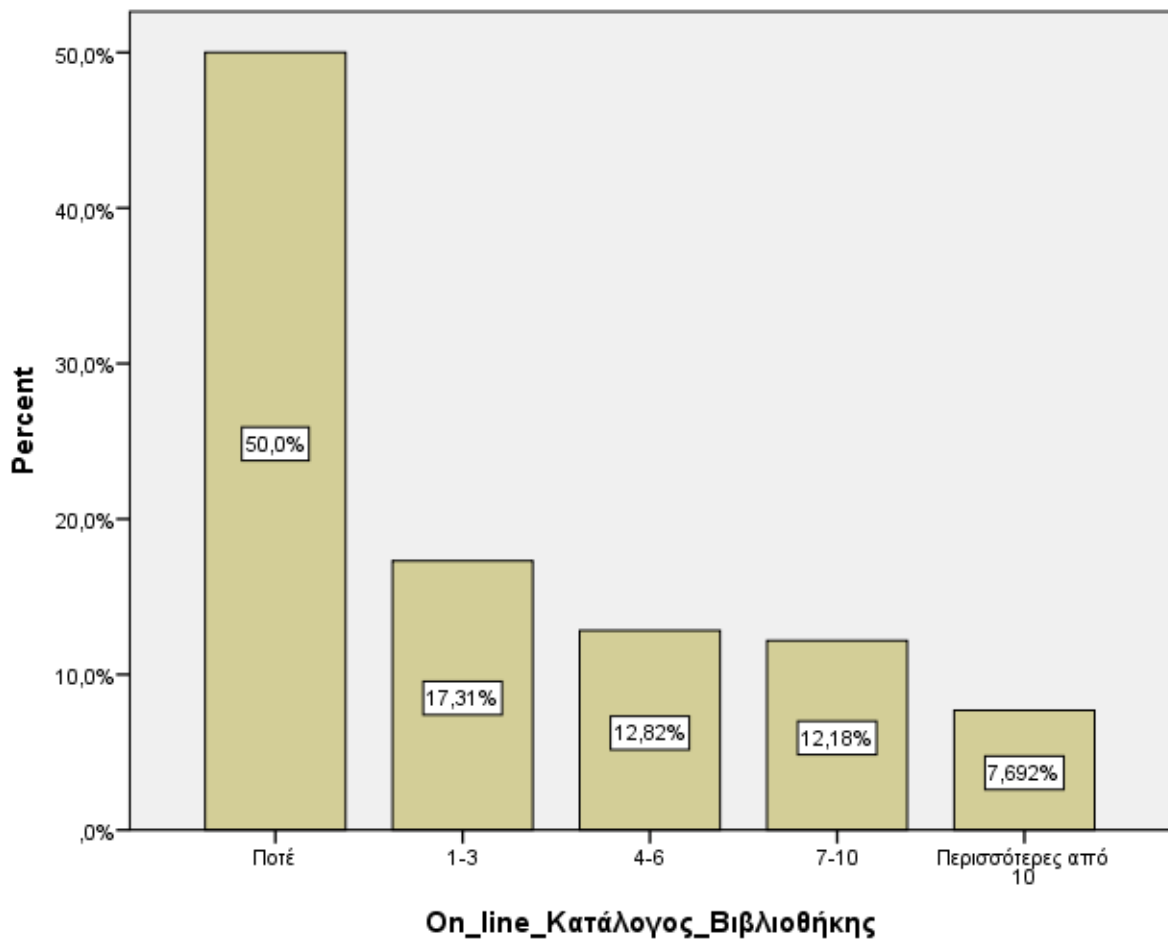
Γράφημα 6.9 Χρήση Έντυπων Εγκυκλοπαιδειών-Λεξικών

Στο ίδιο μήκος κύματος βρέθηκαν και τα αποτελέσματα που αφορούν τη χρήση εντύπων και εγκυκλοπαιδειών, πλην όμως τα ευρήματα δεν ήταν αρνητικά σε τόσο μεγάλη κλίμακα. Καθόλου απάντησε το 36,84% ενώ ακολούθησε η χρήση μέχρι 3 φορές από το 29,61% και λίγο παραπάνω (4-6) από το 14,47%. Σε μεγαλύτερες συχνότητες βρέθηκαν το 9,21% και το 9,87% που συνήθισε να χρησιμοποιεί τις συγκεκριμένες πηγές γνώσης συχνότερα. Παρά το ότι υπάρχει μια σχετική τάση ωστόσο δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η συγκεκριμένη πηγή γνώσης είναι εδραιωμένη στις επιλογές των φοιτητών.

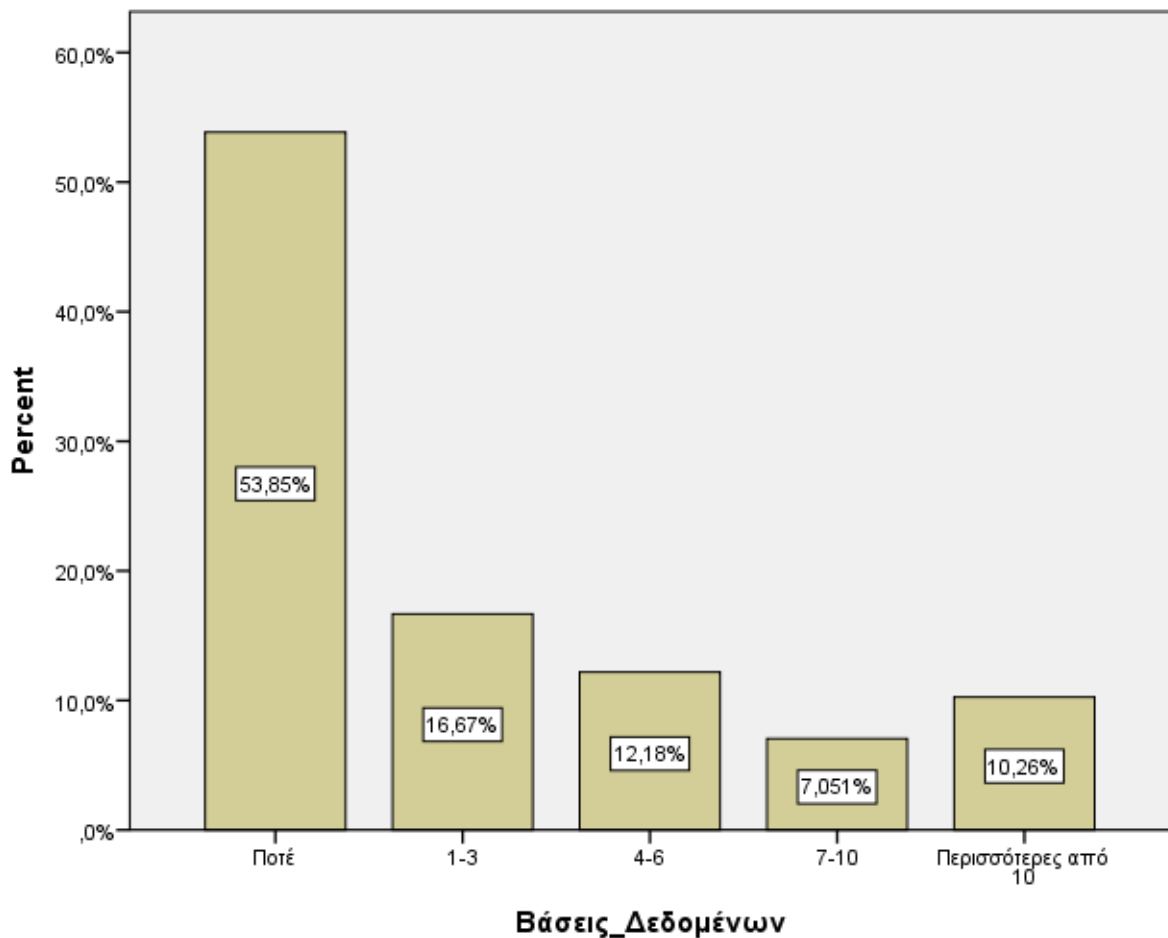
Γράφημα 6. 10 Χρήση Βιβλιογραφίας

Παράλληλα σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα βρέθηκε η χρήση της βιβλιογραφίας μέσα από τη μελέτη συναφών πηγών (επιστημονικά άρθρα και συγγράμματα). Πιο συγκεκριμένα το 51,28% βρέθηκε να τονίζει ότι δεν έχει κάνει καμία χρήση των συγκεκριμένων πηγών κατά τη διάρκεια του εξαμήνου. Κάτι περισσότερο από το 1/5 ανέφερε ότι τις χρησιμοποίησε μέχρι 3 φορές (22,44%), ενώ το 10,9% από 4 ως 6. Λιγότερο τόνισε ότι τις χρησιμοποίησε το 5,77% ενώ όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις βρέθηκε ένα κρίσιμο ποσοστό (9,61%), που δήλωσε εξοικείωση με τις παρούσες πηγές πληροφόρησης.

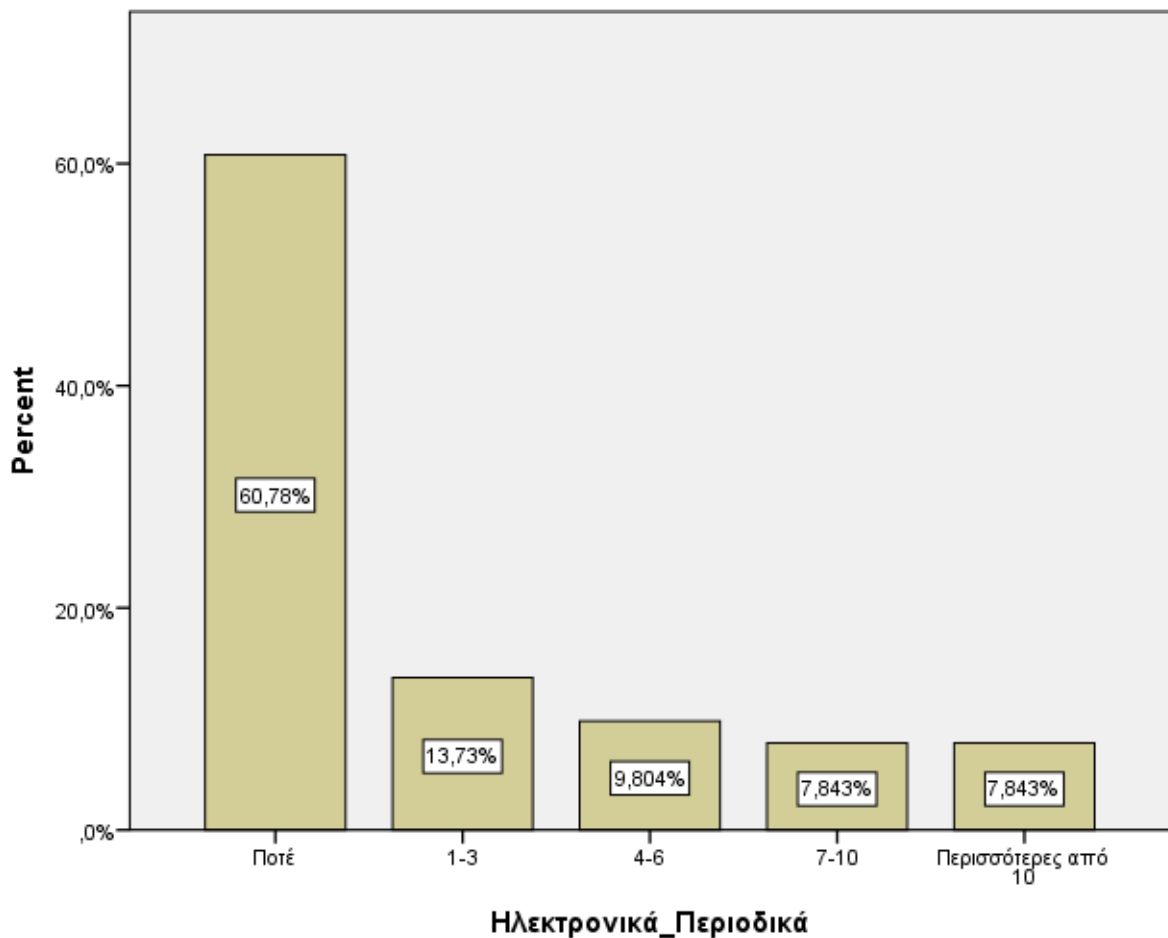
Γράφημα 6. 11 Χρήση On line Καταλόγου Βιβλιοθήκης

Παραδόξως η χρήση του on line καταλόγου της βιβλιοθήκης βρέθηκε σε επίσης χαμηλά επίπεδα, παρά την σχετική ευκολία της λειτουργικότητας τους. Το ½ δήλωσε μηδαμινή χρήση ενώ μέχρι τρεις φορές ανέφερε αλληλεπίδραση το 17,31%. Στην συνέχεια της κατανομής ισοβάθησαν με 12,18% η συχνότερη χρήση (4-6 & 7-10), ενώ οι πλέον εξοικειωμένοι φοιτητές με αυτή την εφαρμογή ήταν και σε αυτή την περίπτωση λιγότεροι (7,69%). Με άλλα λόγια και εδώ χρειάζονται βελτιώσεις στις συνήθειες των φοιτητών και κυρίως στον πληροφοριακό γραμματισμό που λαμβάνουν.

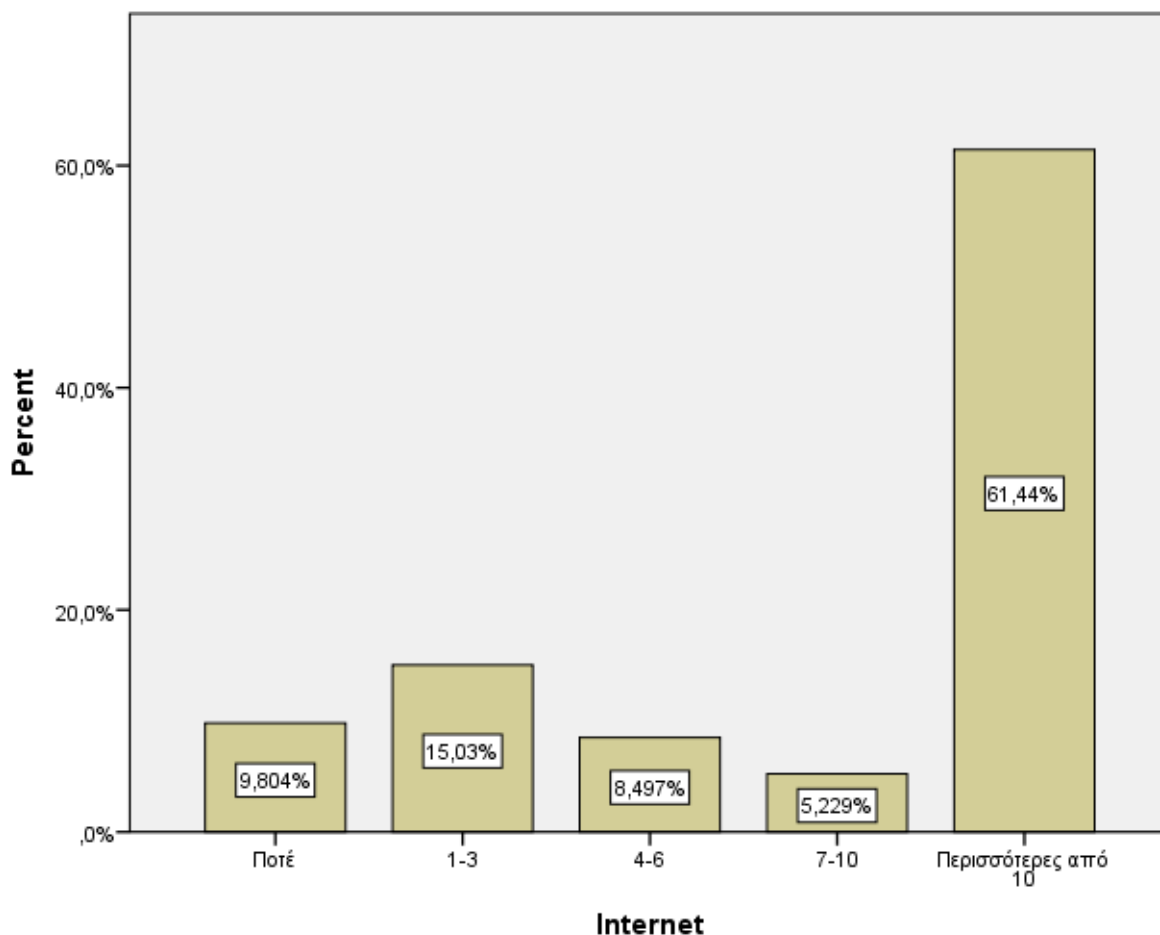
Γράφημα 6. 12 Χρήση Βάσεων Δεδομένων

Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και σχετικά με τη χρήση των βάσεων δεδομένων της βιβλιοθήκης. Το 53,85% αναφέρει πως δεν ανέπτυξε καμία επαφή, ενώ το 16,67% δήλωσε την ελάχιστη δυνατή. Λίγο χαμηλότερα βρέθηκε η μετριοπαθή τους χρήση (12,18%), ενώ ακολούθησε η πολλή (7,05%) και η μέγιστη δυνατή (10,28%). Το εύρημα και σε αυτή την περίπτωση εδράζεται στο ότι υπάρχει μια κρίσιμη ομάδα φοιτητών που είναι εξοικειωμένοι αλλά καλύπτουν μικρό αριθμό. Στον αντίποδα η πλειονότητα δεν αναπτύσσει σχετικά υψηλή εξοικείωση με αυτές τις πηγές γνώσης.

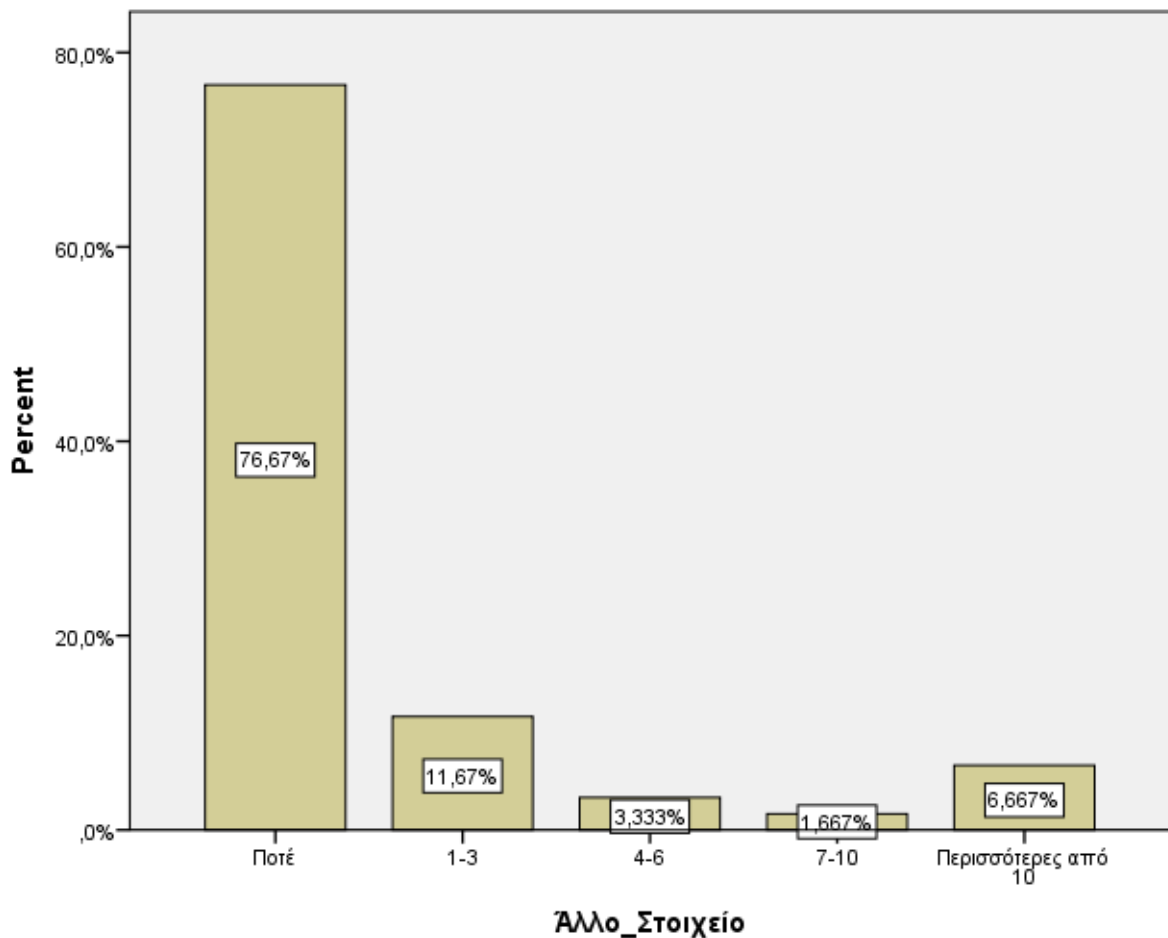
Γράφημα 6. 13 Χρήση Ηλεκτρονικών Περιοδικών

Σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα βρέθηκε η χρήση των ηλεκτρονικών περιοδικών. Το 60,78% τόνισε ότι δεν χρησιμοποίησε καθόλου αυτές τις πηγές πληροφόρησης που διατίθενται από τη βιβλιοθήκη. Από την άλλη πλευρά το 13,73% έκανε την ελάχιστη χρήση τους, ενώ έπεται η μερική, η πολλή και η πάρα πολλή χρήση τους (9,8%, 7,84% και 7,84%). Παρά τον μεγάλο πλούτο γνώσης που υπάρχει στα επιστημονικά περιοδικά και που διατίθενται εντός των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της βιβλιοθήκης ωστόσο οι φοιτητές δεν επέδειξαν το ανάλογο ενδιαφέρον. Ενδεχομένως αυτό το κενό να οφείλεται στο ότι το δείγμα της έρευνας αποτελείται κατά κύριο λόγο από προπτυχιακούς φοιτητές.

Γράφημα 6. 14 1 Χρήση Διαδικτύου

Όμως η χρήση του διαδικτύου ανεξαρτήτως θεματολογίας βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Το 61,44% επέλεξε τη μεγαλύτερη δυνατή απάντηση, ενώ η ελάχιστη χρήση τους ήρθε παραδόξως δεύτερη (15,03%), και ακολούθησε το 9,8% με καμία χρήση. Από 4 μέχρι 6 φορές δήλωσε ότι τα χρησιμοποίησε το 8,5% περίπου ενώ 7-10 φορές απάντησε το 5,23%. Το διαδίκτυο λοιπόν δείχνει να καλύπτει σημαντικό μέρος των ενδιαφερόντων των φοιτητών.

Γράφημα 6. 15 Χρήση Άλλης Πηγής Πληροφόρησης

Τέλος σχετικά με τη χρήση κάποιας άλλης πηγής πληροφόρησης οι απαντήσεις ήταν συντριπτικά αρνητικές. Περισσότερο από τα $\frac{3}{4}$ (76,67%), δήλωσε ότι δεν έχει καμία επαφή, Το 11,67% απάντησε ότι έχει κάνει χρήση μέχρι 3 φορές ενώ από 4 μέχρι 6 απάντησε το 3,33% και από 7 μέχρι 10 το 1,67%. Στον αντίποδα περισσότερες από 10 φορές άλλων πηγών πληροφόρησης δήλωσε ότι έχει κάνει το 6,67% των μελών του δείγματος.

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν τον τρόπο με τον οποίο ενημερώθηκαν οι φοιτητές σχετικά με τις πηγές πληροφόρησης. Οι ερωτήσεις αφορούν τις πηγές πληροφόρησης της βιβλιοθήκης καθώς και τις γενικές πηγές πληροφόρησης. Στους πίνακες που ακολουθούν διακρίνονται τα ευρήματα σχετικά με την σύγκριση των αποτελεσμάτων ανάμεσα στις πηγές πληροφόρησης και στη βιβλιοθήκη. Σημειώνεται ότι σε πολλές από αυτές τις

ερωτήσεις πολλά μέλη του δείγματος δεν απάντησαν καθώς δεν χρησιμοποιούν όλοι τις ίδιες πηγές πληροφόρησης.

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
37,0	15,8
63,0	84,2

Πίνακας 6. 6 Παρακολούθηση Μαθήματος

Σχετικά με την παρακολούθηση μαθήματος οι γενικότερες πηγές πληροφόρησης υπερτερούν της βιβλιοθήκης με 37% έναντι 15,8%. Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και όσον αφορά την παρακολούθηση σεμιναρίων με τα σχετικά ποσοστά ωστόσο να βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα (1,6% & 0,5%).

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
1,6	,5
98,4	99,5

Πίνακας 6. 7 Παρακολούθηση Σεμιναρίου

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
8,2	9,2
91,8	90,8

Πίνακας 6. 8 Ενημέρωση από Μέλος Προσωπικού

Το προσωπικό δείχνει να είναι περισσότερο χρήσιμο σχετικά με γενικές πηγές πληροφόρησης παρά για υπηρεσίες της βιβλιοθήκης (12% -8,2%). Ωστόσο όταν παρατηρείται εξειδίκευση τα ζητήματα που αφορούν τη βιβλιοθήκη δείχνουν να κυριαρχούν (9,2%-7,6%).

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
22,3	12,0
77,7	88,0

Πίνακας 6. 9 Ερώτηση σε Μέλος Προσωπικού

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
7,6	9,2
92,4	90,8

Πίνακας 6. 10 Ερώτηση σε Βιβλιοθηκονόμο

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
59,2	38,6
40,8	61,4

Πίνακας 6. 11 Ερώτηση σε Φίλο-Συμφοιτητή

Πηγές Πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη
58,2	26,6
41,8	73,4

Πίνακας 6. 12 Μόνος

Τέλος οι υπηρεσίες των βιβλιοθηκονόμων ευνοούν τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης (9,2%-7,6%). Ακόμη η αλληλεπίδραση μεταξύ φίλων συμφοιτητών αφορά περισσότερο τη λήψη γενικής πληροφόρησης παρά της βιβλιοθήκης (59,2%-38,6%). Όταν όμως αναπτύσσεται προσπάθεια σε ατομικό επίπεδο και πάλι οι γενικές πηγές πληροφόρησης υπερισχύουν (58,2%-26,6%).

Συνεπώς μπορεί να υποστηριχθεί ότι και σε αυτό το επίπεδο παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση σχετικά με τη ζήτηση υπηρεσιών που

αφορούν τόσο υπηρεσίες γενικής πληροφόρησης όσο και ειδικές υπηρεσίες βιβλιοθήκης. Από τα αποτελέσματα αυτής της διάστασης αναδεικνύεται ότι υπάρχουν επιλογές που τονίζουν τόσο τον ρόλο της βιβλιοθήκης όσο και τον γενικότερο ρόλο της λήψης πληροφόρησης από άλλες υπηρεσίες του πανεπιστημίου.

Οι επόμενες μεταβλητές αφορούν το ευρύτερο επίπεδο ικανότητας των μελών του δείγματος σε σχέση με την υλοποίηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων. Παρουσιάζονται ανά πεντάδες με σκοπό τη διευκόλυνση της κατανόησης τους.

	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική απόκλιση
Προσδιορισμός_ Πληροφορίας	1,00	7,00	4,9282	1,52036
Εντοπισμός_ Πολλών_ Διαφορετικών_ Πηγών	1,00	7,00	4,9274	1,57946
Χρήση_ Κατάλληλων_ Στρατηγικών	1,00	7,00	4,4944	1,72796
Έναρξη_ Στρατηγικής_ Αναζήτησης	1,00	7,00	4,3955	1,85300
Απόφαση_ για_ εντοπισμό_ πληροφορίας	1,00	7,00	4,9053	1,66277
Valid N (listwise)				

Πίνακας 6. 13 Επίπεδο Ικανοτήτων (Πρώτη Ομάδα)

Το μέγιστο επίπεδο ικανότητας εκφράστηκε με την τιμή 7 και το ελάχιστο επίπεδο ικανότητα με την τιμή 1.

Σχετικά με τον προσδιορισμό της πληροφορίας τα αποτελέσματα ήταν ικανοποιητικά καθώς η μέση τιμή ανήλθε σε 4,93. Ελαφρώς χαμηλότερα (4,92) βρέθηκε η εκτίμηση για ικανότητα των φοιτητών να κατανοούν τις πολλαπλές πηγές πληροφόρησης. Εντούτοις η χρήση των κατάλληλων στρατηγικών σχετικά με τη λήψη πληροφόρησης έλαβε την υψηλότερη τιμή (4,94). Ωστόσο η έναρξη της στρατηγικής αναζήτησης κινήθηκε σε σχετικά

χαμηλότερα επίπεδα (4,39), ενώ καλύτεροι βρέθηκαν οι φοιτητές για την απόφαση ενός εντοπισμού της πληροφορίας (4,9).

	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Χρήση_Διαφορετικών_Ειδών_Έντυπων_Ειδών	1,00	7,00	4,4972	1,71929
Χρήση_Ηλεκτρονικών_Πηγών_Πληροφόρησης	1,00	7,00	5,2712	1,70724
Αναζήτηση_Εντοπισμός_Πληροφοριακών_Πηγών	1,00	7,00	3,7569	2,10463
Έυρεση_Πηγών_στη_Βιβλιοθήκη	1,00	7,00	2,9835	1,79464
Χρήση_internet	1,00	7,00	5,2527	1,99221
Valid N (listwise)				

Πίνακας 6. 14 Επίπεδο Ικανοτήτων (Δεύτερη Ομάδα)

Διαφοροποιημένα είναι τα ευρήματα που αφορούν τις μεταβλητές της δεύτερης ομάδας. Η χρήση διαφορετικών έντυπων μέσων είναι πάνω από τη μέση τιμή (4,5), ενώ οι φοιτητές εκτιμούν ότι η σχετική ικανότητας τους για τη χρήση ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης είναι υψηλότερη (5,27). Η αναζήτηση και ο εντοπισμός των πληροφοριακών πηγών κινείται σε χαμηλότερες τιμές (3,76), ενώ ακόμη χαμηλότερα βρίσκεται η εύρεση πηγών στη βιβλιοθήκη (2,98). Τέλος η χρήση του διαδικτύου λαμβάνει υψηλή τιμή (5,26).

	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Χρήση_Διαφορετικών_Ειδών_Βιβλιοθήκης	1,00	7,00	3,9326	2,19552
Χρήση_Πολλών_Πηγών	1,00	7,00	3,9891	1,83970
Προσδιορισμός_Αυθεντικότητας_Επικαιρότητας	1,00	7,00	4,6033	1,80473
Επιλογή_Κατάλληλης_Πληροφορίας	1,00	7,00	4,2186	1,82060
Εντοπισμός_Σημείου_Διαφορετικών_Πηγών	1,00	7,00	4,0054	1,93754
Valid N (listwise)				

Πίνακας 6. 15 Επίπεδο Ικανοτήτων (Τρίτη Ομάδα)

Συνακόλουθα η ικανότητα για χρήση διαφορετικών ειδών βιβλιοθήκης βρέθηκε ελαφρώς πάνω από τη μέση τιμή (3,93) όπως επίσης και η χρήση πολλών πηγών (3,99). Από την άλλη πλευρά ο προσδιορισμός της αυθεντικής επικαιρότητας υποστηρίχθηκε περισσότερο (4,6), ενώ αισθητά πάνω από τη μέση τιμή βρέθηκε και η δυνατότητα για επιλογή της κατάλληλης πληροφορίας (4,22). Τέλος οι φοιτητές έκριναν ότι η ικανότητα τους να εντοπίζουν σημεία διαφορετικών πηγών βρίθει βελτιώσεων (4,0).

	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Αξιολόγηση_Ελεύθερα – Προσβάσιμων_Πηγών	1,00	7,00	5,1154	1,82157
Σύνθεση_Νέων_ Αποκτηθείσων_ Πληροφοριών	1,00	7,00	3,9176	1,95779
Ερμηνεία_Οπτικής_ Πληροφορίας	1,00	7,00	4,6154	1,81321
Συγγραφή_ Ερευνητικής_Εργασίας	1,00	7,00	3,9945	1,91965
Προσδιορισμός_ Περιεχομένου	1,00	7,00	4,3019	2,02752
Valid N (listwise)				

Πίνακας 6. 161 Επίπεδο Ικανοτήτων (Τέταρτη Ομάδα)

Στον πίνακα 5.11 βρίσκονται τα αποτελέσματα της προτελευταίας ομάδας σχετικά με τις ικανότητες των φοιτητών. Η αξιολόγηση ελεύθερα προσβάσιμων πηγών βρίσκεται ψηλά (5,11), όπως και η ερμηνείας της οπτικής πληροφορίας (4,61), ενώ ακολουθεί η δυνατότητα προσδιορισμού του περιεχομένου της πληροφορίας (4,3). Από την άλλη πλευρά η συγγραφή ερευνητικής εργασίας καλύπτει το μέσο όρο (3,99) και βρίσκεται λίγο πιο πάνω από την σύνθεση νέων πληροφοριών (3,9).

Τέλος στον πίνακα 6.11^A παρίστανται τα αποτελέσματα της τελευταίας ομάδας. Οι περισσότεροι φοιτητές του δείγματος μπορούν να βρουν βιβλιογραφία (4,74), να κάνουν μια παρουσίαση (3,74), να δημιουργήσουν αναφορές (3,674), όπως και βιβλιογραφικές αναφορές (3,672) ενώ δεν μπορεί να παραβλεφθεί το υψηλό επίπεδο εμπειρικής μάθησης (4,21).

	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση
Εύρεση_Βιβλιογραφίας	1,00	7,00	4,7424	1,67142
Δημιουργία_βιβλιογραφικών_εγγραφών	1,00	7,00	3,6721	1,89632
Δημιουργία_Αναφορών	1,00	7,00	3,6741	1,84125
Επιλογή_Μορφής_Παρουσίασης	1,00	7,00	3,7452	1,87124
Εμπειρική_Μάθηση	1,00	7,00	4,2119	1,99847
Valid N (listwise)				

Πίνακας 6.11Α Επίπεδο Ικανοτήτων (Πέμπτη Ομάδα)

Σε γενικές γραμμές μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει η σχετική ικανότητα των φοιτητών για χρήση των πληροφοριών εκ μέρους τους. Ωστόσο, από την άλλη πλευρά υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Προκειμένου να καταστεί κατανοητή η σχέση ανάμεσα στη χρήση των υπηρεσιών και στις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών ακολουθεί στην συνέχεια η επαγωγική ανάλυση.

6.1.2 ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Στην επαγωγική ανάλυση χρησιμοποιούνται προσδιοριστικές μεταβλητές σχετικά με το φύλο και το τμήμα φοίτησης. Προκειμένου να καταστεί εφικτή η σύγκριση, δημιουργήθηκαν ορισμένες πρόσθετες μεταβλητές στο SPSS. Οι μεταβλητές αυτές είναι η Χρήση των πηγών πληροφόρησης και καλύπτουν το σύνολο των ερωτήσεων της ένατης ομάδας του ερωτηματολογίου (βλ. Παράρτημα). Αντίστοιχα δημιουργήθηκε η μεταβλητή Ικανότητα σχετικά με το σύνολο των παραμέτρων της δωδέκατης ομάδας του ερωτηματολογίου.

	Φύλο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση	Τυπικό Σφάλμα Μέσου
Χρήση	Άνδρας	2,1197	,79420	,12403
	Γυναίκα	1,8606	,57070	,14735
Ικανότητα	Άνδρας	4,4282	,84397	,09154
	Γυναίκα	4,3750	,90364	,13623

Πίνακας 6. 17 Διαφορές Αντρών Γυναικών στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών

		Levene's Test for Equality of Variances			
		F	Sig.	t	Sig. (2-tailed)
Χρήση	Equal variances assumed	3,110	,083	1,156	,253
	Equal variances not assumed			1,345	,187
Ικανότητα	Equal variances assumed	,618	,433	,332	,741
	Equal variances not assumed			,324	,746

Πίνακας 6. 18 Διαφορές Αντρών Γυναικών στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών-Στατιστική Σημαντικότητα

Στους δύο παραπάνω πίνακες παρίστανται τα αποτελέσματα σχετικά με την σχέση ανάμεσα στο φύλο και στη χρήση και στην ικανότητα κατανόησης των πηγών πληροφόρησης. Τα αποτελέσματα αυτά καλύπτουν το σύνολο των ερωτήσεων όπως σταθμίστηκαν με τη χρήση των δύο νέων μεταβλητών. Ωστόσο στο σύνολο των απαντήσεων δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά τα δύο φύλα. Παρόλο που οι άντρες φοιτητές διακρίνονται περισσότερο στη χρήση των πηγών σε σύγκριση με τις γυναίκες (2,12 προς 1,86), ωστόσο η διαφορά αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως στατιστικά σημαντική ούτε σε επίπεδο μέσου όρου ούτε σε επίπεδο διακύμανσης. Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και όσον αφορά την ικανότητα χρήσης των πηγών πληροφόρησης, (4,42-4,37), δίχως όμως οι μεταβλητές να διέπονται από στατιστική σημαντικότητα μεταξύ τους.

Συνακόλουθα στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται τα ευρήματα σχετικά με τις απαντήσεις με βάση το τμήμα.

		Μέσος	Τυπική Απόκλιση	Τυπικό Σφάλμα
Χρήση	Φυσικό ΑΠΘ	2,2532	,58827	,15722
	Μαθηματικό ΑΠΘ	2,0474	,82270	,17154
	Χημικό ΑΠΘ	1,7540	,63779	,15469
	Σύνολο	2,0503	,74501	,09956
Ικανότητα	Φυσικό ΑΠΘ	4,5688	,65774	,16444
	Μαθηματικό ΑΠΘ	4,3544	,96953	,14453
	Χημικό ΑΠΘ	4,4047	,84603	,10575
	Σύνολο	4,4101	,86163	,07586

Πίνακας 6. 19 2 Διαφορές Ανά Τμήμα στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών

Σχετικά με τη χρήση των πηγών πληροφόρησης οι φοιτητές του Φυσικού του ΑΠΘ δείχνουν να βρίσκονται σε υψηλότερα επίπεδα (2,25), σε σύγκριση με τους υπόλοιπους (Μαθηματικό ΑΠΘ-2,05, Χημικό ΑΠΘ-1,75). Το ίδιο ισχύει και για την ικανότητα (4,57), με το Χημικό του ΑΠΘ να βρίσκεται σε υψηλότερο επίπεδο (4,4) από το Μαθηματικό (4,35).Εντούτοις οι διαφορές αυτές είναι στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο 10% (sig 0.073) για την περίπτωση της χρήσης των πηγών όχι όμως και της ικανότητας διαχείρισης τους.

Έλεγχος ομοιογένειας των διακυμάνσεων

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Χρήση	1,795 ^a	2	51	,176
Ικανότητα	2,076 ^b	3	123	,107

a. Groups with only one case are ignored in computing the test of homogeneity of variance for Χρήση.

b. Groups with only one case are ignored in computing the test of homogeneity of variance for Ικανότητα.

Πίνακας 6. 20 Διαφορές Ανά Τμήμα στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών-Α

ANOVA

		Άθροισμα των τετραγώνων	df	Μέσος Τετραγώνων	F	Sig.
Χρήση	μεταξύ των ομάδων	4,630	4	1,157	2,279	,073
	εντός των Ομάδων	25,898	51	,508		
	Σύνολο	30,528	55			
Ικανότητα	μεταξύ των ομάδων	2,074	5	,415	,549	,739
	εντός των Ομάδων	92,953	123	,756		
	Σύνολο	95,027	128			

Πίνακας 6. 21 Διαφορές Ανά Τμήμα στη Χρήση και στην Ικανότητα Διαχείρισης Πηγών-Β

Εντούτοις προκειμένου να βρεθούν σημαντικότερες διαστάσεις της σχέσης ανάμεσα στους συμμετέχοντες στην έρευνα και στον πληροφοριακό γραμματισμό και την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών χρησιμοποιούνται οι συντελεστές συσχέτισης.

Συσχετίσεις

		Φύλο	Ηλικία	Ανάκτηση_Πληροφοριών_για_προσωπική_ενημέρωση	Αναζήτηση_Πληροφοριών_για_Ανάγκες_Μαθημάτων
Φύλο	Pearson Correlation	1	-,101	,018	-,048
	Sig. (2-tailed)		,199	,809	,523
Ηλικία	Pearson Correlation	-,101	1	,067	,034
	Sig. (2-tailed)	,199		,396	,667
Ανάκτηση_Πληροφοριών_για_προσωπική_ενημέρωση	Pearson Correlation	,018	,067	1	,602**
	Sig. (2-tailed)	,809	,396		,000
Αναζήτηση_Πληροφοριών_για_Ανάγκες_Μαθημάτων	Pearson Correlation	-,048	,034	,602**	1
	Sig. (2-tailed)	,523	,667	,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 6. 22 Πρώτη Ομάδα Συσχέτισης

Σχετικά με την σχέση ανάμεσα στο φύλο και στην αναζήτηση πληροφοριών για προσωπική ενημέρωση και για μάθηση δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική συνάφεια. Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και σχετικά με την ηλικία. Ωστόσο η μοναδική συνάφεια έγκειται στο ότι η αναζήτηση πληροφοριών για προσωπική ενημέρωση συνδέεται με την αναζήτηση πληροφοριών για μάθηση (0,602).

		Ανάκτηση_Πληροφοριών_για_προσωπική_ενημέρωση	Αναζήτηση_Πληροφοριών_για_Ανάγκες_Μαθημάτων
Τμήμα	Pearson Correlation	-,102	-,314**
	Sig. (2-tailed)	,173	,000
Έτος	Pearson Correlation	-,012	-,034
	Sig. (2-tailed)	,880	,663

Πίνακας 6. 23 Δεύτερη Ομάδα Συσχέτισης

Σχετικά με την σχέση ανάμεσα στο τμήμα και το έτος με τις δύο αυτές μεταβλητές βρέθηκε στατιστικά σημαντική αρνητική συνάφεια ανάμεσα στο τμήματα και στην αναζήτηση πληροφοριών για ανάγκες μαθημάτων (-0,314). Αυτό σημαίνει ότι οι φοιτητές του Φυσικού του ΑΠΘ χαρακτηρίζονται από υψηλότερα επίπεδα συνάφειας σε σχέση με τη χρήση αυτών των πρακτικών.

Σχετικά με την συσχέτιση τέλος των όρων λήψης πληροφοριών και της εμπειρικής σχέσης που έχουν οι φοιτητές με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο τα αποτελέσματα παρίστανται στην συνέχεια. Η ανάκτηση πληροφοριών για προσωπική ενημέρωση εμφανίζει θετική συνάφεια με την εμπειρία χρήσης του διαδικτύου (0,173). Από την άλλη πλευρά η ανάκτηση πληροφοριών σχετικά με τη μάθηση σημειώνει θετική συνάφεια τόσο με την εμπειρία στη χρήση του διαδικτύου (0,212), όσο και στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών (0,184).

Συσχετίσεις

		Ανάκτηση_ Πληροφοριών_ για_προσωπική_ενημέρωση	Αναζήτηση_ Πληροφοριών_ για_Ανάγκες_ Μαθημάτων	H_Y	Διαδίκτυο
Ανάκτηση_Πληροφοριών_ για_προσωπική_ενημέρωση	Pearson Correlation	1	,602**	,128	,173*
	Sig. (2-tailed)		,000	,086	,021
Αναζήτηση_Πληροφοριών_ για_Ανάγκες_Μαθημάτων	Pearson Correlation	,602**	1	,184*	,212**
	Sig. (2-tailed)	,000		,013	,004

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Πίνακας 6. 24 Τρίτη Ομάδα Συσχέτισης

6.2 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Με βάση λοιπόν τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να υποστηριχθούν τα ακόλουθα:

- # Τα βασικά χαρακτηριστικά της χρήσης του επιπέδου πληροφοριακού γραμματισμού εκ μέρους των φοιτητών με βάση την αυτεπάρκεια (self-efficacy) των βιβλιοθηκών χρησιμοποιούνται τόσο για προσωπική ενημέρωση όσο και για τη μάθηση. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι εξοπλισμένες με μια σειρά εφαρμογές που βελτιώνουν τους όρους της μάθησης, ωστόσο το επίπεδο χρήσης τους εκ μέρους των φοιτητών δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό. Οι τρόποι με τους οποίους λαμβάνουν πληροφόρηση οι φοιτητές επιμερίζονται τόσο στη βιβλιοθήκη όσο και στις υπόλοιπες συμβατικές πηγές λήψης της γνώσης.
- # Σχετικά με τη χρήση και την ικανότητα των φοιτητών να προσφεύγουν σε υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών τα αποτελέσματα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Τα επίπεδα της χρήσης τους βρέθηκαν σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές για πεδία που είναι άρρηκτα δεμένα με τη λήψη της επιστημονικής γνώσης. Με εξαίρεση τη μελέτη της βιβλιογραφίας και των έντυπων μέσων οι φοιτητές δεν προχωρούν στην ανάλυση στοιχείων όπως είναι τα ηλεκτρονικά ευρετήρια και τα επιστημονικά περιοδικά. Ωστόσο υπάρχει μια κρίσιμη μάζα η οποία χρησιμοποιεί το σύνολο των στοιχείων πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) σε σημαντικές συχνότητες. Από την άλλη πλευρά θετικότερες ήταν οι απαντήσεις των φοιτητών σχετικά με τα επίπεδα ικανότητας τους σε αυτά τα πεδία. Το παράδοξο έγκειται στο ότι παρά την ικανότητα τους δεν προβαίνουν σε σχετική χρήση.

- # Δεν βρέθηκαν σημαντικές διαφορές σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών. Μοναδικές διαφορές βρέθηκαν στην στάθμιση των αποτελεσμάτων ανά τμήμα με τους φοιτητές του Φυσικού του ΑΠΘ να βρίσκονται ψηλότερα. Τέλος η χρήση του διαδικτύου και φυσικά του ηλεκτρονικού υπολογιστή βοηθά σε σημαντικό βαθμό τη λήψη της πληροφόρησης.
- # Με βάση λοιπόν αυτά τα ευρήματα μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει αναμφίβολα η πρώτη ύλη για αποτελεσματικότερη λειτουργία των στοιχείων πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Προκειμένου να υπάρξει ισορροπία σε αυτό το πεδίο είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι πρέπει να λάβουν χώρα ορισμένες βελτιωτικές κινήσεις που θα δώσουν κίνητρο στους φοιτητές να χρησιμοποιούν με περισσότερη επάρκεια τις υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία επιχείρησε να μελετήσει τα βασικά χαρακτηριστικά των όρων χρήσης υπηρεσιών των πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εκ μέρους των φοιτητών. Σκοπός της έρευνας υπήρξε η κατανόηση των όρων χρήσης των υπηρεσιών αυτών με δεδομένη την ικανότητα των φοιτητών καθώς και το υψηλό επίπεδο τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας ωστόσο δεικνύουν ότι υπάρχουν σημαντικά κενά στη χρήση των υπηρεσιών πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εκ μέρους των φοιτητών.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε περιλαμβάνει την ποσοτική ανάλυση των ευρημάτων της πρωτογενούς έρευνας. Κεντρικό ρόλο στην ανάλυση έχει ένα ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου το οποίο συμπληρώθηκε

από φοιτητές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Παράλληλα μελετήθηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά της σχετικής βιβλιογραφίας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας τόνισαν ότι οι φοιτητές χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών τόσο για προσωπική όσο και για μαθησιακή χρήση. Λαμβάνουν ενημέρωση τόσο από το προσωπικό των βιβλιοθηκών όσο και από τους διοικητικούς υπαλλήλους. Ακόμη μπορεί να τονιστεί ότι η διαδικασία λήψης ενημέρωσης αφορά τόσο τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης όσο και τους γενικότερους όρους της μάθησης.

Σχετικά με τα επίπεδα χρήσης και ικανότητας των φοιτητών τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν ιδιαίτερα κατατοπιστικά. Τα επίπεδα της χρήσης των υπηρεσιών πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα. Το εύρημα αυτό μπορεί να συνδεθεί με το ότι η πλειονότητα των φοιτητών φοιτά στα πρώτα έτη σπουδών και δεν έχει εξοικειωθεί με το σύνολο των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης. Από την άλλη πλευρά τα επίπεδα των ικανοτήτων τους είναι υψηλά, αλλά δεν γίνεται χρήση τους. Συνεπώς απαιτούνται μια σειρά από διορθωτικές κινήσεις ώστε οι φοιτητές να κάνουν συχνότερη χρήση αυτών των υπηρεσιών.

Τέλος δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σχετικά με την ικανότητα και τη χρήση των πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και των δημογραφικών στοιχείων των φοιτητών. Οι φοιτητές του Φυσικού ΑΠΘ δείχνουν μεγαλύτερη εξοικείωση με αυτές τις υπηρεσίες. Ακόμη δεν μπορεί να παραβλεφθεί το εύρημα ότι η αύξηση της εμπειρίας σε υπολογιστές και εφαρμογές του διαδικτύου βελτιώνει σε σημαντικό βαθμό τη διαδικασία λήψης πληροφορίας από υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Τα ευρήματα της έρευνας εμφανίζουν σχετικές διαφοροποιήσεις σχετικά με την εργασία του Kubanoglu (2003). Οι διαφοροποιήσεις αναφέρονται στο σχετικά χαμηλό επίπεδο πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Στον αντίποδα οι φοιτητές του πανεπιστημίου της Άγκυρας εμφάνισαν υψηλότερα επίπεδα

πληροφοριακού γραμματισμού. Ωστόσο, τόσο από την συγκεκριμένη επιστημονική εργασία, όσο και από την παρούσα έρευνα αναδείχθηκε ότι η αυτεπάρκεια (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση του πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών.

Με βάση λοιπόν τα αποτελέσματα της έρευνας μπορεί να υποστηριχθεί ότι απαιτείται συντονισμένη αναδιάρθρωση όχι μόνο των λειτουργιών αυτεπάρκειας (self-efficacy) που αναπτύσσουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αλλά και της υποκίνησης των φοιτητών προς αυτές. Η προοπτική αυτή μπορεί να λάβει χώρα με σκοπό την ενίσχυση του πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών. Με άλλα λόγια απαιτείται ενίσχυση της σύνδεση της αυτεπάρκειας (self-efficacy) με τον πληροφοριακό γραμματισμό των φοιτητών.

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι με βάση τις έρευνες που μελετήθηκαν το αντίστοιχο επίπεδο χρήσης των υπηρεσιών αυτών είναι υψηλό, οι όροι λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών του εξωτερικού μπορούν να λειτουργήσουν ως υποδείγματα. Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και σχετικά με τις υποχρεώσεις των φοιτητών αναφορικά με τους όρους χρήσης των βιβλιοθηκών, όπως και με τις υποχρεώσεις σε ζητήματα μάθησης που οφείλουν να εκπληρώνουν. Το στοιχείο στο οποίο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να δοθεί βαρύτητα είναι η σύνδεση της γενικής πληροφοριακής παιδείας των φοιτητών με το επίπεδο του πληροφοριακού τους γραμματισμού.

Κλείνοντας είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός και η αυτεπάρκεια (self-efficacy) είναι δύο πεδία που αναπτύσσουν παράλληλες πορείες στην σύγχρονη εποχή της γνώσης. Συνεπώς η υποστήριξη και η βελτίωση τους μέσα στο σύγχρονο ακαδημαϊκό περιβάλλον μπορεί να επιφέρει πρόσθετες αναβαθμίσεις στο συνολικό πνευματικό επίπεδο καθώς και στο επίπεδο των ικανοτήτων των νέων ατόμων.

7.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ

Με βάση λοιπόν αυτά τα ευρήματα οι προτάσεις βελτίωσης που υποστηρίζει η εργασία είναι οι ακόλουθες:

1. Βελτίωση της ενημέρωσης των φοιτητών σχετικά με τις υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των βιβλιοθηκών με την ενημέρωση να λαμβάνει χώρα εντός του αμφιθεάτρου. Πιο συγκεκριμένα η πρόταση αυτή μπορεί να αναπτυχθεί μέσω της ενημέρωσης των φοιτητών στην αρχή του εξαμήνου σχετικά με τις υπηρεσίες αυτεπάρκειας (self-efficacy) που παρέχονται. Επίσης η ενημέρωση των φοιτητών μπορεί να ενισχυθεί και με την ανάπτυξη των υπηρεσιών πληροφορικής που παρέχονται από τα πανεπιστήμια όπως επίσης και με την σύνδεση τους με τις υπηρεσίες αυτεπάρκειας (self-efficacy).
2. Αύξηση της δυνατότητας χρήσης των υπηρεσιών αυτών από την κατοικία των φοιτητών. Η πρόταση αυτή συνδέεται με την αύξηση του χρόνου που μπορούν να αφιερώσουν οι φοιτητές στη διαδικασία ενίσχυσης του πληροφοριακού τους γραμματισμού. Η χρήση των υπηρεσιών από το σπίτι μπορεί να αυξήσει το επίπεδο του πληροφοριακού τους γραμματισμού χρησιμοποιώντας υπηρεσίες όπως είναι π.χ. η διερεύνηση της βιβλιογραφίας, η χρήση ηλεκτρονικών επιστημονικών αρχείων κ.α.
3. Σύνδεση της χρήσης των υπηρεσιών πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy) των βιβλιοθηκών με τις εξετάσεις (π.χ. αναγκαιότητα μελέτης επιστημονικών άρθρων). Πιο συγκεκριμένα η επιβολή κριτηρίων στη μαθησιακή διαδικασία που συνδέονται με τον πληροφοριακό γραμματισμό των φοιτητών μπορεί να τους ωθήσει προς την ενίσχυση του επιπέδου τους. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η συγγραφή επιστημονικών εργασιών με τη χρήση επιστημονικών άρθρων στη βιβλιογραφία. Η μελέτη τους εκ μέρους των φοιτητών μέσω υπηρεσιών όπως αυτή του [heal link](#) μπορεί αναμφίβολα να ενισχύσει το επίπεδο του πληροφοριακού τους γραμματισμού και να υποστηρίξει την αποδοτικότητα της αυτεπάρκειας (self-efficacy) των φοιτητών. Το ίδιο μπορεί να υποστηριχθεί και σχετικά με τη χρήση των ηλεκτρονικών καταλόγων της βιβλιοθήκης.

4. Προσπάθεια για συνεχή βελτίωση και εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών αυτεπάρκειας (self-efficacy) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Σε αυτό το πεδίο η προσπάθεια για βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και οι οποίες συνδέονται με την ενίσχυση του πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών. Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν η δυνατότητα ηλεκτρονικής κράτησης ενός βιβλίου και η προοπτική ηλεκτρονικής ανανέωσης του δανεισμού.

Τέλος η μελλοντική έρευνα οφείλει να προσδώσει βαρύτητα στη διερεύνηση των στοιχείων που αφορούν τα προσωπικά κίνητρα των φοιτητών που χρησιμοποιούν υπηρεσίες πληροφοριακού γραμματισμού και αυτεπάρκειας (self-efficacy). Μέσα από την ανάκτηση αυτών των δεδομένων θα διευκολυνθεί η κατανόηση των όρων χρήσης αυτών των υπηρεσιών. Ως εκ τούτου θα ληφθούν και οι κατάλληλες αποφάσεις για βελτίωση των συνθηκών χρήσης τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Βαρδακώστας, Ι. (2007). *Οι απόψεις των υπευθύνων των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών για τη Συναισθηματική Νοημοσύνη*. Πρακτικά συνεδρίου από 16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών που διεξήχθη σε Πειραιάς. Φορέας διεξαγωγής Πανεπιστήμιο Πειραιώς. [χ.τ.]: [χ.ε.].

Γεωργίου, Π. (1999). *Συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση της ποιότητας παροχής υπηρεσιών. Εργασία στο Στατιστική και Ολική ποιότητα Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. Διδακτορική διατριβή. Ιω'ANNINA: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Gilster, P. (1997). *Internet*. Αθήνα: Μ. Γκιούρδας.

Ζαβλανός, Μ. (1999). *Οργανωτική συμπεριφορά*. Αθήνα: Έλλην.

Κατσιρίκου, Α. (2001). *Σύγχρονες Τάσεις στην Οργάνωση και Διοίκηση των Βιβλιοθηκών*. Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Λαφτσιδου, Μ. (2008). *Πληροφοριακή παιδεία: έρευνα στους πρωτοετείς φοιτητές του Α.Π.Θ.*. Πρακτικά συνεδρίου από 17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Η Αξιολόγηση των Βιβλιοθηκών ως Στοιχείο Ποιότητας των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων» που διεξήχθη σε Ιωάννινα. Φορέας διεξαγωγής Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. [χ.τ.]: [χ.ε.].

Μπαλτά, Κ. (2008). *Αξιολόγηση της θεματικής πύλης της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (ΘΥΡΑ)*. Πρακτικά συνεδρίου από 17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών που διεξήχθη σε Ιωάννινα. Φορέας διεξαγωγής Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. [χ.τ.]: [χ.ε.].

Μπώκος, Γ. (2001). *Εισαγωγή στην επιστήμη της πληροφόρησης*. Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Τσιμπόγλου, Φ. (2008). *Η δυναμική των Δημοτικών Βιβλιοθηκών σε ένα σύστημα Εθνικής Πολιτικής Βιβλιοθηκών, μέσω συνεργατικών δράσεων*. Πρακτικά συνεδρίου από 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημοτικών Βιβλιοθηκών που διεξήχθη σε Ηράκλειο Αττικής. Φορέας διεξαγωγής Υπουργείο Εσωτερικών. [χ.τ.]: [χ.ε.].

Φίλιας, Β. (1996). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.

Χαραλαμπόπουλος, Α. (Επιμελητής) (2006). *Γραμματισμός, κοινωνία και εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Ξένη

American Psychological Association. (2000). *Information literacy competency standards for higher education*. (Φυλλάδιο). Chicago: Association of College & Research Libraries.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.

Bandura, A. (1977). Self Efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*. 2(84):191-215.

Broadbent, M. (Μάιος 1998). The phenomenon of knowledge management: what does it mean to the information profession?. *Information Outlook*. 5(2):23-36.

Bundy, A. (2003). A window of opportunity: libraries in higher education. *Library Management*. 8(24):393-400.

Cassidy, S. & Eachus, P. (1998). Developing the computer self-efficacy (CSE) scale: investigating the relationship between CSE, gender and experience with computers. *Journal of Educational Computing Research*. 2(26):133-153.

Chase, R. (Σεπτέμβριος 1998). Knowledge navigators. *Information Outlook*. 9(2):17-26.

Davenport, T. & Prusak, L. (1998). Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know. *Harvard Business School Press*, σελίδα -.

Dillon, M. (1999). Knowledge management opportunities for libraries and universities. *International Summer School on the Digital Library*, σελίδα -.

Gross, M. & Latham, D. (2009). Undergraduate Perceptions of Information Literacy: Defining, Attaining, and Self-Assessing Skills. *College & Research Libraries*. 4(70):336-350.

Korobili, S., Malliari, A. & Zapounidou, S. (2012). Factors that influence information-seeking behavior: the case of Greek graduate students. *The Journal of Academic Librarianship*. 2(37):155-165.

Kurbanoglu, S. (2003). Self-efficacy: a concept closely linked to information literacy and lifelong learning. *Journal of Documentation*. 59:635-46.

Kurbanoglu, S. (2003). *Information Literacy and Teacher Education: A Study Applied in Turkey*. Πρακτικά συνεδρίου από 69ο General Conference

and Council που διεξήχθη σε Berlin. Φορέας διεξαγωγής IFLA. [χ.τ.]: [χ.ε.].

Kurbanoglu, S., Akkoyunlu, B. & Umay, A. (2007). Developing the information literacy self-efficacy scale. *Journal of Documentation*. 6(62):730-743.

Lau, J. (2008). *Information Literacy: International Perspectives*. Germany: IFLA.

Luszczynska, A. & Schwarzer, R. (1 Ιανουαρίου 2005). Social cognitive theory. In M. Conner & P. Norman (Eds.), *Predicting health behaviour*. *Open University Press*, σελίδες 127-169.

Magnan, A., Ecalle, J., Veuillet, E. & Collet, L. (2004). The effects of an audio-visual training program in dyslexic children. *Dyslexia*. 2(10):131-140.

Moore, P. (2002). *Teaching for information literacy: Online professional development challenges*. In: D. Singh, A. Foneska & B de Rosario (eds), *School Libraries for a knowledge society*. Πρακτικά συνεδρίου από 31ο Annual Conference of the International Association of School Librarianship που διεξήχθη σε Seattle. Φορέας διεξαγωγής IASL. [χ.τ.]: [χ.ε.].

Owusu-Ansah, K. (2001). Information literacy in Tanzanian universities: Challenges and potential opportunities. *Journal of Librarianship and Information Science*. 40:179-191.

Saunders, L. (2011). *Information Literacy as a Student Learning Outcome*. *Mc Milan Press*, σελίδα -.

Senge P (1990),. ,, P. (1990). *The fifth discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. London: Century Business.

Webber, S. & Johnston, B. (2000). Conceptions of information literacy: new perspectives and implications. *Journal of Information Science*. 26:381-397.

Zimmerman, B. (1995). Self-efficacy and educational development", in Bandura, A. (Ed.), *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge University Press, σελίδες 202-31.

Διαδίκτυο

American Association of School Libraries. Διαθέσιμο σε: <http://www.ala.org/aasl/> (Ανακτήθηκε 11 Οκτωβρίου, 2014).

Beile, O. (2005). Development and validation of the Beile test of information literacy for education. *P.M.B.* -. Διαθέσιμο σε: http://pennybeile.net/uploads/B-tiled_diss.pdf (Ανακτήθηκε 11 Μαΐου 2014).

Bruce, C. (2002). Information literacy as a catalyst for educational change: a background paper. White Paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science, and the National Forum on Information Literacy, for use at the Information Literacy Meeting of Experts, Prague. *The Czech Republic* -. Διαθέσιμο σε: <http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/bruce-fullpaper.pdf> (Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2014).

Koul, Rubba, R. (1999). An Analysis of the Reliability and Validity of Personal Internet Teaching Efficacy Beliefs Scale. *Electronic Journal of Science Education* 4. Διαθέσιμο σε: <http://unr.edu/homepage/jcannon/ejse/ejsev4n1.html> (Ανακτήθηκε 11 Μαΐου 2014).

Kear, M. (2000). *Concept Analysis of Self-Efficacy*. Διαθέσιμο σε: <http://www.graduateresearch.com/kear.htm> (Ανακτήθηκε 12 Μαΐου, 2014).

Pajares, F. (2002). *Overview of social cognitive theory and of self-efficacy*.
Διαθέσιμο σε: <http://www.des.emory.edu/mfp/eff.html> (Ανακτήθηκε 8
Μαΐου, 2014).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ – ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΥΤΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΧΡΗΣΤΩΝ

1. Φύλο:	Άνδρας ☐	Γυναίκα ☐
-----------------	---------------------------------	----------------------------------

2. Παρακαλώ αναφέρετε την ηλικία σας

3. Είστε:	
1. Προπτυχιακός φοιτητής	
2. Μεταπτυχιακός φοιτητής	
3. Υποψήφιος Διδάκτορας	

4. Παρακαλώ αναφέρετε το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο στο οποίο ανήκετε:
--

5. Αν είστε προπτυχιακός φοιτητής παρακαλώ αναφέρετε το έτος φοίτησης:

6. Παρακαλώ σημειώστε το επίπεδο γνώσης σας στις παρακάτω γλώσσες:

	Δε γνωρίζ ω	Μέτριο	Καλό	Πολύ Καλό	Άριστ ο
Αγγλική					
Γαλλική					

Γερμανική					
Ιταλική					
Άλλη (προσδιορίστε)					

7. Παρακαλώ σημειώστε πόσο καιρό έχετε εμπειρία στη χρήση υπολογιστών ή και διαδικτύου:

	Καθόλου	< 1 χρόνο	1-2 χρόνια	3-5 χρόνια	5 - 7 χρόνια	> 7 χρόνια
1. Ηλεκτρονικό Υπολογιστή						
2. Διαδίκτυο						

8. Πόσο σημαντική είναι για εσάς προσωπικά η χρήση ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης (internet, ηλεκτρονικά περιοδικά, βάσεις δεδομένων, κλπ.) για τους παρακάτω λόγους; (1=καθόλου σημαντική έως 5=πολύ σημαντική)

	1 Καθόλου σημαντική	2	3	4	5 πολύ σημαντική
1. Ανάκτηση πληροφοριών για προσωπική ενημέρωση και ψυχαγωγία					
2. Αναζήτηση πληροφοριών για τις ανάγκες μαθημάτων					

9. Πόσες φορές χρησιμοποιήσατε τις παρακάτω πηγές ή εργαλεία κατά τη διάρκεια του προηγούμενου εξαμήνου, για να εντοπίσετε τις απαιτούμενες πληροφορίες για τα μαθήματά σας ή τις εργασίες σας;

		Περισσότερες από 10	7-10	4-6	1-3	ΠΟΤΕ
1	Έντυπα επιστημονικά περιοδικά					
2	Έντυπα περιοδικά ποικίλης ύλης					
3	Μονογραφίες, βιβλία, εγχειρίδια					
4	Έντυπα ευρετήρια περιοδικών και					

	επιτομές					
5	Έντυπες εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, στατιστικά δεδομένα, βιογραφίες					
6	Βιβλιογραφία που περιλαμβάνεται σε βιβλία ή άρθρα περιοδικών					
7	Online κατάλογος της Βιβλιοθήκης					
8	Βάσεις δεδομένων προσβάσιμες από τη βιβλιοθήκη (Web of Science, Scopus, ICAP online, κλπ.)					
9	Ηλεκτρονικά περιοδικά προσβάσιμα από τη βιβλιοθήκη (μέσω Heal link, κλπ.)					
10	Internet ή WWW					
11	Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε)					

10. Αν χρησιμοποιείτε πηγές πληροφόρησης, παρακαλώ προσδιορίστε πώς ενημερωθήκατε για μεθόδους αναζήτησης πληροφοριών; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία)

1	Παρακολούθησα ένα μάθημα που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα του Τμήματος μου	
2	Παρακολούθησα το σεμινάριο που προσφέρεται από τη βιβλιοθήκη	
3	Μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού αφιέρωσε κάποιες ώρες στα πλαίσια του μαθήματός του	
4	Ρώτησα μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού	
5	Ρώτησα ένα βιβλιοθηκονόμο	
6	Ρώτησα ένα φίλο ή συμφοιτητή	
7	Μόνος/η (διαβάζοντας τις οδηγίες χρήσης)	

11. Αν χρησιμοποιείτε τις πηγές της βιβλιοθήκης, παρακαλώ προσδιορίστε πώς ενημερωθήκατε για μεθόδους αναζήτησης πληροφοριών; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία)

1	Παρακολούθησα ένα μάθημα που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα του	
---	---	--

	Τμήματος μου	
2	Παρακολούθησα το σεμινάριο που προσφέρεται από τη βιβλιοθήκη	
3	Μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού αφιέρωσε κάποιες ώρες στα πλαίσια του μαθήματός του	
4	Ρώτησα μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού	
5	Ρώτησα ένα βιβλιοθηκονόμο	
6	Ρώτησα ένα φίλο ή συμφοιτητή	
7	Μόνος/η (διαβάζοντας τις οδηγίες χρήσης)	

12. Νιώθω ότι είμαι ικανός: (Σημειώστε κάθε πρόταση ανάλογα με την παρακάτω κλίμακα 1=σχεδόν ποτέ δεν είναι αλήθεια, 2=συνήθως δεν είναι αλήθεια, 3=μερικές φορές είναι αλήθεια αλλά όχι συχνά, 4=μερικές φορές είναι αλήθεια, 5=συχνά είναι αλήθεια, 6=συνήθως είναι αλήθεια, 7=σχεδόν πάντα είναι αλήθεια).

	1 Σχεδόν ποτέ δεν είναι αλήθεια	2	3	4	5	6	7 Σχεδόν πάντα αλήθεια
1. Να προσδιορίζω την πληροφορία που χρειάζομαι							
2. Να εντοπίζω πολλές διαφορετικές πιθανές πηγές πληροφόρησης							
3. Να χρησιμοποιώ τις κατάλληλες στρατηγικές αναζήτησης ώστε να περιορίζω τα αποτελέσματα σε συγκεκριμένο θέμα, γλώσσα και ημερομηνία έκδοσης							
4. Να ξεκινώ μία στρατηγική αναζήτησης							

χρησιμοποιώντας λέξεις κλειδιά και Boolean λογική							
5. Να αποφασίζω που και πως θα εντοπίζω την πληροφορία που χρειάζομαι							
6. Να χρησιμοποιώ διαφορετικά είδη έντυπων πηγών (π.χ. βιβλία, περιοδικά, εγκυκλοπαίδειες κλπ)							
7. Να χρησιμοποιώ ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης							
8. Να αναζητώ και να εντοπίζω πληροφοριακές πηγές στη βιβλιοθήκη εμπειρικά							
9. Να βρίσκω πηγές στη βιβλιοθήκη χρησιμοποιώντας τον κατάλογο της βιβλιοθήκης							
10. Να χρησιμοποιώ internet εργαλεία αναζήτησης (όπως μηχανές αναζήτησης & οδηγούς)							
11. Να χρησιμοποιώ διαφορετικά είδη βιβλιοθηκών							
12. Να χρησιμοποιώ πολλές πηγές συγχρόνως για να κάνω έρευνα							
13. Να προσδιορίζω την αυθεντικότητα, επικαιρότητα και αξιοπιστία των πληροφοριακών πηγών							
14. Να επιλέγω την πιο κατάλληλη πληροφορία σε σχέση με την πληροφοριακή ανάγκη							
15. Να εντοπίζω τα σημεία στα οποία διαφορετικές πηγές συμφωνούν ή διαφέρουν							
16. Να αξιολογώ ελεύθερα προσβάσιμες πηγές μέσω www							
17. Να συνθέτω τις νέες αποκτηθείσες πληροφορίες με τις προηγούμενες							
18. Να ερμηνεύω την οπτική πληροφορία (π.χ. γραφήματα, πίνακες, διαγράμματα)							
19. Να γράφω μία ερευνητική εργασία							
20. Να προσδιορίζω το περιεχόμενο και να							

μορφοποιώ τα μέρη (π.χ. εισαγωγή, συμπεράσματα) μιας παρουσίασης (γραπτής ή προφορικής)							
21. Να βρίσκω βιβλιογραφία για κάποιο θέμα							
22. Να δημιουργώ βιβλιογραφικές εγγραφές για διαφορετικά είδη υλικού (π.χ. βιβλία, άρθρα, πτυχιακές εργασίες, επιστημονικές εργασίες, ιστοσελίδες κλπ) σύμφωνα με κάποιο πρότυπο							
23. Να κάνω αναφορές στο τέλος ενός κειμένου και να χρησιμοποιώ παραπομπές μέσα στο κείμενο							
24. Όταν πρέπει να κάνω μια παρουσίαση να επιλέγω την κατάλληλη μορφή (π.χ. γραπτή, προφορική, οπτική) ανάλογα με το θέμα και το κοινό στο οποίο απευθύνομαι (π.χ. φοιτητές, συνάδελφοι κλπ.)							
25. Να μαθαίνω από την εμπειρία επίλυσης πληροφοριακών προβλημάτων και να βελτιώνω τις δεξιότητες αναζήτησης, ανάκτησης και αξιολόγησης πληροφοριών							
26. Αφού ολοκληρώσω μια αναζήτηση να αξιολογώ την ποιότητα της διαδικασίας και τα αποτελέσματά της							